

Passiveringing av ditransitive verb

*En korpusbasert studie av skandinavisk
skriftspråk*

Tonje Østmoe Krokeide

Masteroppgave i nordisk, særlig norsk, språkvitenskap
Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2018

PASSIVERING AV DITRANSITIVE VERB

En korpusbasert studie av nordisk skriftspråk

TONJE ØSTMOE KROKEIDE

Masteroppgave i nordisk språk
Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2018

© Tonje Østmoe Krokeide

2018

Passivering av ditransitive verb: En korpusbasert studie av skandinavisk skriftspråk

Tonje Østmoe Krokeide

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Jeg har i denne oppgaven sett på hvordan passivering av ditransitive verb er i faktisk tekst. I norsk har man i teorien et valg der man kan velge å sette benefaktivobjektet i aktivsetningen eller patiensobjektet i aktivsetningen som passivsubjekt:

- a) Trine overrekker Ola en ball
- b) Ola blir overrakt en ball
- c) Ballen blir overrakt Ola

Jeg har forsøkt å svare på både hvilket objekt som er vanligst å velge som subjekt i passivsetninger, men også hva som påvirker dette valget. Jeg har dessuten sammenlignet mine resultater med undersøkelsen som Lundquist (2005) gjorde i forbindelse med sin masteroppgave om svensk språk.

Det har vært en språklig forandring over de siste hundreårene. I norrønt var det kun mulig å subjektivere aktivsetningens akkusativ, som normalt var et patiensobjekt. Jeg har imidlertid oppdaget at det vanligste i dag er å velge benefaktiv som passivsubjekt i norsk. Dette er også i tråd med resultatene for svensk i Lundquist (2005). Her har det med andre ord skjedd en stor omveltning fra norrønt språk. Et kanskje mer overraskende funn er at subjektivalget i dagens norsk er meget verbavhengig. Det er enkelte verb som klart foretrekker å passiveres med benefaktivsubjekt, mens andre verb som klart foretrekker å sette patiens som passivsubjekt. Det er kun noen få verb som har rundt halvparten av hver – og disse verbene har få treff, slik at det ikke er lett å vite om verbene faktisk subjektiverer begge objektene på lik linje, eller om det er mer tilfeldig. Lundquist (2005) fant kun to verb i svensk som tillot patienssubjekt i passiv, mens jeg har funnet betydelig flere i norsk. Hele 20,6% av verbene jeg har undersøkt har halvparten patienssubjekter eller mer, om jeg også regner med de lavfrekvente verbene.

Verbene har altså klare favoritter angående passivsubjekt. Det har likevel vært vanskelig å generalisere. Det har vist seg at de forskjellige verbene oppfører seg ulikt, og at det derfor er vanskelig å gruppere verbene etter sammenfall mellom subjektvalg og andre egenskaper. I norsk har man hierarkier for blant annet syntaks, semantikk, animethet og definitthet. Man

regner med at variabler som scorer høyt i ett hierarki oftest går sammen med variabler som scorer høyt i et annet hierarki. Disse hierarkiene har stemt relativt bra med antakelsene jeg hadde før studien. Subjektene i setningene med benefaktivsubjekter var både mer animate og defintitte enn objektene – noe som var forventet. Derimot scorete subjektene i setningene med patienssubjekt lavt på skalaene for animathet og definitthet. Dette kan tyde på at hierarkiet for semantikk veier tyngre enn hierarkiet for syntaks. I tillegg viste det seg at verbene som må ta to objekter for å være grammatiske, samt verbene som ikke har mulighet å ta en PP istedenfor et benefaktivobjekt har en tendens til å ha benefaktiv fremfor patiens som passivsubjekt.

Undersøkelsen min kan tyde på at vi er på vei til å kun velge benefaktivsubjekter i passivsetninger i fremtiden. I alle fall tyder resultatene mine på at den språklige utviklingen her ikke skjer overalt samtidig, men at det er ulikt fra verb til verb. Jeg nevner også at subjektivering av benefaktiv i passiv må ha sammenheng med bortfallet av morfologisk kasus – slik som både Lundquist (2005) og Platzack (2005) konkluderer med for svensk.

Forord

Nå som masteroppgaven ser sin ende, er det på tide å vie noen ekstra tanker til noen spesielle mennesker som har bidratt til at denne masteroppgaven har blitt gjennomført.

En meget stor takk må først og fremst gå til min veileder, Helge Lødrup! Jeg må takke for inspirerende samtaler og hjelpsomme tilbakemeldinger. I tillegg har Lødrup vært en veileder som har vært både tålmodig og forståelsesfull i tøffere tider.

Videre ønsker jeg å takke Helge Dyvik og INESS-teamet ved Universitetet i Bergen, som har utformet trebanken INESS. Dette har vært et supert og unikt verktøy å jobbe med. I tillegg må jeg takke Helge Dyvik for å utforme søkestrengen for meg, og for forklaringer og tilbakemeldinger vedrørende INESS underveis.

Jeg vil også takke Anders Nøklestad for hjelp og forklaringer til korpus.

Til slutt må jeg sende en takk til familien min, som ikke har mistet troen på meg, og på at jeg skulle dra masteroppgaven i land. En spesiell takk til min mann, Øyvind Alstad, som har holdt fortet hjemme med barn mens jeg har hatt sene kvelder på biblioteket.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Formålet med oppgaven og forskningsspørsmål	1
1.2 Oppbygning av oppgaven	3
2.0 Teori.....	4
2.1 Hierarki og prominens	4
2.1.1 Syntaktiske funksjoner.....	6
2.1.2 Semantisk hierarki	7
2.1.3 Animathet og inanimathet.....	9
2.1.4 Definitthet og pronominalitet	10
2.1.5 Topikalitet.....	11
2.2 Objekt	11
2.3 Verb	13
2.3.1 Ditransitive verb	13
2.3.2 Gruppering av verb	14
2.4 Passivering.....	20
2.4.1 Forskjellige passivvarianter – helt kort	22
2.4.2 Passivering av ditransitive verb	24
2.5 Kort språkhistorie	27
2.5.1 Språkhistorie i korte trekk – dette skjedde	27
2.5.2 De normative grammatikerne	27
3.0 Tidligere forskning.....	30
3.1 Undersøkelsen til Lundquist.....	31
3.1.1 Subjektets og objektets topikalitet.....	32
3.1.2 Funnene og konklusjonen til Bjørn Lundquist	33
3.2 Refleksjoner rundt tidligere forskning.....	35
4.0 Metodologi.....	36
4.1. Forskningsspørsmål.....	36
4.2 Valg av metode og bruk av korpus	37
4.2.1 Fordeler og ulemper ved korpusbruk	38
4.2.2 INESS	39
4.2.3 Søkeuttrykk.....	42

4.2.4	Innsamling av korpusdata	43
4.2.5	Sortering av korpusdata	46
5.0	Presentasjon av funnene etter søk i data.....	51
5.1	Unntak	61
6.0	Analyse av data.....	64
6.1	Inndeling av verb.....	64
6.1.1	Morfologisk enkle og sammensatte verb.....	65
6.1.2	Valens	71
6.1.3	Foreløpige refleksjoner.....	77
6.2	Et dypdykk i et knippe verb.....	78
6.2.1	Bli-passiv vs. S-passiv.....	78
6.2.2	Hierarkiene	80
6.2.3	Topikalitet.....	98
6.3	Avsluttende vurderinger	100
7.0	Avslutning	102
7.1	Svar på forskningsspørsmålene	102
7.3	Videre forskning	103
	Litteraturliste.....	106
	Appendix	110

1 Innledning

1.1 Formålet med oppgaven og forskningsspørsmål

Denne oppgaven handler om passivering av ditransitive verb. I norsk har man mulighet til å lage passivsetninger av en aktivsetning på to forskjellige måter uten at setningens betydning endres. Den ene muligheten er å gjøre aktivsetningens patiensobjekt som passivsubjekt, mens den andre muligheten er å gjøre aktivsetningens benefaktivobjekt som passivsubjekt. Man kan i tillegg passivere uten å velge noen av aktivsetningens objekter til passivsubjekt – da setter man det uformelle *det* inn som subjekt. I følgende eksempel er a) aktivsetningen. Setning b) er en passivsetning med benefaktiv som subjekt, c) er en passivsetning med patiens som subjekt, og d) er en passivsetning med uformelt subjekt.

- a) Trine overrekker Ola en ball
- b) Ola blir overrakt en ball
- c) Ballen blir overrakt Ola
- d) Det blir overrakt Ola en ball

Flere av verdens språk har ikke mulighet til å velge passivsubjekt på samme måte, men at det kun er grammatisk å passivere ett av objektene.

Det er tre hovedspørsmål jeg ønsker å undersøke i denne oppgaven:

- 1) Er det vanligere med benefaktivt passivsubjekt enn patiens passivsubjekt i tekst?
- 2) Kan de ditransitive verbene deles inn i grupper ved at det er sammenfall mellom verbenes subjektvalg og øvrige egenskaper?
- 3) Hvilke faktorer har innvirkning på hvilket passivsubjekt som blir brukt?

Jeg kommer hovedsakelig til å fokusere på det norske språket, men vil også sammenligne mine funn med dansk språk og svensk språk for å se om de tre nordiske språkene sammenfaller på dette punktet. Noe av grunnen til dette er at jeg tar utgangspunkt i undersøkelsen som Lundquist (2005) gjorde i svensk i forbindelse med sin masteroppgave.

I norsk har man i prinsippet et fritt valg om man vil sette benefaktivobjektet i aktivsetningen som subjekt i passiv, eller om man vil sette patiensobjektet i aktivsetningen som subjekt i passiv. Begge muligheter er grammatiske, og endrer ikke på setningens betydning. I språkvitenskapen opererer man med forskjellige hierarkier for faktorer som for eksempel definitthet, topikalitet, animethet og pronominalitet for å se om de virker inn på språket vårt. I utgangspunktet var det naturlige å tro at disse hierarkiene var avgjørende for valget av subjekt i passiv. I følge markerthetsteorien går det som ligger høyt på ett hierarki som oftest sammen med det som ligger høyt på et annet hierarki. Ut ifra dette forventet jeg å finne at benefaktiv var det leddet som hyppigst ble valgt til subjekt i passiv – til tross for at det i norrønt kun var mulig å la aktivobjektet i akkusativ, som vanligvis var patiens, bli subjekt i passiv.

For å svare på forskningsspørsmålene min har jeg foretatt en korpusundersøkelse, der jeg har undersøkt hvordan det er i faktisk tekst i dag. Forutanelen min om at det kom til å være flest benefaktivsubjekter i passiv stemte egentlig godt. Likevel ble jeg overrasket over at det var noen verb som i såpass stor grad valgte patiens som passivsubjekt. Jeg har forsøkt å dele inn verbene for å finne et sammenfall mellom egenskapene til verbene og subjektvalget. Jeg har ofte måtte innse at verbene oppfører seg forskjellig, og at det derfor er vanskelig å generalisere ut i fra dette. Likevel var det en inndeling av verbene som overrasket. Det kan se ut til at verb som må ta to objekter for å være grammatisk, samt verb som har mulighet til å ta en PP istedenfor et benefaktivobjekt har en tendens til å velge benefaktiv fremfor patiens som passivsubjekt.

Som nevnt var det i utgangspunktet naturlig å tenke at hierarkiene hadde mye å si for subjektvalget. Etter markerthetsteorien ville den forventede situasjonen altså være at benefaktiv ville bli valgt til subjekt i passiv. Når det likevel viste seg at patiens ble valgt til passiv i en del av tilfellene, dukket det opp et spørsmål om det var naturlig at patienssubjektet lå høyt i de resterende hierarkiene eller om det skulle ligge lavt i de resterende hierarkiene for å sammenfalle med semantikken. Det kan derfor tyde på at hierarkiet for semantikk veier tyngre enn hierarkiet for syntaks, da disse subjektene stort sett var både inanimerte, indefinitte og lite pronominale.

1.2 Oppbygning av oppgaven

Jeg starter oppgaven min med å ta for meg noen teoretisk aspekt ved fenomenene som jeg kommer inn på i løpet av oppgaven. Kapittel 2.0 tar opp hierarkisering av syntaks, semantikk, topikalitet, animathet, definitthet og pronominalitet, objekt, verb, passivering og språkhistorie. Deretter skal jeg ta en titt på tidligere forskning i kapittel 3.0, der jeg ser på undersøkelsen til Bjørn Lundquist (Lundquist, 2005) har kommet med. Kapittel 4.0 handler om metoden jeg har brukt, og forklarer både valget mitt av metode, søkeuttrykk og informasjon om korpuset jeg har brukt. Kapittel 4.0 tar også opp innsamlingen og sorteringen av korpusdataene. I kapittel 5.0 blir rådataene jeg har funnet presentert, samt utfordringene jeg hadde med noen få verb. Kapittel 6.0 består av analysedelen, der jeg forsøker å dele inn verbene for å se etter sammenfall mellom verbenes subjektvalg og øvrige egenskaper. I andre halvdel av kapittel 6.0 tar jeg et dypdykk i et knippe verb for å se om subjektvalg henger sammen med valg av passivform, samt hvilken rolle topikalitet og hierarkiene for animathet og definitthet/pronominalitet spiller med tanke på verbenes valg av passivsubjekt. Jeg avslutter kapittel 6.0 med noen avsluttende vurderinger. Kapittel 7.0 oppsummerer oppgaven, og ser om jeg har besvart forskningsspørsmålene, før jeg skriver litt om videre forskning.

Til slutt i oppgaven har jeg vedlagt forskjellige appendix:

Vedlegg 1: Oversikt over delkorpusene jeg har brukt i mitt søk.

Vedlegg 2: E-post fra Helge Dyvik.

Vedlegg 3: Verb jeg har tatt et dypdykk i.

2 Teori

I dette kapitlet gjør jeg rede for noen termer som er sentrale i oppgaven min. Jeg skal først ta for meg syntaktisk og semantisk prominens, og se på hvordan forskningen opererer med hierarkier for syntaktiske funksjoner, semantiske roller, og egenskaper som topikalitet, animathet, definitthet og pronominalitet. Disse hierarkiene blir i språkforskning ansett som viktige for å kunne redegjøre for ulike grammatiske fenomener. I det følgende skal jeg også ta for meg litt generelt om verb, objekter, passivering, samt diakrone forhold i korte trekk.

For norsk, dansk og svensk har vi referansegrammatikkene som er de mest grundige oppslagsverkene om grammatikk. I norsk har vi *Norsk referansegrammatikk* (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997), i dansk er det *Grammatik over Det Danske Sprog* (Hansen og Heltoft, 2011) som gjelder, mens vi i svensk har *Svenska Akademiens Grammatik* (Teleman, Hellberg og Andersson, 1999). Jeg er primært interessert i å se hva som er vanlig i norsk tekst, og bruker derfor den svenske og den danske referansegrammatikken kun til å se på fenomener som er likt i dansk / svensk og norsk språk.

2.1 Hierarki og prominens

Det er vanlig i språkforskning å se på faktorer som definitthet, topikalitet, lengde, animathet og pronominalitet for å se om de virker inn på språket vårt. Dette er faktorer som er aktuelle å se på generelt i språkforskning (Se f.eks. Comrie (1989) og Aissen (1999, 2003) for mer om disse fenomenene), og er ikke noe en gjør kun ved undersøkelsen av passivering av ditransitive verb. Menneskelige nominalfraser vil for eksempel alltid ligge høyere i hierarkiene enn inanimate nominalfraser, på samme måte som fraser med agensrolle vil ligge høyere enn fraser med patiensrolle, og subjekter vil ligge høyere i hierarkiet enn objekter (Newmeyer, 2002: 50). Dette kommer jeg tilbake til senere i dette kapitlet.

For eksempel har en korpusbasert undersøkelse av dansk dativalternasjon vist at animathet, definitthet, pronominalitet og lengde har innvirkning på setningsordenen (Kizach og Vikner, 2016: 1). Faktisk viser undersøkelsen at definitthet og animathet har mindre innflytelse enn pronominalitet og lengde i akkurat det tilfellet (Kizach og Vikner, 2016: 2).

Det finnes altså hierarkier av syntaktiske funksjoner, semantiske roller animathet, definitthet osv. der den konseptuelt umarkerte situasjonen er at noe som er høyt på én prominensskala, har en tendens til å opptre sammen med noe som er høyt på en annen prominensskala – og omvendt. Disse hierarkiene har vist seg anvendbare på nokså ulike språklige fenomener, f.eks. objektmarkering, som er ganske annerledes enn passivering av ditransitive verb (som jeg ser på i denne oppgaven). Det har for eksempel vist seg at animathet og definitthet ofte henger sammen (Comrie, 1989: 128). En substantivfrase som ligger høyt på animathetsskalaen, ligger altså ofte høyt også på definitthetsskalaen. Funksjonalistisk orienterte forskere har laget generaliseringer i grammatikken ved hjelp av disse hierarkiene. Det er stort sett enighet blant forskerne hvordan de ulike hierarkiene ser ut. Likevel er det noen forskjeller på hvor mange ledd de ulike forskerne legger i hvert hierarki. Dette har dog ingen stor betydning for hierarkiene, for i bunn og grunn fungerer de på samme måte uavhengig av om de har eksakt samme lengde. For å illustrere en slik forskjell, nevner jeg to hierarkier for animathet nedenfor, der a) er et hierarki for animathet som Aissen (2003) nevner, mens b) er et hierarki for animathet som Comrie (1989) nevner. Jeg kommer nærmere inn på hierarkiene for animathet i kapittel 2.1.3 nedenfor.

a) Human > Animate > Inanimate (Aissen, 2003: 437).

b) First/second persons pronouns > other human noun phrases > animal noun phrases > inanimate noun phrases (Comrie, 1989: 128).

Som man kan se ut i fra hierarkiene fra Aissen (2003) og Comrie (1989), opererer Aissen (2003) med langt færre ledd i hierarkiet enn Comrie (1989) gjør. Prinsippet er likevel det samme i de to hierarkiene. I tillegg til hierarkier for animathet, har man i språkvitenskapen hierarkier for syntaktiske funksjoner, der subjekt er høyere enn objekt. Vi har hierarki for semantiske roller, der f.eks. benefaktiv er høyere enn patiens. Og vi har hierarki for topikalitet, der topik er høyere enn fokus. For å nevne noen. I det følgende skal jeg ta for meg noen av hierarkiene vi har, og se litt nærmere på de forskjellige.

2.1.1 Syntaktiske funksjoner

I følge generativ grammatikk har de syntaktiske funksjonene sine faste plasser i trestrukturen til minimale trær. Platzack (2004) bygger på Bakers (1997) teori om *The Uniformity of Theta Assignment Hypothesis* (UTAH) – som er en teori om en universell semantisk grunnstruktur (se også Lundquist, 2005: 14).

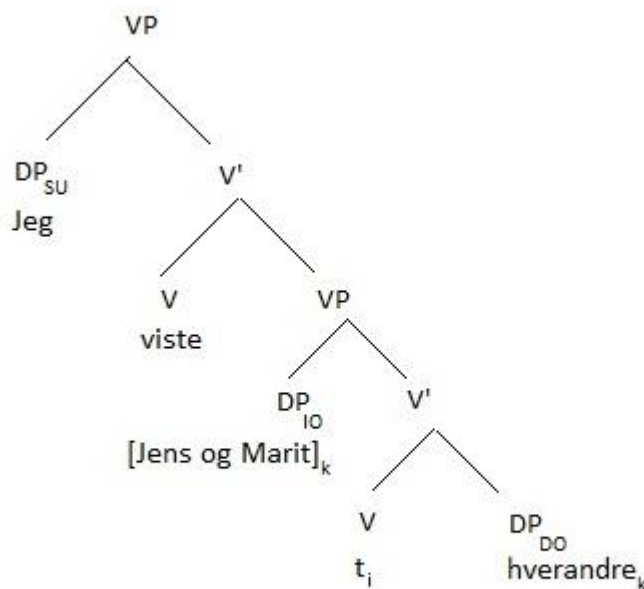
Agent is always a DP externally merged in Spec-vP. This class includes thematic roles like Agent, Cause, and Instrument.

Goal is a DP externally merged in Spec-VP. This class includes thematic roles like Goal, Experiencer, Receiver, Benefactor, and also the role Location.

Theme is a DP externally merged as the complement of V or as a part of this complement. This class includes thematic roles like Theme and Patient.

(Platzack, 2004: 330)

Figur 1:
Hentet fra Åfarli & Eide (2003: 125)

Ulike språk har ulik ordning mellom de tematiske rollene i overflatestrukturen – noe som blant annet kommer av syntaktiske flyttinger (Lundquist, 2005: 14). I og med at jeg i denne oppgaven kun har behov for å se på hvordan subjektet og objektet står i forhold til hverandre i det syntaktiske hierarkiet, tar jeg i det følgende utgangspunkt i et enklere hierarki – det syntaktiske hierarkiet Aissen (2003) nevner.

Subject > Object (Aissen, 2003: 442)

Subjektene til transitive verb er ofte mer topikale, defintte og menneskelige enn objektene (Dryer, 1986: 841), som eksempel (1) illustrerer.

(1) Jenta spiser sjokolade

Her er *jenta* subjekt, og *sjokolade* objekt. Subjektet er både defintt og animat, mens objektet både er indefintt og inanimat. Det er verdt å nevne at den motsatte situasjonen ikke hadde vært ugrammatisk, men den hadde altså vært markert:

(2) Steinen traff jenta

2.1.2 Semantisk hierarki

Det første hierarkiet som kom, historisk sett, var det tematiske (Newmeyer, 2002: 49). *Norsk referansegrammatikk* opererer med det tematiske hierarkiet AGENS > RECIPIENS > PATIENS (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 48). Dette hierarkiet er en forenkling av det tradisjonelle hierarkiet, som består av

agent > beneficiary > experiencer/goal > instrument) > patient/theme > locative
(Bresnan et al., 2016: 329).

I min studie kommer jeg kun til å få bruk for hierarkiet for agens, benefaktiv og patiens, og det er derfor ikke nødvendig å markere så mye som Bresnan (2016). Jeg velger derfor å forkorte den hierarkiske rekken noe:

Agens > beneficiary > patient/theme

Slik som resten av hierarkiene jeg tar for meg i oppgaven, står det argumentet som er mest prominent høyest i hierarkiet. Øverst i hierarkiet finner vi agens (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 47), som er rollen til den (agenten) som utfører eller er årsak til en handling (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999: 151), og som bevisst utfører denne handlingen (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999a: 175). Det er vanligvis subjektet som får denne agensrollen (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999: 151). I følgende eksempel (3) er det substantivet *mannen* som innehar agensrollen:

(3) *Mannen* kjører bil

Benefaktiv er den neste rollen i hierarkiet. Om det ikke er en agensrolle, men en benefaktiv får subjektet denne rollen (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 48). Benefaktiv kjennetegnes ved at den som innehar rollen eier/har/rommer eller mottar noe. Dette gjelder både noe konkret, men også følelser og sanseinntrykk (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 47). Eksempel (4) illustrerer benefaktiv i setningen.

(4) *Mannen* eier bilen

Nederst i hierarkiet finner vi patiens, som er rollen til det som ofte står som objektet i setningen (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 48). Setningens patiens er den faktiske handlingen som blir utført (Åfarli & Sakshaug, 2006: 41), og er ofte inanimat (Animathet blir forklart nærmere i kapittel 2.1.3 nedenfor).

(5) Mannen drikker *kaffe*

2.1.3 Animathet og inanimathet

Hierarkiet for animathet har også blitt brukt i lang tid. Om et argument regnes som animat, ligger det til venstre – altså høyt – i hierarkiet (Comrie, 1989: 128) (Se Comrie (1989: 185-200) & Laanemets (2012: 113-118) for mer informasjon og diskusjon om animathet). Det var muligens Silverstein (1976) som først oppdaget at mange grammatiske prosesser i språk blir påvirket av animatheten til substantivfrasene (Newmeyer, 2002: 49). Newmeyer skriver at det var forskeren Michael Silverstein som foreslo at en skulle danne et skille mellom menneske og/eller animat.

1st person pronoun > 2nd person pronoun > 3rd person pronoun > proper noun > human common noun > animate common noun > inanimate common noun (Newmeyer, 2002: 49).

Disse hierarkiene er grammatisk signifikante i mange språk (Trask, 2013: 16). Som vi kan se av hierarkiet, ligger første person og andre person høyere i hierarkiet enn tredjeperson. Pronomener ligger høyere i hierarkiet enn vanlige nomen. Til slutt troner menneskelige nomen over ikke-menneskelige animate nomen. Nederst i hierarkiet finner vi inanimate nomen. Til mitt formål er det dog ikke nødvendig med et hierarki over animathet som har så mange ledd. Derfor baserer jeg meg i stedet på hierarkiet til Aissen (2003), som er noe forkortet, og som ikke har med pronomen.

Human > Animate > Inanimate (Aissen, 2003: 437).

Hierarkiet for animathet kalles også “the chain-of-being hierarchy” (Trask, 2013: 16). Følgende viser eksempel (6), der subjektet – som er *jenta* – er animat og objektet – som er *ballen* – er inanimat:

(6) Jenta kaster ballen.

Den mest naturlige konstruksjonen er som tidligere nevnt, at subjektet er mest animat – i mitt eksempel *jenta* – mens objektet er mindre animat enn subjektet. Dette gjelder også for transitive konstruksjoner. I språk hvor dette avviker kan det kreve ekstra markering (Comrie, 1989: 128).

2.1.4 Definitthet og pronominalitet

I språkvitenskapen er det også vanlig å operere med et hierarki som måler hvor definitive de ulike argumentene er. At et argument er definitt betyr at referenten til en definit NP er identifiserbar av leseren eller lytteren (Comrie, 1989: 128). Definitthet handler altså om hvor identifiserbar argumentene i en diskurs er (Newmeyer, 2002: 49).

Igjen har jeg tatt utgangspunkt i Aissen (2003). Hierarkiet som Aissen (2003) nevner er følgende:

Personal pronoun > Proper name > Definite NP > Indefinite specific NP > Non-specific NP” (Aissen, 2003: 437).

NP’er som er innledet med refleksive pronomener, samt infinitiv PRO ligger på toppen av hierarkiet sammen med personlige pronomen. Pronomener er altså i denne oppgaven med i hierarkiet for definitthet, og ikke for animatethet. Følgende eksempel (7) illustrerer definitthet, der a) er definitt, mens b) er indefinit.

(7) a) Jenta kaster en ball

b) En jente kaster en ball

2.1.5 Topikalitet

Topikalitet handler om informasjonsstruktur, der man gjør forskjell på kjent og ny informasjon (tema-remå) (Lundquist, 2005: 39). Kjent informasjon har høy topikalitet, mens ny informasjon har lav topikalitet. En kjent definisjon av topikalitet kan være at det er det setningen handler om (Lundquist, 2005: 29), men det kan også sees på utenfor selve setningen – altså i avsnittet (se f.eks. Givón, 2001: 199). Et hierarki jeg har valgt å bruke om topikalitet er hentet fra Newmeyer (2002):

Discourse Prominent > Not Discourse Prominent (Newmeyer, 2002: 50).

Følgende eksempel viser et subjekt som er topikalt. Det er *hun* som er i fokus i avsnittet, altså det setningene handler om:

(8) Det kom en jente bort til bilen. Hun skulle kjøre.

2.2 Objekt

I norsk skiller vi mellom to typer objekt: Direkte objekt og indirekte objekt. Det er hovedverbet i en setning som avgjør om setningen kan ha objekt, og hvilken form og innhold objektet kan ha (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 693). Både det direkte objektet og det indirekte objektet kan bestå av alle nominale¹ leddtyper. Både det direkte objektet og det indirekte objektet kan dessuten bli subjekt i passiv. I aktiv kan det indirekte objektet imidlertid i prinsippet kun forekomme når ytringen også har et direkte objekt i norsk språk (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 694, 721).

Det direkte objektet refererer til den referenten som verbalhandlingen rammer. Tradisjonelt står det direkte objektet som patiens i setningen (Hansen & Heltoft, 2011a: 1269). I eksempel (9) nedenfor utgjør *tennisballen* det direkte objektet.

¹ Nominale leddtyper som substantivfraser, pronomenfraser, infinitivkonstruksjoner, samt leddsetninger. Se *Norsk referansegrammatikk* (1997: 694-696). for mer detaljert forklaring på de forskjellige nominale leddtypene.

(9) Ola overrekker henne *tennisballen*

Det direkte objektet har alltid form som et nominalt ledd, og har sin kanoniske posisjon rett etter hoved verbet i setningen (Åfarli & Sakshaug, 2006: 57). Om det derimot er et indirekte objekt i setningen, slik som i eksempelet ovenfor, står det direkte objektet etter det indirekte objektet (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999b: 290). Det direkte objektet kan også være en leddsetning.

Det indirekte objektet står alltid foran det direkte objektet (Hansen & Heltoft: 2011a: 1304), og står tradisjonelt som benefaktiv i setningen (Dryer, 1986: 841).

(10) Ola overrekker *henne* tennisballen

I eksempelet ovenfor er *henne* det indirekte objektet. Ved ditransitive verb er ofte det indirekte objektet mer topikalt enn det direkte objektet. Ofte er det indirekte objektet både menneskelig – ofte også første eller andre person (Dryer, 1986: 841). Dette illustrerer for eksempel (10) ovenfor. I tillegg kan det indirekte objektet være definit. Det direkte objektet, derimot, er ofte inanimat (Dryer, 1986: 841) – som eksempel (9) ovenfor illustrerer. Det indirekte objektet kan i mange tilfeller, i motsetning til det direkte objektet, alternere med en PP med *til* eller *for* (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999b: 299):

(11) Ola overrekker tennisballen *til henne*.

Det er dog ikke alle indirekte objekt som kan veksle mellom NP og PP (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 725). For eksempel tillater aldri verbet *misunne* en slik veksling:

(12) a) Ola misunner henne

b) *Ola misunner til henne

Om det indirekte objektet kan ta en PP eller om det må ta en NP, avhenger gjerne av pragmatiske og referensielle forhold. Direkte objekt som representerer kjent informasjon eller har en unik referanse, vil stort sett være en NP. Om derimot det direkte objektet ikke representerer kjent informasjon eller har en unik referanse, vil det være en PP. I tillegg spiller lengde inn. Om et ledd er langt eller komplekst vil det være en PP fordi lange ledd oftest står etter kortere og enklere ledd (Se også Kizach & Vikner, 2016). Jeg skal se nærmere på dette i kapittel 2.3.2.

2.3 Verb

Norsk språk har, i likhet med andre språk, transitive verb – altså verb som kan ta objekt, og intransitive verb – altså verb som ikke kan ta objekt. Blant de transitive verbene er det også ulikheter. Noen transitive verb tar to objekter – såkalte ditransitive, og noen transitive verb tar kun ett objekt – såkalte monotransitive verb. Ved de ditransitive verbene skiller vi igjen mellom ditransitive verb som alltid må ta to objekter, og ditransitive verb som både kan ta ett og to objekter (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 663-664). I eksempel (13) under er a) et monotransitivt verb, som kun har mulighet til å ta ett objekt, mens b) er et ditransitivt verb, som kun er grammatisk ved to objekter:

(13) a) Jenta fanger sommerfugler

b) Ola fratar henne ballen

Jeg skal se nærmere på dette i kapittel 2.3.2.

2.3.1 Ditransitive verb

De transitive verbene er en spesiell type divalente verb, der transitive verbalstammer styrer det direkte objektet (Hansen & Heltoft, 2011: 288). Vi har færre ditransitive enn monotransitive verb (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999b: 298). Verb kan tilordne kun én ekstern semantisk rolle, men ditransitive verb deler ut to interne semantiske roller (Åfarli &

Eide, 2003: 118). I mange av verdens språk, derimot, er det generelt vanskelig å finne setninger med to objekter. I noen språk må noe gjøres med verbet for å få to objekter, for eksempel blir det i enkelte språk brukt et affiks for at verbet skal klare å lisensiere to objekter (Lundquist, 2005: 23-24; Kroeger, 2004: 64). Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 2.4.2.

2.3.2 Gruppering av verb

I dette kapitlet skal jeg se på mulige inndelinger av ditransitive verb. Det kan være interessant å gruppere de ditransitive verbene for å finne ut om ulike faktorer har innvirkning på subjektvalget i passiv.

Morfologisk enkle og sammensatte verb

En naturlig inndeling av de ditransitive verbene kan være å dele dem inn etter morfologisk oppbygning. Man skiller da mellom ditransitive verb som er morfologisk enkle og ditransitive verb som er morfologisk sammensatte. Nedenfor følger eksempler på disse to typene, der (14) viser et morfologisk enkelt verb, mens (15) viser et morfologisk sammensatt verb:

(14) Ola viser jenta et bilde

(15) Ola tilbyr jenta en kopp kaffe

Om vi skiller mellom morfologisk sammensatte verb og morfologisk enkle verb, vil vi få følgende inndeling av de ditransitive verbene som jeg har tatt for meg i min studie:

Tabell 1:

Morfologisk sammensatte verb	Morfologisk enkle verb
Oversende, overlevere, forelegge, tilskrive, forbeholde, overlate, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, underlegge, tillegge, forespeile, ilegge, tilkjenne, innvilge, frastjele, avkreve, idømme, tilpasse, frata	Sende, by, fortelle, bringe, gi, servere, vise, nekte, vie, love, stille, sikre

Verbene som er morfologisk sammensatte verb er følgende:

Oversende, overlevere, forelegge, tilskrive, forbeholde, overlate, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, underlegge, tillegge, forespeile, ilegge, tilkjenne, innvilge, frastjele, avkreve, idømme, tilpasse og frata.

Verbene som er morfologisk enkle verb er følgende:

Sende, by, fortelle, bringe, gi, servere, vise, nekte, vie, love, stille og sikre.

Man kan igjen dele de morfologisk sammensatt verbene inn i ytterligere to grupper, der de morfologisk sammensatte verbene kan bestå av en inkorporert preposisjon (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999b: 298; Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 81-82). Med inkorporert preposisjon mener jeg at preposisjonen er satt på «kroppen» (kjernen) til verbet. I dypstrukturen er altså preposisjonsfrasen uavhengig av verbet, og så flytter PP'en til verbkjernen, slik vi ser den i overflatestrukturen. I eksempel (16) nedenfor vises dette ved det sammensatte verbet *frata*. I a) står verbet *ta* og preposisjonen *fra* uavhengig av hverandre, mens i b) har preposisjonen *fra* flyttet bort til verbet og festet seg på verbkjernen, slik at man får et nytt verb *frata*.

(16) a) Ole tar fra henne ballen

b) Ole fratar henne ballen

Mange av de morfologisk sammensatte verbene har en preposisjon som er inkorporert i selve verbet. Man kan imidlertid ikke regne prefikset *fore-* i verbene *forelegge* og *forespeile* som en preposisjon. *For-* blir brukt både i nynorsk og bokmål, mens *fore-* hovedsakelig bare brukes i bokmål (*føre-* på nynorsk) (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 94). En bør derfor anse *for-* og *fore-* som to forskjellige prefikser. En kan altså dermed si at de fleste verbene som er satt i gruppen morfologisk sammensatte verb er sammensatt av en preposisjon i tillegg til kjernen, mens verbene *forelegge* og *forespeile* er morfologisk sammensatte verb som ikke har en preposisjon i sammensetningen. Om man derfor velger å dele de sammensatte verbene inn i enda en undergruppe der det skilles mellom inkorporert preposisjon og ikke inkorporert preposisjon, regnes verbene *forelegge* og *forespeile* som flermorfemige verb uten inkorporert preposisjon.

Tabell 2:

Inndeling av morfologisk sammensatte og morfologisk enkle verb, med undergruppe inkorporert preposisjon og ikke inkorporert preposisjon.

Morfologisk sammensatte verb		Morfologisk enkle verb
Inkorporert preposisjon	Ikke inkorporert preposisjon	
Oversende, overlevere, tilskrive, forbeholde, overlate, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, underlegge, tillegge, ilegge, tilkjenne,	forelegge, forespeile,	Sende, by, fortelle, bringe, gi, servere, vise, nekte, vie, love, stille, sikre

innvilge, frastjele, avkreve, idømme, tilpasse. frata		
---	--	--

De sammensatte verbene med en inkorporert preposisjon er følgende:

Tilpasse, oversende, overlevere, tilskrive, forbeholde, overlate, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, underlegge, tillegge, ilegge, tilkjenne, innvilge, frastjele, avkreve og idømme

Verbene uten inkorporert preposisjon er følgende:

sende, forelegge, by, fortelle, bringe, gi, servere, vise, forespeile, nekte, vie, love, still og, sikre

Valens

Man kan gruppere de ditransitive verbene i ulike grupper ut i fra valens. Her kan man skille mellom om et ledd er fakultativt eller obligatorisk, og hvilke egenskaper leddene har. Det er flere måter man kan gruppere verbene på, men dette er altså én mulig inndeling:

Verb som må ta to objekter (f.eks. *frata*)

Verb som må ta ett objekt, men som kan ta to objekter (f.eks. *sende*)

Verb som kan ta PP med *til* istedenfor et benefaktivobjekt (f.eks. *gi*)

Verb som kan ta PP med *for* istedenfor et benefaktivobjekt (f.eks. *gjøre*)

Verb som kan ta en leddsetning som DO (f.eks. *fortelle*)

Verb som må ta et refleksivt indirekte objekt (f.eks. *foreta*)

Enkelte ditransitive verb krever to objekter for å være grammatisk korrekte (heretter kalt obligatorisk ditransitive verb), mens andre verb kun krever ett objekt, men har mulighet til å ta to objekter (heretter kalt fakultativt ditransitive verb) (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 663). Verb som krever to objekter for å være grammatisk er ofte sammensatte verb (f.eks. *frata*) (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 731). Det er vanligst at benefaktivobjektet kan bli utelatt når preposisjonen *til* kan være med (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 732). Eksempel (17) nedenfor illustrerer et fakultativt ditransitivt verb (med mulighet til å ta to objekter) og eksempel (18) illustrerer et obligatorisk ditransitivt verb:

(17) a) Jenta anbefaler maten

b) Jenta anbefaler meg maten

(18) a) Ola unner henne ferieturen

b) *Ola unner henne / *Ola unner ferieturen

Enkelte av verbene har også ulikheter når det gjelder PP-konstruksjoner. Noen av de treverdige verbene kan ta PP istedenfor et benefaktivobjekt, mens andre treverdige verb ikke kan ta PP for å være grammatisk. I eksemplene (19) - (21) nedenfor, viser (19) et eksempel på et verb som alternerer mellom å ta PP og benefaktivobjekt, eksempel (20) viser et treverdige verb som tar PP med *til*, men ikke benefaktivobjekt mens (21) viser et eksempel på et verb med benefaktivobjekt som ikke kan alternere med PP.

(19) a) Ola overrekker henne tennisballen

b) Ola overrekker tennisballen til henne

I tillegg har vi verb som foretrekker en PP:

(20) a) *Ola donerer henne en lever

b) Ola donerer en lever til henne

Om det direkte objektet er abstrakt er det ofte ikke mulig å alternere med en PP, men krever et benefaktivobjekt (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 728).

(21) a) *Ola gir en gave til henne

b) Ola gir henne en gave

Det er noen få verb som tar PP med *for* istedenfor *til* (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 721).

Dette er typisk kommunikative verb, som kjennetegnes ved at det ikke er klart om meddelelsen når frem til mottakeren eller ikke (Hansen & Heltoft, 2011a: 1350):

(22) Gutten gjorde jobben for oss

(23) *Gutten gjorde oss jobben

(24) *Gutten gjorde jobben til oss

Jeg nevnte i kapittel 2.2 at både leddets lengde, pragmatiske forhold og referensielle forhold har innflytelse på om verbet kunne veksle mellom PP og NP. Verbene som tillater alternering mellom benefaktivobjekt og PP har også en betydning som går ut på at noe blir overført fra en part til en annen (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 725). I tillegg har innholdet i det direkte objektet noe å si.

Enkelte verb kan ta en leddsetning som direkte objekt. Et eksempel er verbet *fortelle*.

(25) Jenta fortalte at hun skulle på ferie

Noen verb må ta et refleksivt indirekte objekt. (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 730):

(26) a) Familien skal underordne seg arbeidslivet.

b) *Familien skal underordne arbeidslivet til seg

2.4 Passivering

De fleste definisjoner av passiv tar utgangspunkt i aktivsetningen, og definerer den ut i fra hva som skiller en aktivsetning og en passivsetning. Passiv er først og fremst en egenskap hos verbene. Verbets aktører har en annen setningsfunksjon i passivsetningene enn i aktivsetningene (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999c: 360). Vi opererer med to typer passiv i norsk; morfologisk passiv og perifrastisk passiv. Noen fellestrekk finner vi likevel igjen i alle passivvarianter (Se også Laanemets, 2012: 22-23). Når vi passiverer et verb går verbet alltid fra å stå i en aktiv form til å stå i en passiv form (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 838). Dette betyr at verbet må være markert. I norsk har vi to måter å markere verbet på; enten ved å tilføre bøyingsendelsen –s, eller ved å tilføre et hjelpeverb i kombinasjon med hovedverbet i perfektum partisipp (Laanemets, 2012: 23).

Det som videre skjer når et verb passiveres er at den semantiske rollen som er realisert som subjekt i den aktive setningen har blitt syntaktisk undertrykt, og er dermed ikke syntaktisk aktiv lenger (Åfarli & Eide, 2003: 214-215). Setningsleddet som opprinnelig var objekt i aktivsetningen blir dermed gjerne det nye passivsubjektet (Åfarli & Eide, 2003: 210). I norsk språk kan både det indirekte objektet og det direkte objektet i aktiv bli subjekt i passiv. Dessuten kan det bli laget et subjekt ut i fra en preposisjonsfrase i aktivsetningen (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 841-843). Likevel er det ikke alle objekt som kan bli subjekt i passiv. Faste uttrykk som består av verb + objekt, samt refleksivt objekt kan ikke bli subjekt i passiv. I tilfeller der det indirekte objektet blir subjekt i passiv vil det direkte objektet fortsatt være objekt i passiv (Ibid.). I eksempel (27) nedenfor har det direkte objektet, *mye penger*, i aktivsetningen blitt subjekt i passivsetningen. Her er det illustrert både ved hjelp av å tilføre hjelpeverbet *bli* i b), og ved å tilføre bøyingsuffikset –s i c):

- (27) a. Prosjektledere investerer mye penger i morosaker.
b. Mye penger blir investert i morosaker (av prosjektledere).
c. Mye penger investeres i morosaker (av prosjektledere). (Åfarli & Eide, 2003: 211).

I enkelte tilfeller vil ikke objektet bli subjekt i passivkonstruksjoner. I slike tilfeller vil det formelle *det* bli satt inn som subjekt (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 720). Dette resulterer i upersonlig passiv (Åfarli & Eide, 2003: 196), og oppstår når ingen ledd fra aktivsetningen kan bli (eller blir) subjekt i passiv. Årsaken kan være at aktivsetningen ikke har noe objekt, men verb med objekt (både direkte objekt og indirekte objekt, eller kun en av delene) kan også ha formelt subjekt i passiv (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 845-847).

- (28) *Det* blir investert mye penger i morosaker (av prosjektledere) (Åfarli & Eide, 2003: 211).

Både s-passiv og perifrastisk passiv er meget like når det gjelder de strukturelle forholdene. Passivanalyser bør derfor være så generelle at de omfatter begge passivformer (Åfarli & Eide, 2003: 211). De fleste norske verb kan passiveres, men det er likevel noen verb som aldri kan stå i passiv (Se også Lødrup, 2000: 42-43). Av disse hører blant annet følgende (hentet fra Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 840):

Modale hjelpeverb: burde, kunne, lyte, måtte, skulle, ville

Kopulaverb, en del andre verb som tar predikativ, og verb med lignende betydning:
være, bli, hete, bety, innebære, forestille, framstå, ligne

Nullverdige verb: *regne, snø, hagle, lyne, buldre, ulme, letne, lysne, mørkne, dogge, rime, blinke, glitre osv.*

Noen transitive verb som står for en relasjon mellom to elementer: *tilhøre, inneholde.*

Intransitive verb der aktivsubjektet ikke har rollen agens: *hende, skje, oppstå, omkomme, blø, ende, flyte, gro, vokse, dø, falle, breste, havarere, skrense, synke, henge, renne, gjære, ose, ryke, suse, svelle osv.*

Ergative verb som er intransitive: *øke, koke, slutte, stanse, rulle, tine, trille, klø.* (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 840).

2.4.1 Forskjellige passivvarianter – helt kort

Som nevnt, har vi to forskjellige former av passiv i moderne norsk. Vi har morfologisk passiv – som lages ved å tilføre suffikset –s – og perifrastisk passiv – som lages ved å tilføre et hjelpeverb. I tillegg til disse to formene for passiv, finner vi også passiv med formelt subjekt i norsk (Se f.eks. Lødrup (2000) og Laanemets (2012) for mer om passivformene i norsk). Syntaktisk sett er morfologisk passiv og perifrastisk passiv nokså like (Lødrup, 2000: 45). Likevel er de forskjellige passivformene ulike – for eksempel i bruk. I dette delkapittelet skal jeg ta kort for meg de ulike passivvariantene.

Morfologisk passiv

Morfologisk passiv, eller s-passiv, kjennetegnes ved at bøyingsuffikset –s blir lagt til verbstammen. I norsk kan vi også finne en variant som består av endelsen –st (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 507). Morfologisk passiv blir hovedsakelig brukt når verbet står i infinitiv og presens (Western, 1921: 161).

(29) Flybillettene bestilles av jenta.

Derimot er det ikke klare regler for bruk av passiv i preteritum og perfektum partisipp i bokmål (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 513). Svake verb i 2. klasse preteritum som ender på *–te, –de og –dde* kan passiveres ved morfologisk passiv, mens de samme verbene i perfektum partisipp ikke alltid kan passiveres med morfologisk passiv. Svake verb i 1. klasse

kan ikke passiveres med morfologisk passiv verken i preteritum eller perfektum partisipp (Ibid.):

(30) a) Jenta kastet ballen

b) *Ballen har kastets

Svensk skiller seg dog fra norsk og dansk ved at de ikke har de samme restriksjonene angående bruk av morfologisk passiv. I svensk blir den morfologiske passiven brukt ved både svake og sterke verb i preteritum og partisipp ved alle verb (Laanemets, 2012: 29).

Perifrastisk passiv

Perifrastisk passiv, eller sammensatte passivformer, som er den vanligste måten å lage passiv på (Åfarli & Eide, 2003: 211), dannes ved å tilsette et hjelpeverb foran hovedverbet. Hjelpeverbet blir tempusbøyd, mens hovedverbet er infinitt. Mens det infinitte hovedverbet ikke bøyes i norsk og dansk, skiller svensk seg ut med å også samsvarsbøye det infinitte hovedverbet (Laanemets, 2012: 33-34). Både hjelpeverbet *være* og *bli* kan bli brukt som hjelpeverb i en perifrastisk passiv (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 523).

(31) Gutten blir funnet av politiet.

Perifrastisk passiv med hjelpeverbet *bli* kan i norsk brukes i de fleste tilfeller der et verb kan passiveres, mens perifrastisk passiv med hjelpeverbet *være* er noe mer begrenset i bruk. For eksempel kan perifrastisk passiv med *bli* brukes om både nåtid og fremtid, mens perifrastisk passiv med *være* kun kan brukes om nåtid (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 524).

(32) Han er elsket av alle (= Han blir elsket av alle) (Eksempel hentet fra Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 524).

(33) Han blir elsket av alle når han kommer hjem etter dette (= *Han er elsket av alle når han kommer hjem etter dette) (Eksempel hentet fra Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 524).

I norsk regner en med at det er flere verb som kan passiveres ved perifrastisk passiv enn verb som kan passiveres med morfologisk passiv (Laanemets, 2012: 92).

Passiv med formelt subjekt

Hvis vi oppfyller subjektskravet ved å sette inn det formelle subjektet *det / der*, får vi en upersonlig passiv (Åfarli & Eide, 2003: 196).

(34) Det overrekkes en medalje.

Alle passivverb kan ha formelt subjekt. Ved upersonlig passiv kan passivobjektene være de samme som objektene til aktive verb, men de må alltid være ubestemte. Som regel er passivverbene en naken substantivfrase (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997: 720). Når en passivsetning har et formelt subjekt, tilordner ikke passivverbet en ekstern semantisk rolle til subjektet. Dette betyr at subjektsplassen i dypstrukturen er tom (Åfarli & Eide, 2003: 213). I tråd med subjektskravet i norsk, blir det dermed satt inn det upersonlige *det* istedenfor at et objekt flytter til subjektsplassen.

2.4.2 Passivering av ditransitive verb

Verdens språk er ulike når det gjelder valg av subjekter i passivkonstruksjoner (Platzack, 2005: 136). I norsk er det to muligheter ved passivering av ditransitive verb; enten kan patiensobjektet gjøres til passivsubjekt, eller så kan benefaktivobjektet gjøres til passivsubjekt. Denne muligheten har også blant annet svensk (Lundquist, 2005: 2). Dette er dog forskjellig i verdens språk. I for eksempel engelsk kan kun benefaktiv gjøres til subjekt (Lundquist, 2005: 2; Platzack, 2005: 135), mens i nederlandsk og i tysk (Lødrup, 1995: 317-

318) derimot, er det kun patiens som kan subjektiveres. Følgende eksempler viser passivsetninger på engelsk (35) og nederlandsk (36), og er hentet fra Lundquist (2005):

(35) We gave John a book.

a) *A book was given John.

b) John was given a book. (Lundquist, 2005: 2)

(36) dat Jan heit meisje de Borken geeft

att Jan DET flicka DETbokPL ger

«att Jan ger flickan böckerna»

a) dat de boeken het meisi gegeven worden.

att DET bokPL DET flicka given är

«att boken har givits flickan»

b) *dat het meisje de boeken gegeven worden

att DET flicka DET bokPL given är

«att flickan har givits boken» (Lundquist, 2005: 2).

Norsk har derimot mulighet til å både subjektivere benefaktivobjektet og patiensobjektet. Ett av objektene i aktivsetningen blir da valgt til passivsubjekt, mens det andre objektet blir stående som objekt (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999b: 308):

(37) Vi overrakk ham en medalje

a) En medalje ble overrakt ham

b) Han ble overrakt en medalje

På denne måten er norsk (og svensk) utypisk når det gjelder passivering av ditransitive verb i verdens språk. Det er også både overraskende og verdt å merke seg at selv om dansk og norsk på mange måter er såpass like språk, er det i litteraturen ulike påstander om dansk har samme mulighet som norsk til å sette både benefaktiv og patiens som passivsubjekt. Haddican & Holmberg (2012: 190-191) skriver at dansk kun har mulighet til å gjøre benefaktiv til subjekt i passiv (Haddican & Holmberg, 2012: 190-191). Platzack (2005: 136) på sin side skriver at

dansk har muligheten til å både sette patiens som passivsubjekt og benefaktiv som passivsubjekt. I den danske referansegrammatikken står det kun at det er mulig å sette benefaktiven som passivsubjekt (Hansen og Heltoft, 2011: 1297). Patiens blir ikke nevnt i denne forbindelse. Dette kan tyde på at dansk har kommet lenger i den historiske utviklingen enn svensk og dansk, og at patienssubjektet i passivsetninger i dansk (så å si) har blitt borte.

I blant annet norsk har man altså i utgangspunktet et fritt valg mellom å velge patiens eller benefaktiv til subjekt ved passivering. Jeg var inne på at dette imidlertid ikke er tilfelle for alle verdens språk, men heller noe som er mindre vanlig. I for eksempel chichewa, som er et språk i bantuspråkfamilien, er det umulig å passivere begge objektene (Bresnan & Moshi, 1990: 150) (Se også Kroeger, 2004: 64). I tillegg er det i flere bantuspråk ugrammatisk å sette et inanimat subjekt sammen med et animat objekt i passivsetninger (Bresnan & Moshi, 1990: 154). Selv om man ut i fra markerhetsteorien antar at det er vanligst å passivere benefaktiv – samt at subjektet er animat mens objektet er inanimat – er det ikke ugrammatisk å passivere patiens i norsk. Det er heller ikke ugrammatisk å ha setninger med et inanimat subjekt og et animat objekt. I noen språk er det nødvendig med et suffiks som brukes til å forandre en patiens til en benefaktiv i passiv (Chung, 1976: 41). Følgende eksempel viser et eksempel hentet fra Chung (1976) med et suffiks som er satt på verbet (Se også Lundquist, 2005: 23):

(38) a) Saja mem-bawa surat itu kepada Ali.

Jeg Trans-hente brev det til Ali.

«Jeg hentet brevet til Ali»

b) Saja mem-bawa-kan Ali surat itu.

Jeg Trans-hente-Ben. Ali brev det.

«Jeg hentet Ali brevet» (1976, min glossing-oversettelse) (Chung, 1976: 41).

2.5 Kort språkhistorie

2.5.1 Språkhistorie i korte trekk – dette skjedde

I dag kan vi lage passivsetninger både ved å subjektivere patiensobjektet og det benefaktive objektet i norsk uten at setningen blir ugrammatisk. Dette har dog ikke alltid vært tilfelle (Se f.eks. Vinje (1979: 145-146) for en mer detaljert språkhistorie ang. passivering av det indirekte objektet). I norrønt språk var det kun et objekt med strukturell akkusativ som kunne bli subjekt i passiv (akkusativ i norrønt tilsvarer på mange måter patiens i dag). Om aktivsetningen hadde to objekter, var det altså alltid det objektet som sto i akkusativ som ble subjektivert (dativ kunne ikke subjektiveres), og var det to objekter som sto i akkusativ, var det objektet som var strukturelt som ble subjektivert i passivsetningen (Se Faarlund, 2004: 215 og Lundquist, 2005: 9). Eksempel (39) nedenfor viser en vanlig passivsetning av et ditransitivt verb i norrønt.

(39) Var þeim gefit *øl* at drekka
var de.DAT gitt.NEU.NOM øl.NOM å drikke

“De ble gitt øl å drikke” (Faarlund, 2004: 215, min glossing-oversettelse).

Latin ble lenge sett på som det perfekte språk, og mange av verdens språk tok derfor etter det latinske språket. Det var i latin – slik som i norrønt – kun grammatisk korrekt å lage passiv av aktivsetningens akkusativobjekt. I gresk språk ble imidlertid både genitiv, dativ og akkusativ satt som subjekt i passiv (Knudsen, 1856: 414). Det har imidlertid skjedd en utvikling på dette feltet, der det i norrønt ikke gikk å passivere benefaktivobjektet i passiv, til i dag, der benefaktiven utvilsomt er mest vanlig å passivere.

2.5.2 De normative grammatikerne

Grammatikken før 1800-tallet var tydelig på at det var feil å bruke det indirekte objektet i aktivsetningen som subjekt i passivsetningen. Likevel har det dukket opp noen tilfeller der det indirekte objektet har blitt brukt som passivsubjekt. I tillegg til at Knudsen nevner dette, viser også en studie om passiv i mellomnorske diplom (1980) dette. Tre av setningene i studien har

subjektivert det indirekte objektet i passivsetninger, og samtlige av disse setningene er fra tiden etter år 1450 (Mørck, 1980: 128-129). Dette viser at det ikke alltid var sammenfall mellom norm og faktisk bruk på 1800-tallet.

I 1856 protesterer Knudsen mot den meningsløse regelen som sier at benefaktiv ikke kan bli subjekt, som uansett viser seg å bli brutt (Knudsen, 1856: 416).

49. *Anm. 5.* Man plejer at regne de Objekter, der i Passiv (∴ naar Verbet faar Endelsen s) kan bruges som Subjekt, for Tingsobj., og her kunde man synes at have fundet en bestemt Grænse mellem Tingsobj. og Personsobjekterne. Men nu gaar Nogle videre end Andre i at gjøre Objektet om til Subjekt i Passiv, dels fordi de ikke erkjender den i Latinen gjældende Regel, at kun Akkusativ kan blive Subj. i Passiv, dels fordi de regner nogle Obj. for Tingsobjekter, som Andre anser for Personobjekter (Knudsen, 1856: 19).

Knud Knudsen stiller videre spørsmålet «”Röber det «Mangel på sund Tænkning” at gjøre Dativen i Aktiv til Subjekt i Passiv [...]?»». Han argumenterer for at kasusen ikke er så viktig, da man må forstå hvert enkelt ord for seg. Om man gjør det forstår man handlingen uavhengig av kasus, og det er da likegyldig om objektet i aktiv står i dativ eller akkusativ (Knudsen, 1856: 414-415).

Sproget stræver altsaa aabenbart efter en *større Frihed*, hvorved det blir istand til efter Behag at lade Dativer, Akkussat. Samt “Komplementer“ staa i Sætningen i en underordnet Stilling (∴ i casus obliqvus efter det latinske Kunstudtryk) eller at fremdrage deres Indhold af den ringere Stilling i Sætningen og ophöje det til Sætn.s Subjekt. Det er denne Drift i Sproget, Mange misforstaar. En “Doktrin“ udefra, ∴ fra den latinske Gram., om, at kun Akkussat. Kan bli Subjekt i Passiv, hemmer da Indflydelsen i vort Sprog af den umiddelbare Sprogsans, der arbejder paa at forme Sproget *indenfra* til levende Udtryk for Tanken (Knudsen, 1856: 417).

Knudsen skriver videre at ved å sette det indirekte objektet som subjekt i passiv, vil de upersonlige uttrykkene bli personlige uttrykk. Setningene blir kortere og forsterker uttrykkene. Han nevner at i eldre skrifter finnes det noen få tilfeller der det indirekte objektet ble brukt som subjekt i passiv, men at det ble forkastet da man startet å undervise i morsmålet i skolene. Da var det den latinske grammatikken om at kun akkusativ kunne brukes som subjekt i passiv som gjaldt (Knudsen, 1856: 417).

I følge August Western (1975), som først ble utgitt i 1921, er «vellyd og klarhet avgjørende», og han mener det er umulig å gi noen klar regel på når det indirekte objektet kan bli passivsubjekt (Western, 1975: 32-33). I 1924 skrev Jespersen (1924: 162-163) at det mest

vanlige er å passivere det direkte objektet ved ditransitive verb, men at det ikke er noen regel som er skrevet i sten, i og med at det ikke lenger er noen formell forskjell på dativ og akkusativ. Han viser til at det i engelsk er mest vanlig å sette det indirekte objektet som passivsubjekt, og finner det logisk. Dette forklarer han med at man pleier å sette personer før ting.

Vinje skrev i 1979 at vi i norsk kan passivere aktivsetninger med ditransitive verb på to måter: å sette det direkte objektet som passivsubjekt og sette det indirekte objektet som passivsubjekt. Han skriver imidlertid at det tradisjonelle er å subjektivere førstnevnte (1979: 145).

Det er først i den senere tid blitt mulig å subjektivere både det indirekte og det direkte objektet i svensk. Det var først mot slutten av 1800-tallet som det er blitt vanlig å bruke det benefaktive objektet som subjekt i passivkonstruksjoner i svensk (Lundquist, 2005: 3). I dag kan det se ut som at det har blitt vanligere at benefaktiven står som passivsubjekt enn at patiens står som passivsubjekt i svensk (Lundquist, 2005: 32-33), og at det samme også gjelder for norsk og dansk. Grunnen til at benefaktiven i dag kan subjektiveres må sees i sammenheng med bortfall av kasussystemet (Lundquist, 2005: 9).

3 Tidligere forskning

Det er så vidt meg bekjent ikke skrevet noe særlig om passivering av ditransitive verb i norsk. Derimot skrev Bjørn Lundquist (2005) en masteravhandling om fenomenet i svensk. Han opererte med tre forskningsspørsmål i avhandlingen:

- 1) Hur kasuslicensiera de två objekten till ett bitransitivt verb, och vad får detta för konsekvenser för passiveringsmöjligheterna?
- 2) Utgör de bitransitive verben en enhetlig grupp, eller uppträder de på olika sätt syntaktisk sett?
- 3) Hur samspelar syntax, morfologi, semantik och pragmatik, och hur viktiga är de olika delarna, i uppbyggandet av de underliggande strukturerna och reglerna? (Lundquist, 2005: 4).

Bjørn Lundquist undersøker altså om både patiensobjektet og benefaktivobjektet kan bli valgt til subjekt i en svensk passivsetning med ditransitive verb, og videre om alle de ditransitive verbene oppfører seg på samme måte i passivkonstruksjonene (Lundquist, 2006: 1).

Masteravhandlingen til Lundquist er hovedsakelig teoretisk rettet, og han har ikke gjort noen større undersøkelse for å se hvordan de ditransitive verbene og passivsubjektene faktisk er i skriftlig tekst. Han har likevel foretatt noen korpussøk på utvalgte verb, som jeg skriver om i kapittel 3.1. Lundquist er dog den eneste som har laget en studie på dette fenomenet tidligere, og jeg kommer derfor til å se på funnene mine i lys av konklusjonen til Lundquist.

I tillegg til Lundquist (2005) foreslår Platzack (2005) en analyse av passivering av ditransitive verb som tar for seg subjektvalget i de germanske språkene. Analysen er gitt innenfor rammen av minimalismen, og det er ikke mulig å gjengi den her. Det som er viktig i denne sammenhengen, er at han ser bortfallet av morfologisk kasus som den bakenforliggende årsaken til endringen av det gamle systemet med patiens som eneste mulige passivsubjekt, og at resultatene av dette bortfallet gjør seg gjeldende blant de fleste verb i dag.

Det er altså et tomrom i forskningen når det gjelder å se på fenomenet i norsk og i faktisk tekst, og jeg ser derfor på dette som inngangen min til dette temaet. Jeg er interessert i å se på hvordan fenomenet arter seg på norsk, og om vi i norsk skrift har flest benefaktive

passivsubjekter eller flest patiens passivsubjekter, samt om dette henger sammen med type ditransitive verb.

3.1 Undersøkelsen til Lundquist

Bjørn Lundquist har gjort en studie over subjektvalgene ved passivering av ditransitive verb i moderne avisspråk, altså nyhetstekster. Verbene han har konsentrert seg om i studien er hovedsakelig *erbjuda* (tilby) og *tilldela* (tildele), men har i tillegg sett på et tjuetalls verb, der han trekker fram verbene *tillägna* (tilegne), *frånta* (frata) og *ge* (gi), for å se om de fungerer på samme måte som *erbjuda* og *tilldela*. Han har undersøkt ca. 1500 forekomster av verbene *erbjuda* og *tilldela* sine passivvarianter som han har funnet i noen svenske aviskorpus. I tillegg til disse har han lett i korpusene «Äldre svensk litteratur», «Strindbergs brev» og «Strindbergs romaner». Han har ikke gjort en dypere diakron undersøkelse, ettersom det eldre materialet i språkbanken er forholdsvis lite. Lundquist skriver at han har sett ekstra på utbrytninger og topikaliseringer der ett av argumentene blir tvunget til å flytte ut fra VP. Lundquist har i tillegg regnet på subjektets og objektets *cataphoric persistence* (CPE), som vil si hvor mange ganger de er nevnt i konteksten for å se om dette har innvirkning på subjektvalget (Lundquist, 2005: 33).

Han ser klare forskjeller på verbene, der noen verb er mer tilbøyelige til å ta DO til subjekt, mens andre verb nesten konsekvent tar IO til subjekt. Ut i fra undersøkelsene leser Lundquist at det underliggende indirekte objektet blir brukt som subjekt i 80-90 % i passivsetninger av ditransitive verb. (Lundquist, 2005: 34). I tilfeller der det underliggende IO innehar rollen som maleficient velges nesten alltid IO til subjekt. Verbene han har tittet på i denne sammenhengen er *fråntas* (fratas), *berövas* (berøves) og *förvägras* (forbys). IO har blitt valgt til subjekt i alle tilfellene. Lundquist understreker at ved disse verbene blir IO subjektivert til tross for at det ikke er ugrammatisk å subjektivere DO.

Kun to verb foretrekker DO-promovering framfor IO-promovering i undersøkelsen til Lundquist; verbene *tillägna* (tilegne) og *tillskriva* (tilskrive). Disse verbene velger DO til subjekt i omtrent 70-80 % av tilfellene. Lundquist legger merke til at verbet *tillägna* skiller seg fra de andre ditransitive verbene ved at det tillater fri ordning mellom det direkte objektet og det indirekte objektet i aktive konstruksjoner. Begge verbene tar et IO som ikke trenger å

bli påvirket av handlingen, noe som Lundquist mener kan være en forklaring på deres avvikende syntaktiske oppførsel (Lundquist, 2005: 34).

3.1.1 Subjektets og objektets topikalitet

Bjørn Lundquist ser også på topikalitet i undersøkelsen sin, og har i den forbindelse undersøkt 80 setninger. Lundquist har regnet ut hvor ofte passivsetningenes subjekt og objekt har forekommet i teksten. For å gjøre dette har han tatt utgangspunkt i 40 setninger der IO er valgt til subjekt, og 40 setninger der DO er valgt til subjekt. (Lundquist, 2005: 37). Han har tatt utgangspunkt i de samme fire verbene, altså *tilldela*, *erbjuda*, *tillägna* og *frånta*, og sett på 20 eksempler av hvert verb. Lundquist får innfridd forventningene sine om at benefaktiv er rollen som er mest topikal. Subjektet innehar denne rollen i 80-90% av tilfellene. Han ser også at subjektet er betydelig mer topikalt enn objektet² (Lundquist, 2005: 38).

Lundquist ser at i tilfellene der verbene *tilldelas* og *erbjudas* har valgt IO til subjekt er subjektet mest topikalt. 60% av subjektene dukker opp to eller flere ganger i teksten, mot 10% av objektene. 70% av objektene dukker aldri opp igjen. I følge Lundquist avslører tema-remaprinippet også mye om valget av subjekt. 80% av subjektene har blitt nevnt tidligere i konteksten mot 25% av objektene (Lundquist, 2005: 39). Ved verbene *tilldelas* og *erbjudas*, der DO har blitt valgt til subjekt, ser han at subjektet også her er mest topikalt, men forskjellen mellom subjekt og objekt er betydelig mindre. 35% av subjektene dukker opp to eller flere ganger, mot kun 5% av objektene. Forskjellene er imidlertid større når det gjelder tema-rematema. Mottakerne som velges til objekt er rematiske, og hele 85% av objektene har ikke blitt nevnt i den tidligere konteksten (Lundquist, 2005: 39).

Lundquist mistenker at ved verbet *fråntas* blir IO valgt til subjekt uavhengig om det er topikalt eller ikke, men forskjellene Lundquist oppdager i undersøkelsen sin er for små til at han kan konkludere (Lundquist, 2005: 40). Når det gjelder verbet *tillägna* er DO-subjektet

² Til tross for at materialet Lundquist undersøker er nyhetstekster, og at en slik type tekster ofte er kortfattede og på denne måten ikke det beste materialet å se etter topikalitet i, mener han at resultatene hans viser en tydelig pekepinn på de undersøkte verbene – også i andre genre. På grunn av genren Lundquist bruker, skiller han likevel mellom argumenter som aldri blir gjentatt og argumenter som blir gjentatt en til to ganger (Lundquist, 2005: 38).

omtrent like topikalt som ved *tilldela/erbjuda*, mens IO er mindre topikalt enn ved *tillägnas*. DO blir valgt til subjekt ved tilfeller der IO er mer topikal. Lundquist går derfor ut i fra at det underliggende DO er «default»-subjektet til *tillägnas* (Lundquist, 2005: 40).

3.1.1 Funnene og konklusjonen til Bjørn Lundquist

Lundquist finner altså at de fleste verbene i svensk foretrekker benefaktiv som passivsubjekt. Han deler inn verbene etter morfologi, og prøver å finne ut om de inkorporerte preposisjonene i de morfologisk sammensatte verbene har noe å si for subjektvalget. Lundquist legger merke til at verbet *ge* – som er det vanligste ditransitive verbet i svensk – er vanskelig å passivere og samtidig beholde både IO og DO som nominalfraseargument:

(40) ??Pelle gavs boken

(41) ??Boken gavs Pelle

(42) Boken gavs till Pelle (Lundquist, 2005: 41).

Lundquist ser på at verbet *ge* fungerer godt om DO er abstrakt, og Lundquist funderer videre på om semantiske faktorer som konkret / abstrakt objekt påvirker subjektvalget. *Tillägna* – som har flest patienssubjekter i passiv – tar som regel en konkret referent som DO (f.eks. en bok). *Tillmäta* og *tillerkänna* – som foretrekker å subjektivere benefaktiv – tar som regel en abstrakt referent som DO (f.eks. stor betydelse) (Lundquist, 2005: 50).

(43) Ungdomarna gavs aldrig möjligheten att börja om från början (Lundquist, 2005: 42).

Ifølge Lundquist (2005: 42) mener Falk (1990) at hvorvidt DO er konkret eller abstrakt faktisk har innvirkning på dobbelobjektskonstruksjoner i svensk. Lundquist viser imidlertid at DO's semantiske karakter (+/- abstrakt) ikke er den faktoren som avgjør (Lundquist, 2005: 43-44). Lundquist spekulerer videre på om det kan ha noe å si at DO er avhengig av å ha en

IO (Lundquist, 2005: 43), men konkluderer med at heller ikke det er den avgjørende faktoren. Det som imidlertid kan påvirke passiveringsmulighetene for enkel morfemige verb, ifølge Lundquist, er kontrollprinsippet til Marketta Sundman (1987). Det går ut på at den som kontrollerer verbhandlingen ligger høyt i hierarkiet, og er den som blir valgt til subjekt (Sundman, 1987: 166). Enkel morfemige ditransitive verb kan beholde begge argumentene som NP'er kun om agens har stor kontroll over hendelsen til verbet:

(44) ??Lisa gavs en kyss. (Lundquist, 2005: 44)

(45) Lisa gavs möjligheten att leva ett lyckligt liv. (Lundquist, 2005: 44)

(46) *Lisa bakades en kaka. (Lundquist, 2005: 44)

Kontroll har derimot ingenting å si for verb med inkorporerte preposisjoner. Lundquist spør seg om en grunn kan være at det er vanlig å se på verbet *ge* som et oppleververb, men på grunn av at det finnes så individuelle forskjeller på akseptabiliteten av passive setninger med *ge* som hovedverb, kommer han ikke fram til noen konklusjon (Lundquist, 2005: 45). Likevel kan det nevnes at ditransitive verb med inkorporerte preposisjoner er mer tilbøyelige for å beholde begge argumentene som nominalfraser ved passivering på svensk. Dette trenger dog ikke å bety at preposisjonene har trekk som muliggjør subjektivering (Lundquist, 2005: 46).

Ved å se at *tillskriva* stort sett velger DO til subjekt, mens *tillmäta* og *tillerkänna* for det meste velger IO til subjekt, konkluderer Lundquist med at svensk ikke har like strenge krav i svensken når det gjelder IO som i engelsk. I engelsk er det, som tidligere nevnt, ikke mulig å lage IO-DO-konstruksjoner av disse verbene (Lundquist, 2005: 50). Lundquist konkluderer med at det ikke kun er IO sin semantiske rolle som muliggjør DO-IO-konstruksjonen ved *tillägna*, men heller et samspill mellom de to objektene. Det er, ifølge Lundquist, pragmatiske faktorer – som kommer på grunn av verbets semantikk – som muliggjør DO-IO-konstruksjonen (Lundquist, 2005: 50). I tillegg oppsummerer Lundquist undersøkelsen sin med at DO-passiver er mindre vanlige enn han trodde i utgangspunktet (Lundquist, 2005: 51).

3.2 Refleksjoner rundt tidligere forskning

Det er, som jeg har sett på, blitt gjort en undersøkelse i svensk skriftspråk, der Lundquist (2005) finner ut at det i svensk har blitt vanligst å subjektivere benefaktiv i passivsetninger. Han fant kun to verb som foretrekker patiens som subjekt i passivsetninger på svensk; *tillägna* og *tillskriva*. Lundquist la merke til at det ene av disse verbene, *tillskriva*, tillater en fri ordning i aktiv – altså tillater *tillskriva* både ordningen DO-IO og IO-DO i aktiv. Dette kan dog ikke ha en spesielt stor innvirkning på hvilket passivsubjekt som blir valgt i norsk. I norsk har man en fast ordning mellom IO-DO, og det er ingen verb som tillater en slik fri ordning – ei heller en motsatt rekkefølge. Lundquist er også inne på om både abstrakt og konkret objekt kan ha noe innvirkning på subjektsvalget, samt at DO er obligatorisk når man har en IO, men konkluderer med at ingen av disse faktorene har noe å si.

I tillegg til Lundquist (2005) ser Platzack (2005) bortfallet av morfologisk kasus som den bakenforliggende årsaken til endringen av det gamle systemet med patiens som eneste mulige passivsubjekt, og at resultatene av dette bortfallet gjør seg gjeldende blant de fleste verb i dag. Å se på bortfallet av kasus som forklaringen på at det nå er mulig å velge benefaktiv til subjekt er den naturlige og intuitive forklaringen i språkforskning. Likevel er det påfallende at det er langt flere verb som subjektiverer benefaktivsubjektene i både Lundquists og min undersøkelse. Man kan stille spørsmål om hvorfor ikke alle verb i dag foretrekker benefaktivsubjekt, men at det fortsatt er noen av verbene som foretrekker å passivere patiens. I følge Platzack sin teori er dog en effekt av kasusbortfallet at utviklingen kan gå litt og litt for seg, slik at de resterende verbene muligens også foretrekker å subjektivere benefaktiv etter hvert.

4 Metodologi

4.1 Forskningsspørsmål

Det er, så vidt meg bekjent, ikke gjort noen undersøkelser innen passivering av ditransitive verb i norsk tidligere. Lundquist (2005) har imidlertid skrevet en masteroppgave om passivering av ditransitive verb i svensk – en oppgave som er mer teoretisk rettet (Se kapittel 3.1 for mer om undersøkelsen til Lundquist, 2005). Jeg ønsker derfor å se på hvordan fenomenet utarter seg på norsk i faktisk tekst.

Som nevnt tidligere har norsk i utgangspunktet et fritt valg – i motsetning til mange av verdens språk – når det gjelder subjektivering av patiens og benefaktiv i passiv. Likevel er den forventede situasjonen at det er en overvekt av benefaktivt subjekt i passivsetningene. Dette er på grunn av prominens for semantiske roller. Som nevnt i kapittel 2.1.2 ligger den benefaktive rollen høyere i det semantiske hierarkiet enn patiensrollen gjør. Etter markerhetsteorien er den umarkerte situasjonen at subjektene som blir valgt til subjekt er mer animate, pronominale, definite og topikale enn objektene. Man skulle derfor forvente at dette vil være mer frekvent enn det motsatte. I motsetning til generativ grammatikk, som ser på hva som er mulig og ikke mulig å gjøre i språk, skal jeg altså se på hva som er mest vanlig. Følgende forskningsspørsmål ligger derfor til grunn for undersøkelsen min:

- 1) Er det vanligere med benefaktivt passivsubjekt enn patiens passivsubjekt i tekst?
- 2) Kan de ditransitive verbene deles inn i grupper ved at det er sammenfall mellom verbenes subjektvalg og øvrige egenskaper?
- 3) Hvilke faktorer har innvirkning på hvilket passivsubjekt som blir brukt?

Om man antar at hierarkiene har innvirkning på valg av passivsubjekt, taler det altså til fordel for det benefaktive objektet, som ligger høyere i hierarkiet. Det er kanskje også å forvente at det er andre iboende egenskaper som ligger i verbene, og som vil spille inn på subjektvalget.

4.2 Valg av metode og bruk av korpus

For å kunne besvare forskningsspørsmålene mine, kommer jeg til å bruke en kvalitativ undersøkelse av predikatene. Jeg var så heldig at trebanken ved INESS hadde blitt ferdigstilt da jeg skulle starte med forskningen min, slik at jeg kunne gjøre søkene mine her. INESS – *Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics* – er en infrastruktur som gir tilgang til trebanker, der vi finner databaser av syntaktisk og semantisk annoterte setninger. INESS har laget en trebank for norsk – NorGramBank – som er trebanken som jeg har brukt for å søke etter setningene i denne studien (Iness, 2017). I mitt forskningsprosjekt har jeg brukt korpus som metode for å finne ut hvilket subjekt som er vanligst å velge i passivsetninger. Det er altså den faktiske språkbruken jeg er ute etter, ikke hva teoriene forteller oss. Eksempelene jeg trekker frem i oppgaven min, og som er hentet fra NorGramBank, har jeg notert et identifikasjonsnummer (Uid) bak. Dette er identifikasjonsnummer som setningene i INESS har, slik at man kan finne setningene i korpuset i ettertid. Ved å bruke dette identifikasjonsnummeret, kan den som søker opp de aktuelle setningene se analysen av setningene.

Hovedmetoden min i forskningsprosjektet er korpus. I dag har man ikke bare morfologisk annoterte korpus, men det har også kommet trebanker som man kan søke i, slik som INESS. Nesten alle korpus for norsk er automatisk taggede med lemma. Det er kun INESS og Nasjonalbiblioteket som har korpus som har syntaktiske analyser. Dette er altså korpus som er både nye og bedre. I disse korpusene som har syntaktiske analyser, kan man finne setninger som det ellers i praksis har vært vanskelig å finne. Dette er typisk setninger som har en langdistansebinding, som eksempel (49) nedenfor. At jeg har hatt mulighet til å søke i et korpus som har syntaktiske analyser, har derfor gitt meg en fordel.

Jeg har brukt mye tid på å gjennomgå en stor mengde data, som inneholder både feilanalyserte setninger, og varianter som jeg har valgt å utelate i min studie. Dette tar jeg for meg i kapittel 4.2.4. Det har vært få tvilstilfeller. Jeg har kommet over en og annen tvetydighet av typen i (47), men det har ikke vært mange:

(47) Men å bli fratatt foreldrene var jo å skade³... (INESS, Uid: 1287930)

³ Setningen er faktisk ikke lengre.

Setningene i INESS er redigert tekst, og det er derfor ikke sannsynlig å finne mye feil i tekstene eller setninger med syntaksbrudd. Jeg har derfor i liten grad måtte bruke introspeksjon for å sile ut setninger som jeg mener er tvetydige eller grammatisk ukorrekte.

Likevel har jeg kommet over et par verb som jeg har måttet luke vekk. Verb som *underordne* har ikke en naturlig aktivsetning. Slike verb har jeg måtte ta stilling til om jeg har skulle beholde eller kaste ut. Jeg har imidlertid kommet fram til at selv om disse verbene er interessante i seg selv, er dem ikke relevante for min studie. Jeg kommer tilbake til flere slike verb som har vært vanskelig å ta stilling til i 5.1, samt sortering av korpusdata i kapittel 4.2.5. I det følgende skal jeg ta for meg både positive og negative sider ved mine metodevalg, samt se på hvorfor jeg velger bort andre metoder.

4.2.1 Fordeler og ulemper ved korpusbruk

Når en jobber med å samle inn data fra skriftspråkkorpus, får en tilgang til store mengder skriftlig materiale. Dette materialet kommer fra ulike tekster. Korpusene jeg har søkt gjennom består av til sammen 62 434 420 ord. Dette er færre ord enn hva vi finner i f.eks. skriftspråkkorpuset NoWaC – *Norwegian Web as Corpus* – som består av 700 millioner ord (Guevara, 2010: 1) Til gjengjeld finner jeg setninger i INESS, som jeg ikke ville funnet uten å lage mange forskjellige søk i NoWaC. Et eksempel på dette er setninger med langdistanseflytting, der objektet ikke er tilgjengelig i verbets umiddelbare nærhet. For å finne slike treff i NoWaC, måtte jeg ha gjort flere søk på hvert verb. Dette hadde sannsynligvis resultert i en uhåndterlig mengde data. Eksempel (48) viser en setning som hadde vært vanskelig å finne i NoWaC:

(48) Hvis jeg ikke makter å gi min død noen mening, blir mitt liv også fratatt sin.
(INESS, Uid: 1623621)

En ulempe som en kan diskutere ved å velge INESS fremfor andre skriftspråkkorpus, er at en kun får opp setningene uten noe mer kontekst. I f.eks. NoWaC kan en velge hvor mye kontekst en vil ha rundt treffene. Dette kan være nyttig for å blant annet undersøke topikalitet.

Lundquist (2005: 38-39) argumenterer for at subjektet ofte er topikalt, og det hadde kanskje vært fruktbart å undersøke hvordan dette er i mine data. På en annen side er det forventet at topikale nominaler ligger høyt i hierarkiene – for eksempel definitthetsskalaen – og på den måten kan jeg likevel få en indikator på om topikalitet gjør seg gjeldene ved dataene mine.

Ved å bruke skriftspråkskorpus som metode får man som regel opp en stor mengde data som er hentet fra mange forskjellige kilder. Dette er en fordel i og med at man får stor variasjon i dataene. I min studie, derimot, blir det en stor overvekt av stortingsmeldinger – noe som kan ha innvirkning på funnene. Det formelle språket disse stortingsmeldingene er preget av, er annerledes enn for eksempel språket man finner i noveller eller romaner.

4.2.2 INESS

INESS - *Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics* – er et prosjekt ved Universitetet i Bergen. Det er en trebank for norsk skriftspråk, som skiller seg fra andre korpus ved at den i tillegg til å være analysert semantisk, også er analysert syntaktisk (Rosén et. al. 2012: 22). Andre korpus, for eksempel NoWaC er kun analysert morfologisk. Dette er altså ikke et vanlig korpus, men et korpus som gir mer informasjon enn andre korpus. Trebanker har blitt en av de kraftigste verktøyene innen språkforskning (Rosén et. al. 2012: 22). I og med at det er tekster som er blitt maskinanalysert, i tillegg til å være redigert manuelt, vil tekstene ha mindre feil og tvilsomme setninger enn andre korpus.

INESS har laget en trebank for norsk skriftspråk som heter NorGramBank. Denne trebanken har igjen en rekke delkorpus, som både inneholder tekster fra aviser, litteratur for barn, stortingsmeldinger, sakprosa, skjønnlitteratur og tv-undertekster. Det er altså et stort spenn på sjangere tekstene er hentet fra. Som nevnt i 4.2.1 er derimot en stor del av mine dataer hentet fra stortingsmeldinger. Fordelingen mellom de forskjellige sjangrene er derfor ikke like – heller ikke ved forskjellige verb.

Jeg har brukt trebanken NorGramBank til søkene mine. Under NorGramBank finnes det flere delkorpus. Delkorpusene som jeg har benyttet meg av, består av til sammen 4 620 779 setninger (62 434 420 ord). Jeg har utelatt delkorpuset *nob-nk*, da den krever et søknadskjema for å gjøre søk i dette korpuset. Jeg konkluderte med at det ikke ville gå ut over funnene mine å utelate denne. Følgende delkorpus er brukt i min studie:

nob-avis, nob-child, nob-lbk-av, nob-lbk-sa, nob-lbk-tv, nob-ndt-lfg, nob-novel, nob-novel_1, nob-novel_2, nob-novel_3, nob-novel_4, nob-novel_5, nob-sofie, nor-stortinget, nor-stortinget_1, nor-stortinget_2, nor-stortinget_3 og nor-stortinget_4.

«Nob» viser til at materialet er på norsk, bokmål, mens «nor» står for norsk.

Stortingsmeldingene har altså ikke skilt mellom bokmål og nynorsk. Da jeg har valgt å utelate nynorsk i studien min, har jeg derfor måtte sortere ut treffene på nynorsk manuelt. Korpusene omfatter et variert tekstgrunnlag, som er hentet fra ulike sjangere. Noen av dataene er analysert manuelt, i tillegg til en automatisk syntaktisk analyse. I det følgende forklarer jeg kort om delkorpusene jeg har brukt⁴. En liste over korpusene som jeg har brukt i NorGramBank ligger vedlagt i appendix 1.

Nob-avis er et korpus som består av avistekster på bokmål, som er hentet fra Norsk aviskorpus fra årene 2012-2013. Disse avisartiklene som man finner i dette korpuset er forbehandlet manuelt. *Nob-avis* har 246 397 setninger i korpuset, som utgjør 3 157 551 ord.

Nob-child er et korpus som omfatter barnelitteratur på bokmål. Dataene i korpuset er hentet fra Bokhylla.no ved Nationalbiblioteket. Teksten er forhåndsbehandlet halvautomatisk før syntaktisk parsing. *Nob-child* har 389 556 setninger, som utgjør 4 110 979 ord.

Nob-lbk-av er et korpus som består av avistekster på bokmål, som er hentet fra Leksikografisk bokmålskorpus. *Nob-lbk-av* er et mindre korpus enn de ovenstående, og omfatter kun 1 336 setninger, som utgjør 18 971 ord.

Nob-lbk-sa er et korpus som baserer seg på sakprosaetekster på bokmål, som er hentet fra Leksikografisk bokmålskorpus. *Nob-lbk-sa* har 189 137 setninger, som utgjør 2 911 171 ord.

⁴ Samtlige opplysninger i tabellen er hentet fra INESS (<http://clarino.uib.no/iness/treebanks?session-id=244381833462102>)

Nob-lbk-tv er et korpus som omfatter tv-undertekster på bokmål, som er hentet fra Leksikografisk bokmålskorpus. *Nob-lbk-tv* er også et av de mindre korpusene, og består av 18 043 setninger, som utgjør 127 844 ord.

Nob-ndt-lfg er et korpus med materiale på bokmål. Korpuset er basert på tekstmaterialet i Norsk dependenstrebant fra Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket. Materialet er analysert disambiguert i den norske LFG trebanken, ved hjelp av NorGram LFG-grammatikk. *Nob-ndt-lfg* består av 20 045 setninger, som utgjør 276 847 ord. Dette korpuset er altså et av de mindre korpusene i NorGramBank.

Nob-novel, *nob-novel_1*, *nob-novel_2*, *nob-novel_3*, *nob-novel_4* og *nob-novel_5* er seks korpus som består av skjønnlitteratur på bokmål. Dataene i korpuset er hentet fra Bokhylla.no ved Nationalbiblioteket. Teksten har blitt OCR-lest av Nationalbiblioteket, og INESS har forhåndsbehandlet teksten halvautomatisk før syntaktisk parsing. *Nob-novel*, *nob-novel_1*, *nob-novel_2*, *nob-novel_3*, *nob-novel_4* og *nob-novel_5* består av til sammen 2 535 205 setninger, som utgjør 24 619 005 ord.

Nob-sofie er et korpus på bokmål, som er basert på de første kapitlene i romanen *Sofies verden* av Jostein Gaarder. Korpuset er analysert automatisk med NorGram LFG grammatikk og alle analyser blir kontrollert manuelt. *Nob-sofie* består av 450 159 setninger, som utgjør 15 224 ord. Dette er altså det minste korpuset som jeg har sett på i NorGramBank.

Nor-stortinget, *nor-stortinget_1*, *nor-stortinget_2*, *nor-stortinget_3* og *nor-stortinget_4* er fem korpus på bokmål, som er basert på en samling transkripsjoner av norske parlamentsdebatter mellom 2008 og 2015, nedlastet fra <https://data.stortinget.no/>. Materialet er forhåndsbehandlet og automatisk parset. *Nor-stortinget*, *nor-stortinget_1*, *nor-stortinget_2*, *nor-stortinget_3* og *nor-stortinget_4* består av 1 219 909 setninger 24 085 503 ord.

Ved flere av verbene jeg har sett på i studien min, har det vært en overvekt av stortingsmeldinger. Når man ser på denne oversikten, ser man derimot at stortingsmeldingene faktisk utgjør en liten del til sammen av alle delkorpusene. At jeg likevel har fått såpass mange treff på stortingsmeldinger, kan ha å gjøre med fenomenet jeg er ute etter. Kanskje er det mest i formelt språk at passivering av ditransitive verb oppstår? Kan det være mer vanlig å

ha aktivsetninger av ditransitive verb i skjønnlitteratur? Helge Dyvik (2018) har regnet ut hvor stor prosentandel passivsetninger utgjør i de forskjellige delkorpusene. Resultatet bekrefter mistanken min om at passivsetninger er vanligere i stortingsmeldingene enn i de øvrige delkorpusene under NorGramBank.

4.2.3 Søkeuttrykk

Setningene man finner i NorGramBank er automatisk analysert med en LFG-grammatikk (Iness, 2017). Dette valget av grammatisk modell har dog i praksis ikke noe å si for min oppgave fordi jeg er ute etter noe som er relativt teoriuavhengig. Dette betyr likevel at det var en mulighet for å det ville forekomme feilanalyserte setninger i søkene. Jeg måtte derfor gå gjennom alle setningene manuelt, og avgjøre hvilke som var relevante og irrelevante.

Det er ikke enkelt å komponere de enkelte søkestrengene, men jeg var så heldig å få en søkestreng jeg kunne bruke av professor Helge Dyvik⁵ ved Universitetet i Bergen. Denne søkestrengen hadde Helge Dyvik komponert til meg, etter forespørsel fra veilederen min, Helge Lødrup. Følgende søkestreng er brukt for å finne de aktuelle ditransitive verbene i NorGramBank:

```
#f_>PRED #p & #f_>PASSIVE '+' & #f_>ARG3 & (#f_>OBJ | #f_>OBJ-BEN)
```

Denne søkestrengen finner passivkonstruksjoner der enten benefaktivobjektet (OBJ-BEN) eller patiensobjektet (OBJ) har blitt subjekt. Når man spesifiserer at enten OBJ eller OBJ-BEN må stå igjen, avgrenser man søket i stor grad til ditransitive verb. Til tross for at analysen tilsynelatende skiller mellom OBJ-BEN og OBJ, klarer ikke parseren å skille mellom de to objektene i praksis. Jeg måtte derfor ta den videre sorteringen manuelt. Noe av forklaringen som er hentet fra en e-post adressert til min veileder Helge Lødrup fra Helge Dyvik er sitert under. For full forklaring, se vedlegg 2.

⁵ En hjertelig takk sendes til Helge Dyvik og INESS-prosjektet for både å komponere en søkestreng til meg, slik at jeg kunne gjøre søkene mine i INESS, samt å lagt ned et stort arbeid i en så flott trebank. Jeg må også få takke for all hjelp og bistand.

En f-struktur #f_ har #p som verdi til PRED, og verdien til variabelen #p skal skrives ut (variabelnavnet inneholder ingen understrekning). Videre har #f_ verdien '+' til attributtet PASSIV. #f_ har en (uspesifisert) verdi til ARG3 (og dermed må det være et (minst) trivalent predikat). #f_ har enten en verdi til OBJ eller en verdi til OBJ-BEN. (Loddrett strek mellom alternativer omsluttet av parentes uttrykker disjunksjon.) Dermed er det en ditransitiv (medmindre jeg har oversett andre muligheter). (Helge Dyvik, 2017)

Søkestrengen ga mange verb, men en del av dem var irrelevante. Jeg kommer tilbake til resultatene av denne søkestrengen i 4.2.4. Etter dette søket måtte jeg gjøre et søk per ditransitivt verb jeg ønsket å undersøke. Følgende søkestreng er for det ditransitive verbet *tildele*:

```
#f_>PRED 'tildele' & #f_>PASSIVE '\+' & #f_>ARG3 & (#f_>OBJ | #f_>OBJ-BEN)
```

For å bruke søkestrengen med andre ditransitive verb måtte jeg erstatte 'tildele' med ønsket verb.

4.2.4 Innsamling av korpusdata

Siden det ikke har vært gjort noen undersøkelser på passivering av ditransitive verb i norsk skrift tidligere, kan det vanskelig la seg gjøre å legge for mange bånd på søkene til å begynne med. Jeg visste ikke hva jeg kom til å finne ved å foreta denne studien, eller om antakelsene mine var korrekte. I og med at trebanken ved INESS også relativt nylig var blitt søkbar hadde det ikke blitt foretatt mange søk i denne databasen fra før. Jeg visste derfor ikke hvor stor prosentandel av setningene som var relevante, eller hvor stor andel av setningene som var feilanalyserte og dermed irrelevante, før jeg startet søkene mine.

Jeg har foretatt undersøkelsen min ved å først søke gjennom verb som jeg fikk ut fra den første søkestrengen, og se ut i fra disse hva jeg kunne finne. En del av disse verbene hadde kun irrelevante treff, og ble dermed utelukket. Systemet opererte også med verbene *fortelje*, *gje*, *skulde*, *tilbyde*, *tilsetje*, *seie*, *selje* og *spele* som egne verb. Disse verbene kuttet jeg ut

fordi det ville økt datamengden uten å gi meg noen bedre data. Jeg var ute etter en håndterlig mengde data, og måtte derfor gjøre noen innsnevring. Jeg fant det derfor nødvendig å snevre inn undersøkelsen min noe. På grunn av dette har jeg også utelukket nynorske treff på de resterende verbene.

Verb der de 100 første treffene jeg har gått gjennom utelukkende kun har valgt det ene subjektvalget (100 % benefaktivsubjekt eller 100% patienssubjekt), har jeg valgt å stoppe etter de 100 første treffene. Et eksempel på et slikt verb er *sikre*. Ved verb som *gi*, som har over 1000 treff, og der treffene var varierte med tanke på benefaktivt subjekt og patienssubjekt, måtte jeg begrense meg til de første 250 relevante treffene. Se kapittel 5.0 for mer om verbene.

Tabell 3:
Verbene jeg har undersøkt videre

Verbene	Antall relevante	Prosent patiens
Gi	250	11,2%
Tilby	202	18,3%
Tillegge	175	10,8%
Frata	169	7,1%
Tildele	158	18,3%
Pålegge	113	14,1%
Påføre	109	12,8%
Sikre	100	0%
Vedlegge	100	100%
Nekte	97	4,1%
Tilføre	90	20%
Forelegge	83	72,3%
Underlegge	80	11,2%
Ilegge	56	1,8%
Vise	53	7,5%
Love	50	0%
Fortelle	48	25%
Tilskrive	41	73,2%
Overlevere	34	100%
Servere	35	8,6%
Vie	35	2,8%
Oversende	32	100%
By	32	37,5%
Sende	31	100%
Forbeholde	30	70%

Frastjele	29	0%
Innvilge	26	0%
Stille	21	0%
Avkreve	20	0%
Påtvinge	19	21%
Idømme	18	0%
Bringe	17	11,8%
Tilkjenne	15	0%
Overlate	15	26,6%

Tabell 4:
Verb med relevante treff færre enn 15.

Verbene	Antall relevante	Prosent pasiens
Forespeile	14	7,1%
Presentere	12	0%
Undergi	11	0%
Underkaste	10	0%
Fradømme	9	0%
Levere	9	77,7%
Underordne	9	100%
Anbefale	8	25%
Meddele	8	87,5%
Skjenke	8	50%
Forklare	7	0%
Anvise	6	0%
Bevilge	6	0%
Tilknytte	6	33,3%
Spå	5	0%
Berøve	5	0%
Levne	5	0%
Yte	5	40%
Avlegge	4	0%
Forunne	4	50%
Betro	3	33,3%
Gjengi	3	0%
Fraråde	3	0%
Iføre	3	0%
Hviske	3	66,6%
Tilgi	3	33,3%
Tilsette	3	0%
Betale	2	0%
Godskrive	2	100%
Ofre	2	0%
Tiltenke	2	0%
Skaffe	2	0%
Tilføye	2	0%

Ikle	1	0%
Si	1	0%
Tilsende	1	0%
Unne	1	0%

Tabell 5:
Verb med 0 relevante setninger:

Verb	Relevante treff
Utlove	0
Utlevere	0
Tilegne	0
Prisgi	0
Overføre	0
Innbille	0
Forlate	0
Forby	0
Flette	0
Kjøpe	0
Selge	0
Etterlate	0
Tillate	0
Utbetale	0
Vende	0

4.2.5 Sortering av korpusdata

Grunnet begrenset tid har jeg sett meg nødt til å begrense studien min noe. Jeg har derfor valgt å kun ta med treff på bokmål. Jeg har ingen grunn til å tro at valg av subjekt ved passiv av ditransitive verb skal være forskjellig på bokmål og nynorsk, og jeg har heller ikke undersøkt dette i denne oppgaven. Videre har jeg valgt å utelukke følgende:

Leddsetninger:

Det kan se ut til at noen av leddsetningsargumentene er patiensargumenter som ikke er gjort til subjekt. Leddsetninger er uansett lange og tunge ledd, som ikke er så lett å gjøre til subjekt. Det var derfor ikke mange av disse i dataene. Det var derfor ikke så relevant å ta med disse i studien.

(49) [...] å bli fortalt at hun ikke lenger skulle være i stand til å snakke (INESS, Uid: 3658881)

Genuint tvetydige setninger

Jeg har utelatt setninger som er genuint tvetydige, og som jeg ikke klarer å tyde ut i fra den lille konteksten jeg har.

(50) Men å bli fratatt foreldrene var jo å skade... (INESS, Uid: 1287930)

Om denne infinitivsetningen tolkes som at barna opplever at f.eks. politiet kommer å arresterer foreldrene er subjektet et benefaktivt pro-subjekt. Om derimot setningen tolkes som at barna opplever å bli hentet av barnevernet er subjektet en patiens. Ut i fra den begrensede konteksten jeg har, er denne setningen tvetydig.

Verb som det ikke er mulig å lage en aktivsetning av:

Jeg tar utgangspunkt i passivdefinisjonen som går ut på at passivsetninger lages ved at den aktive subjeksrollen undertrykkes og ikke lenger er syntaktisk aktiv. For å lage en passivsetning, må setningen derfor også kunne ha en aktivsetning. Jeg har derimot kommet over et noen verb som ikke har en aktivmotsats til passivsetningene som jeg har funnet i korpusene. Et eksempel på dette er verbet *underordne*.

(51) a) Familien skal underordnes arbeidslivet. (INESS, Uid: 5458266)

b) *Vi underordner familien (til) arbeidslivet

Verb som det ikke er mulig å lage en motsvarende aktivsetning av har jeg derfor utelukket i min studie.

Være-passiv

I tillegg har jeg utelatt være-passiv:

(52) Slik er hun også fratatt ansvaret for sitt eget liv. (INESS, Uid: 1917817).

Det er som kjent problematisk å skille mellom verbal-passiv og adjektivistisk passiv. Jeg ønsker å prioritere de mest sentrale passivtypene, og tar derfor bare med passiv som lages ved hjelp av hjelpeverbet *bli* eller ved hjelp av suffikset *-s*.

Predikatsadverbial

Jeg utelater setninger der det står en preposisjon foran nominalet. Disse setningene analyserer jeg som predikatsadverbial (PA), og ikke som benefaktivobjekt:

(53) Disse midlene ble betalt *til universitetene* [...]. (INESS, Uid: 4916791).

Dette sier seg selv, med tanke på at objektene må bestå av en NP.

Formelt subjekt

Som nevnt tidligere er en mulighet ved passiveringen av setninger med ditransitive verb å sette inn det formelle subjektet *det*, som vist i eksempel (54) nedenfor. Dette er den tredje måten å passivere setninger med ditransitive verb på, og i denne varianten blir det indirekte og det direkte objektet beholdt i passivsetningen. Dette er imidlertid en variant som ikke er aktuell for mitt studie, da det ikke har blitt valgt hverken benefaktivt subjekt eller patienssubjekt i passivkonstruksjonen. Slike setninger utgår derfor i resultatene:

(54) Det ble aldri fortalt ham nøyaktig hvordan hun døde [...]. (INESS, 1742777)

Passiv med hjelpeverbet *få*

Jeg må også nevne setninger som er passivert med hjelpeverbet *få*. Jeg tar utgangspunkt i den tradisjonelle passivdefinisjonen, og siden slike setninger ikke følger denne definisjonen av passiv anser jeg ikke disse setningene som passiver. Subjektet får en semantisk rolle av *få*, og de blir dermed ikke regnet som relevante treff i min studie, og blir utelukket:

(55) På under en time får pasienten meddelt resultatet. (INESS; Uid: 4557791)

Verb med *få* treff

Jeg har valgt å ta med verbene som har minst 15 relevante setninger videre i studien (Se også kapittel 4.2.4). Dette er hovedsakelig på grunn av at det er så mange verb, at for å klare å lese noe ut av dem må det være en håndterlig datamengde. I tillegg er det vanskelig å lese om det er vanlig at verbet fortrekker en av aktivobjektene som subjekt i passiv når treffene er såpass marginale. Følgende verb er altså utelatt på grunn av *få* treff:

Forespeile, presentere, undergi, underkaste, fradømme, levere, underordne, anbefale, meddele, skjenke, forklare, anvise, bevilge, tilknytte, spå, berøve, levne, yte, avlegge, forunne, betro, gjengi, fraråde, iføre, hviske, tilgi, tilsette, betale, godskrive, ofre, tiltenke, skaffe, tilføye, ikle, si, tilsende og unne.

Verb med like treff

Verbet *vedlegge* har i utgangspunktet over 100 treff, og har subjektivert pasient i 100% av tilfellene. Jeg har likevel valgt å ikke se videre på dette verbet, da samtlige setninger er av samme type, eksemplifisert under:

(56) a) Flertallet foreslår at *forslaget vedlegges protokollen*. (INESS, Uid: 5009780)

b) Nå *vedlegges jo forslaget protokollen* [...]. (INESS, Uid: 5413233)

c) Alt blir selvsagt avvist og i beste fall [...] *blir det vedlagt protokollen*. (INESS, Uid: 5377049)

Jeg ser det derfor ikke som særlig fruktbart å se på dette verbet videre, da jeg regner samtlige av de hundre treffene som kun ett eksempel grunnet for lite variasjon.

5 Presentasjon av funnene etter søk i data

I dette kapittelet skal jeg legge frem dataene jeg fant i studien min. Forventningen før søkene var at benefaktivsubjektet kom til å være det mest frekvente subjektet i passiv. Dette viste seg å være en riktig forutanelse. Likevel var det enkelte verb som hadde 100% patienssubjekter i passivsetningene jeg har sett på.

Som forventet er benefaktivsubjektet det klart vanligste subjektet som har blitt brukt i passivkonstruksjonene som jeg har undersøkt. Hele 26 verb hadde 100% benefaktivsubjekter i passiv. I tillegg – som en kan se ut i fra tabell 6 under – har de fleste verbene som ikke har 100% benefaktivsubjekter en stor overvekt av benefaktivt subjekt i passivsetningene. Det er likevel påfallende at subjektsvalget er så verbavhengig som det er. Verbene har klare favoritter når det gjelder valg av passivsubjekt – noe som er overraskende. Det er kun de verbene med få treff som har rundt halvparten patienssubjekter og halvparten benefaktivsubjekter. De verbene som har en god del treff, derimot, har treff fra 70%-100%, og fra 30%-0% patienssubjekter. Dette gjør at det kan være spennende å se på om verbene har noen egenskaper ved seg som påvirker subjektsvalget. I det følgende presenteres resultatene av dataene ut ifra prosent patienssubjekter. Som tidligere nevnt vil jeg hovedsakelig se på verbene som har over 15 relevante treff i fremtiden. Dette er på grunn av at små tall er mindre pålitelige enn store tall. Det er altså vanskeligere å vurdere om verbene som har få treff har resultatene de har på grunn av tilfeldigheter, eller om man kan lese en generalisering ut fra dem. I det følgende er altså ikke de lavfrekvente verbene med, unntatt én gang – og da nevner jeg det eksplisitt.

Likevel samsvarer observasjonen av at subjektsvalget er relativt verbavhengig godt med observasjonene til Lundquist (2005: 33). I følge Lundquist er det en klar overvekt av passivsetninger med benefaktivt subjekt. Han ser likevel at det er noen verb som klart foretrekker å subjektivere patiens, mens andre verb klart foretrekker å subjektivere benefaktiv i svensk. Likevel kan det se ut som det hos Lundquist av og til er snakk om at der verbene foretrekker å subjektivere det ene argumentet foran det andre, er det kun én av mulighetene som faktisk er grammatisk. I mine funn favoriserer verbene å subjektivere ett av argumentene, til tross for at det hadde vært grammatisk å subjektivere begge argumentene. Lundquist (2005:

51) finner det også overraskende at passiveringer med pasientsubjekt er såpass uvanlig som det er i dagens svensk.

Verbene jeg har undersøkt har svært ulik frekvens. Enkelte av verbene hadde mange relevante treff, mens andre verb hadde få relevante treff. Noen av verbene jeg har sett på hadde ingen relevante treff. Verbene *vedlegge, tildele, tilby, pålegge, påføre, gi, tillegge, frata* og *sikre* hadde over hundre relevante treff. Verbene

oversende, overlevere, sende, forelegge, tilskrive, forbeholde, by, overlate, fortelle, påtvinge, tilføre, bringe, underlegge, servere, vise, nekte, vie, ilegge, tilkjenne, love, innvilge, frastjele, avkreve, stille og idømme

har mindre enn hundre relevante treff, men over femten relevante treff. Verbene

Forespeile, presentere, undergi, underkaste, fradømme, levere, underordne, anbefale, meddele, skjenke, forklare, anwise, bevilge, tilknytte, spå, berøve, levne, yte, avlegge, forunne, betro, gjengi, fraråde, iføre, hviske, tilgi, tilsette, betale, godskrive, ofre, tiltenke, skaffe, tilføyte, ikle, si, tilsende og unne

har relevante treff, men antallet er under femten relevante treff. Derimot har verbene

utlove, utlevere, tilegne, prisgi, overføre, innbille, forlate, forby, flette, kjøpe, selge, etterlate, tillate, utbetale, ikle og vende

ingen relevante treff.

Søkene i dataene viser, som nevnt, at subjektvalget er relativt verbavhengig. Noen typiske verb med stor overvekt av pasientsubjekter er *vedlegge, oversende, overlevere, godskrive, meddele, sende, levere, forelegge, tilskrive* og *forbeholde*. De fire førstnevnte verbene har 100% pasientsubjekt i dataene jeg har undersøkt. Verbene *hviske, skjenke, forunne, yte, by, betro, tilgi* og *tilknytte* har rundt halvparten pasientsubjekt og halvparten benefaktivt subjekt.

Det må dog tas med i betraktningen at disse verbene som faller i midtsjiktet har få treff. Dette er selvfølgelig ikke noe jeg bare kan overse. Et såpass lavt antall relevante treff som vi finner her (3 til 8 relevante treff, med unntak av verbet *by* som har 32 relevante treff) kan en ikke bygge mange teoriene ut i fra. Det kan være tilfeldigheter som gjør at treffene ble rundt halvparten benefaktive subjekter og halvparten patienssubjekter.

Verbene som har en overvekt av benefaktivsubjekter, men som også har pateinsssubjekter er

overlate, fortelle, anbefale, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, bringe, gi, underlegge, tillegge, servere, vise, forespeile, frata, nekte, vie og ilegge.

Verbene

underkaste, tiltenke, tilsette, tilkjenne, spå, love, levne, kjøpe, innvilge, frastjele, fraråde, fradømme, bevilge, betale, berøve, avlegge, avkreve, anwise, stille, sikre, undergi, underordne, forklare, idømme, ofre og presentere

har 100% benefaktivsubjekter. Tabell 6 nedenfor viser treffprosentene av patienssubjekter, samt antall relevante treff for hvert av verbene.

Tabell 6:
Prosent patienssubjekt på verbene jeg har undersøkt

Verb	Prosent patienssubjekt	Antall relevante
Vedlegge	100%	100
Oversende	100%	32
Overlevere	100%	34
Godskrive	100%	2
Sende	100%	31
Meddele	87,5%	8
Levere	77,7%	9
Forelegge	72,3%	83
Tilskrive	70,7%	41
Forbeholde	70%	30

Hviske	66,6%	3
Skjenke	50%	8
Forunne	50%	4
Yte	40%	5
By	37,5%	32
Betro	33,3%	3
Tilgi	33,3%	3
Tilknytte	33,3%	6
Overlate	26,6%	15
Fortelle	25%	48
Anbefale	25%	8
Påtvinge	21%	19
Tilføre	20%	90
Tildele	18,3%	158
Tilby	18,3%	202
Pålegge	14,1%	113
Påføre	12,8%	109
Bringe	11,8%	17
Gi	11,2%	250
Underlegge	11,2%	80
Tillegge	10,8%	175
Servere	8,6%	35
Vise	7,5%	53
Forespeile	7,1%	14
Frata	7,1%	169
Nekte	4,1%	97
Vie	2,8%	35
Ilegge	1,8%	56
Underkaste	0%	10
Tiltenke	0%	2
Tilsette	0%	3
Tilkjenne	0%	15
Spå	0%	5
Love	0%	50
Levne	0%	5
Innvilge	0%	26
Frastjele	0%	29
Fraråde	0%	3
Fradømme	0%	9
Bevilge	0%	6
Betale	0%	2
Berøve	0%	5
Avlegge	0%	4
Avkreve	0%	20
Anvise	0%	6
Stille	0%	21
Sikre	0%	100
Undergi	0%	11
Underordne	0%	9

Forklare	0%	7
Idømme	0%	18
Ofre	0%	2
Presentere	0%	12
Gjengi	0%	3
Skaffe	0%	2
Iføre	0%	3
Tilføye	0%	2
Ikle	0%	1
Si	0%	1
Tilsende	0%	2
Unne	0%	1

Som allerede nevnt, kommer jeg til å fokusere på verbene som har et antall over femten relevante treff fremover. Når man tar bort de lavfrekvente verbene ser tabellen slik ut:

Tabell 7:
Prosent patienssubjekt på verbene over 15 relevante treff

Verb	Prosent patienssubjekt	Antall relevante
Vedlegge	100%	100
Oversende	100%	32
Overlevere	100%	34
Sende	100%	31
Forelegge	72,3%	83
Tilskrive	73,2%	41
Forbeholde	70%	30
By	37,5%	32
Overlate	26,6%	15
Fortelle	25%	48
Påtvinge	21%	19
Tilføre	20%	90
Tildele	18,3%	158
Tilby	18,3%	202
Pålegge	14,1%	113
Påføre	12,8%	109
Bringe	11,8%	17
Gi	11,2%	250
Underlegge	11,2%	80
Tillegge	10,8%	175
Servere	8,6%	35

Vise	7,5%	53
Forespeile	7,1%	14
Frata	7,1%	169
Nekte	4,1%	97
Vie	2,8%	35
Ilegge	1,8%	56
Tilkjenne	0%	15
Love	0%	50
Innvilge	0%	26
Frastjele	0%	29
Avkreve	0%	20
Stille	0%	21
Sikre	0%	100
Idømme	0%	18

Ut i fra tabell 6 ser vi at det fortsatt er overvekt av verb som foretrekker benefaktivsubjekter i passiv. Det er kun fire verb som har 100% patienssubjekt; *vedlegge*, *oversende*, *overlevere* og *sende*. Verbet *vedlegge* har, som nevnt tidligere, utelukkende eksempler som eksempel (56), og blir derfor ikke regnet med videre. Eksempel (57), (58) og (59) nedenfor er eksempler på setninger med patienssubjekter for verbene *overlevere*, *oversende* og *sende*.

(57) Den skal *overleveres* kommunen snarest. (INESS, Uid: 3823696)

(58) Dette dokument vil så bli *oversendt* Økokrim. (INESS, Uid: 2238669)

(59) Det *ble sendt* oss senere [...] (INESS, Uid: 2813517)

Til sammen er det syv av verbene som har overvekt av patienssubjekter. I tillegg til de sistnevnte er det også verbene *forelegge*, *tilskrive* og *forbeholde*. Det følger her eksempler på både benefaktivsubjekter og patienssubjekter for hvert av verbene i eksemplene (60) - (62), der a) er patienssubjekt og b) er benefaktivsubjekt.

(60) a) Det planarbeidet kan *bli forelagt* Miljøverndepartementet. (INESS, Uid: 5155586)

b) Han nektet å vedta boten han var *blitt forelagt*. (INESS, Uid: 4435393)

- (61) a) 2 pst. av det *tilskrives* produktivitetsutviklingen. (INESS, Uid: 5888544)
b) Hjertet *tilskrives* også en metafysisk erkjennelse. (INESS, Uid: 4468774)
- (62) a) Tvert imot ser vi altfor ofte at rikdommen *forbeholdes* et lite mindretall.
(INESS, Uid: 5047970)
b) Komiteen ba om at ordningen [...] skulle *forbeholdes* legemidler [...]
(INESS, Uid: 5090258)

Det er kun ett verb som har rundt halvparten patienssubjekter og halvparten benefaktivsubjekter etter at vi tok bort de lavfrekvente verbene, og det er verbet *by*.

- (63) a) Og da tok vi til takke med det som *ble budt* oss. (INESS, Uid: 1806609)
b) Hun *blir bydd* kaffe. (INESS, Uid: 2513544)

Derimot står vi igjen med følgende verb som har overvekt av benefaktivsubjekter, men som har noen patienssubjekter:

overlate, fortelle, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, bringe, gi, underlegge, tillegge, servere, vise, forespeile, frata, nekte, vie og ilegge.

Eksempler på disse verbene er eksempel (64) – (82) nedenfor.

- (64) a) Skrottene *ble overlatt* kokkene for å tilberedes til mat [...] (INESS, Uid: 1339801)
b) Tom *ble overlatt* nøkkelknippet. (INESS, Uid: 2071910)
- (65) a) Det *ble fortalt* meg av en som vet slikt. (INESS, Uid: 2454544)

- b) For en tid tilbake *ble* jeg *fortalt* en historie om en person [...] (INESS, Uid: 4899014)
- (66) a) En løsning kan ikke *påtvinges* partene utenfra. (INESS, Uid: 5762537)
- b) [...] og gjennom henne var Kira *blitt påtvunget* beskytterens rolle. (INESS, Uid: 2145632)
- (67) a) Men det er utvilsomt penger som vil *tilføres* norsk økonomi. (INESS, Uid: 5602588)
- b) I dagene som fulgte ble han *tilført* næring intravenøst. (INESS, Uid: 1762843)
- (68) a) Stillingen ble *tildelt* ham først og fremst fordi Genbanken på det tidspunktet var i ferd med å etablere et samarbeid med de baltiske statene. (INESS, Uid: 2497373)
- b) Politidistriktet *tildeles* et rammebudsjett. (INESS, 5441638)
- (69) a) [...] Verket *ble tilbudt* Tate i London og Pompidou i Paris. (INESS, Uid: 3719857)
- b) Han *ble tilbudt* uføretrygd. (INESS, Uid: 5772136)
- (70) a) Utvalget ønsker at slike tiltak skal kunne *pålegges* foreldre. (INESS, Uid: 5518268)
- b) Det kom alltid når han *ble pålagt* et ansvar. (INESS, Uid: 647457)
- (71) a) Vi kan ikke tillate at ansvaret for de miljømessige belastningene som er *blitt påført* sivilsamfunnet, pulveriseres. (INESS, Uid: 5607127)
- b) De *blir påført* store kostnader med dette budsjettet. (INESS, 5853153)
- (72) a) Den *bringes* deg av kjærlige hender. (INESS, Uid: 2453028)
- b) Hun *bringes* tilbake [sic TØK] fra tankeflukten ved at det banker i veggen til høyre. (INESS, Uid: 1333140)

- (73) a) En blinkende skalpel [sic TØK] *blir* øyeblikkelig *gitt* ham av søster. (INESS, Uid: 1810764)
- b) Han *ble* bare *gitt* noen uker å leve. (INESS, Uid: 4483656)
- (74) a) [...] alle organisasjoner underlegges staten, og kommunalt selvstyre avvikles. (INESS, Uid: 3913757)
- b) Mediene skal underlegges begrensninger. (INESS, Uid: 4935489)
- (75) a) [...] Men hjemme *tillegges* altså denne oppgaven politiet. (INESS, 3903176)
- b) Jeg ble tillagt andre motiver enn jeg hadde. (INESS, 3776954)
- (76) a) Som sykepleier har jeg opplevd at «sannheten» har *blitt servert* pasienten på en brutal måte. (INESS, Uid: 4466848)
- b) Men nå satt jeg der og *blei servert* salat med fersk loff til. (INESS, Uid: 1728580)
- (77) a) Han klarer da heller ikke å skape interesse for sin person utover den alminnelige høflighet som *vises* ham i retur. (INESS, Uid: 635695)
- b) [...] Jeg *ble* aldri *vist* noen kultur. (INESS, Uid: 1379128)
- (78) a) Den pose og sekk-politikken som *ble forespeilet* velgerne [...] (INESS, Uid: 5836610)
- b) Hun hadde *blitt forespeilet* 350 000 gjester forteller hun. (INESS, Uid: 3898961)
- (79) a) Noe var *blitt fratatt* henne, nå var hun indignert. (INESS, Uid: 1233998)
- b) Der *ble* hun *fratatt* det eneste hun hadde igjen. (INESS, Uid: 562641)
- (80) a) Klær *nektes* dem fordi de er dyr. (INESS, Uid: 2156426)

b) Hun *ble nektet* forsvar. (INESS, Uid: 1609227)

(81) a) Et eget kapittel *vies* barn i flyktningleirer. (INESS, Uid: 5638752)

b) Kongo *ble* også *viet* mye tid. (INESS, Uid: 4935096)

(82) a) [...] vil den skammen som *illegges* kvinnen også påføres ektemannen.
(INESS, Uid: 4494768)

b) I januar 2012 *ble* han *ilagt* besøksforbud mot et kvinnelig familiemedlem.
(INESS, Uid: 3820988)

Åtte av verbene som har over femten relevante treff, har 100% benefaktivsubjekter: *tilkjenne*, *love*, *innvilge*, *frastjele*, *avkreve*, *stille*, *sikre* og *idømme*. Eksempel (83) – (90) nedenfor viser eksempel på benefaktivt subjekt ved disse verbene:

(83) I den siste *ble* han *tilkjent* 70 prosent uføretrygd. (INESS, Uid: 4494018)

(84) Vi *ble lovet* nye ideer og bedre løsninger. (INESS, Uid: 6000858)

(85) Med jevne mellomrom *ble* vi *innvilget* lov til det. (INESS, Uid: 554826)

(86) I Persia *blir* hun *frastjålet* hele bagasjen. (INESS, Uid: 3898853)

(87) De troende *ble avkrevd* et løfte. (INESS, Uid: 4491125)

(88) Jørgen *blir stilt* de vanlige spørsmålene og svarer som det forventes av ham.
(INESS, Uid: 2715034)

(89) De skulle *sikres* en minimumslønn. (INESS, Uid: 3946894)

(90) Gjerningspersonen kan *bli idømt* ytterligere ansvar. (INESS, Uid: 5117926)

5.1 Unntak

Som nevnt er altså subjektsvalget i passivsetningene påfallende verbavhengig. Enkelte verb har en stor overvekt av å gjøre benefaktivobjektet i aktivsetningen til subjekt i passiv, mens andre verb har en klar overvekt av å subjektivere patiensobjektet. Det er verdt å igjen nevne at dette er et fritt valg vi har i norsk, og at det stort sett hadde vært grammatisk å fremheve både benefaktiv og patiens til subjekt i passiv. Subjektsvalget påvirker vanligvis heller ikke semantikken i setningene – setningene får samme betydning uavhengig av hvilket objekt som blir gjort til passivsubjekt.

Likevel viser det seg at semantikken delvis spiller inn ved valget av patienssubjekt ifølge dataene mine. Dette vises ved verbet *tilpasse*. Her er det noe som for eksempel blir tilpasset til noe. Altså blir x tilpasset y – ikke omvendt. Setningene får derfor ikke samme betydning om en bytter plass på patiens og benefaktiv. På denne måten har en ikke et fritt subjektsvalg ved verbet *tilpasse*. Det samme gjelder verbet *underkaste*. Eksempel a) og b) i eksemplene (91) og (92) illustrerer *tilpasse*. A) og b) i eksemplene har altså ikke samme betydning.

(91) a) Metodene må tilpasses hver enkelt sak. (INESS, Uid: 3773534)

b) Hver enkelt sak må tilpasses metodene.

(92) a) [...] det er helt avgjørende at arbeidslivet tilpasses familielivet og ikke omvendt. (INESS, Uid: 5359372)

b) det er helt avgjørende at familielivet tilpasses arbeidslivet og ikke omvendt.

Verbet *tilpasse* har patienssubjekt i samtlige relevante treff som er funnet i INESS. Om vi tenker oss verbet i aktiv «tilpasse seg noe», er det det refleksive pronomenet som må være patiensobjekt. Her kan det se ut til at det ligger et krav om at patiens må være refleksiv i aktiv, og subjekt i passiv. Også verbene *forbeholde*, *underlegge* og *underordne* hører til i denne gruppen med verb som må ha refleksiv i aktiv. *Forbeholde* har derimot flest patienssubjekter i passiv. Jeg tør imidlertid ikke å komme med noen ytterligere konklusjoner om disse verbene. Jeg kan ikke finne noen årsaker til at disse verbene oppfører seg slik at de krever et refleksivt pronomener i aktiv. Jeg kommer derfor ikke til å omtale disse verbene noe mer inngående enn

dette. Til tross for at dette er et funn som er interessant, har disse verbene ikke en valgmulighet når det kommer til å velge subjekt i passiv, slik som de resterende ditransitive verbene har. Verbene *tilpasse*, *underlegge*, *forbeholde* og *underordne* er derfor ikke spesielt relevante for å se på valg av subjekt ved passivering av ditransitive verb.

Verbene *avkreve*, *undergi* og *fradømme* har 100% benefaktivsubjekter. Til tross for at vi i norsk skal kunne velge fritt mellom å lage passivsubjekt av patiens og benefaktiv, er jeg ikke sikker på at disse verbene er grammatisk ved et patienssubjekt.

(93) a) Sofie ble avkrevd en gjeld.

b) ?? Gjelden ble avkrevd henne.

(94) a) De vil bli undergitt en god vurdering [...]. (INESS, Uid: 5596224)

b) ?? En god vurdering må bli undergitt dem.

(95) a) Får han nå sparken, blir han den første dommeren [...] som blir fradømt jobben. (INESS, Uid: 3720154)

b) ?? Jobben blir fradømt ham.

Min intuisjon mener at disse verbene kun kan ta benefaktivsubjekt, men jeg stoler ikke nok på intuisjonen min alene til å trekke en endelig konklusjon angående dette. Av verbene jeg har gjennomgått, oppstår denne problemstillingen imidlertid kun ved disse tre verbene. Dette er dermed ikke noe som er et utbredt problem ved norske ditransitive verb. Lundquist nevner at det i svensk virker som at det ved relativsetninger kun er mulig å passivere begge objektene om det er patiens som er korrelat til relativpronomenet, mens om det er benefaktiv som er korrelat til relativpronomenet, er det kun benefaktiv som kan velges til passivsubjekt (Lundquist, 2005: 35).

(96) a) Mannen som erbjöds jobbet hade redan tackat ja till ett annat jobb.

b) ?? Mannen som jobbet erbjöds hade redan tackat ja till ett annat jobb.
(Lundquist, 2005: 35).

Dette ser ut til å også gjelde for norsk. Med andre ord ser det ut til at det er et fritt valg hvilket passivsubjekt man ønsker, med noen få unntak ved noen verb – samt ved relativsetninger.

6 Analyse av data

I dette kapitlet skal jeg forsøke å besvare forskningsspørsmålene mine. For ordens skyld gjentar jeg spørsmålene her.

- 1) Er det vanligere med benefaktivt passivsubjekt enn patiens passivsubjekt i tekst?
- 2) Kan de ditransitive verbene deles inn i grupper ved at det er sammenfall mellom verbenes subjektvalg og øvrige egenskaper?
- 3) Hvilke faktorer har innvirkning på hvilket passivsubjekt som blir brukt?

I kapittel 6.1 prøver jeg å svare på om det er mulig å gruppere verbene etter sammenfall mellom verbenes egenskaper og subjektvalg, før jeg i kapittel 6.2 prøver å besvare hvilke faktorer som har innvirkning på valg av passivsubjekt i passivsetninger. Jeg har allerede slått fast at det i det store og det hele er flest benefaktiver som har blitt fremhevet til passivsubjekt i dataene mine, men at dette er veldig variert fra verb til verb. Det er noen verb som fortsatt foretrekker å passivere patiens.

6.1 Inndeling av verb

Som nevnt i kapittel 5.0 er det overraskende at det ved første øyekast er såpass verbavhengig om patienssubjektene eller benefaktivsubjektene blir subjektivert i passivsetninger. På bakgrunn av dette, skal jeg derfor studere verbene for å se om det er noen av egenskapene til verbene som avgjør subjektvalget. Som jeg så på i kapittel 3.1 oppdaget Lundquist at det var ulikheter avhengig av hvilken type verb han så på. Jeg vil derfor forsøke å se på om man kan gruppere verbene ut i fra eventuelle sammenfall mellom verbenes egenskaper og verbenes subjektvalg.

6.1.1 Morfologisk enkle og sammensatte verb

Som jeg nevnte i kapittel 2.3.2, kan en naturlig inndeling av verb være å dele verbene inn i grupper etter morfologi (Se f.eks. Abrahamsen (2010: 51-70) for en nærmere oversikt over morfologiske analyser). Dette er en inndeling som Lundquist (2005) benyttet seg av. Verbene som er morfologisk sammensatte verb er følgende:

oversende, overlevere, forelegge, tilskrive, forbeholde, overlate, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, underlegge, tillegge, forespeile, ilegge, tilkjenne, innvilge, frastjele, avkreve, idømme, frata og tilpasse

De morfologisk enkle verbene er følgende:

sende, by, fortelle, bringe, gi, servere, vise, nekte, vie, love, stille og sikre

En så enkel inndeling som morfologisk sammensatte verb og morfologisk enkle verb er ikke hundre prosent opplagt eller problemfri. For eksempel blir verbet *fortelle* i dag ansett som et morfologisk enkelt verb, men historisk sett har det tidligere vært et morfologisk sammensatt verb. Verbenes tilbøyelighet for passivsubjekter virker heller ikke som sammenfaller med om de er morfologisk enkle eller sammensatte. For eksempel har både det morfologisk enkle verbet *sende* og det morfologisk sammensatte verbet *oversende* 100% patienssubjekter, og både det morfologisk enkle verbet *sikre* og det morfologisk sammensatte verbet *frastjele* har 0% patienssubjekt.

Som nevnt i kapittel 2.3.2 har mange av de sammensatte verbene en inkorporert preposisjon. Nedenfor er verbene listet opp i to tabeller. I tabell 8 står verbene med preposisjon, og hvor mange prosent patienssubjekter de enkelte verbene har. I tabell 9 er verbene uten preposisjon listet opp.

Tabell 8:
Verb med inkorporert preposisjon

Verb med inkorporert preposisjon	% pasienssubjekt
Tilpasse	100%
Oversende	100%
Overlevere	100%
Tilskrive	73,2%
Forbeholde	70%
Overlate	26,6%
Påtvinge	21%
Tilføre	20%
Tildele	18,3%
Tilby	18,3%
Pålegge	14,1%
Påføre	12,8%
Underlegge	11,2%
Tillegge	10,8%
Frata	7%
Ilegge	1,8%
Tilkjenne	0%
Innvilge	0%
Frastjele	0%
Avkreve	0%
Idømme	0%

Tabell 9: Verb uten preposisjon

Verb uten preposisjon	% pasienssubjekt
Sende	100%
Forelegge	72,3%
By	37,5%
Fortelle	25%
Bringe	11,8%
Gi	11,2%
Servere	8,6%
Vise	7,5%
Forespeile	7,1%
Nekte	4,1%
Vie	2,8%
Love	0%
Stille	0%
Sikre	0%

Verbene som er sammensatte verb med en inkorporert preposisjon, er følgende verb:

Tilpasse, oversende, overlevere, tilskrive, forbeholde, overlate, påtvinge, tilføre, tildele, tilby, pålegge, påføre, underlegge, tillegge, ilegge, tilkjenne, innvilge, frastjele, avkreve og idømme

Av disse verbene er det store forskjeller mellom prosent pasientsubjekt. Verbene *tilpasse, oversende, overlevere, tilskrive* og *forbeholde* har stor overvekt av pasientsubjekter – hele 100-70% pasientsubjekter, mens de resterende nevnte verbene kun har 26,6% - 0% pasientsubjekter. Verbene uten inkorporert preposisjon –

sende, forelegge, by, fortelle, bringe, gi, servere, vise, forespeile, nekte, vie, love, still og, sikre

– har like stort skille mellom overvekt og undervekt av pasientsubjekt som verbene med inkorporert preposisjon. Verbene *sende* og *forelegge* har en klar overvekt av pasientsubjekter, mens de resterende verbene har klar overvekt av benefaktivsubjekter. Det er altså ingen umiddelbar øyenfallende forskjell på om verbene med inkorporerte preposisjoner foretrekker pasientsubjekter eller benefaktivsubjekter i passivsetninger. Det er en klar overvekt av verb med benefaktivsubjekter både blant verbene med preposisjon og uten preposisjon, med innslag av verb med pasientsubjekter. Dette er forskjellig fra svensk ifølge undersøkelsen til Lundquist (2005: 41). Lundquist deler de ditransitive verbene inn i to grupper – der han skiller mellom enkeltmorfemige verb, som *baka* og *köpa* og flermorfemige verb som *tillägna*. De enkeltmorfemige verbene *baka* og *köpa* i svensk kan ikke passiveres og beholde begge argumentene som nominalfraser, mens *tillägna* kan nesten alltid beholde begge argumentene og kan velge passivsubjekt. Det kommer imidlertid ikke tydelig frem i undersøkelsen til Lundquist om det gjelder kun de enkeltmorfemige verbene *baka* og *köpa*, eller om det er felles for gruppen med enkeltmorfemige ditransitive verb. Han konkluderer med at ditransitive verb som er sammensatte med en preposisjon + verb fungerer bedre enn ditransitive enkeltmorfemige verb ved passivering i svensk (Lundquist, 2005: 24).

Om vi kaster et blikk på verbene med inkorporert preposisjon, kan vi igjen dele disse i to grupper. Hvis vi tenker oss at vi flytter preposisjonen ut av verbet er det noen av verbene som tillater denne flyttingen og andre ikke:

(97) a) Vi påtvang ham dette

b) Vi tvang dette på ham

(98) a) Vi oversendte ham dette

b) *Vi sendte dette over ham

Følgende inndeling kan vi da dele de morfologisk sammensatte verbene inn i:

Tabell 10:

Verb med inkorporert	% pasientsubjekt	Tillater flytting av preposisjon
Tilpasse	100%	X
Oversende	100%	–
Overlevere	100%	–
Tilskrive	73,2%	X
Forbeholde	70%	X
Overlate	26,6%	–
Påtvinge	21%	X
Tilføre	20%	X
Tildele	18,3%	X
Tilby	18,3%	X
Pålegge	14,1%	X
Påføre	12,8%	X
Underlegge	11,2%	–
Tillegge	10,8%	X
Frata	7%	X
Ilegge	1,8%	–
Tilkjenne	0%	–
Innvilge	0%	–
Frastjele	0%	X

Avkreve	0%	X
Idømme	0%	–

Som vi kan lese ut fra tabellen, har ikke verbene med de inkorporerte preposisjonene *over*, *under*, *inn* og *i* mulighet til å flytte preposisjonen sin. Verbene med preposisjonene *til*, *for*, *på*, *fra* og *av* tillater derimot flytting. Her har vi likevel et unntak. Verbet *tilkjenne* tillater ikke flytting av preposisjonen:

(99) a) bli tilkjent en belønning (Naob, <https://www.naob.no/ordbok/tilkjenne>)

b) *bli kjent til en belønning

Setningen «å blir kjent til en belønning» er ugrammatisk. Her må preposisjonen stå som en prefiks på verbstammen for at setningen skal være grammatisk. Til tross for at begge stammene i verbet kan stå hver for seg, kan de altså ikke stå hver for seg med binding innenfor samme setning. Her spiller altså semantikken inn, og skiller *tilkjenne* fra *tildele*, *tilføre*, *tilby* og *tilpasse*.

Ut i fra dette resultatet, kan vi tenke oss at vi deler verbene inn i grupper etter hvilken inkorporert preposisjon de har. På denne måten kan verbene deles inn slik:

Tabell 11:

Preposisjon	Verb	Tillater flytting?
Til	Tilpasse, tilskrive, tilføre, tildele, tilby	Ja
For	forbeholde	Ja
På	Påtvinge, pålegge, påføre,	Ja
Fra	Frastjele, frata	Ja
Av	Avkreve	Ja
Over	Oversende, overlevere, overlate	Nei
Under	Underlegge	Nei
Inn	Innvilge	Nei
I	Idømme	Nei

Ut i fra tabellen kan vi se at det er store forskjeller på antall verb i hver gruppe. I og med at det er grupper som består av kun ett verb er det vanskelig å vite om dette er felles for verb med den inkorporerte preposisjonen, eller om det kun gjelder for det ene verbet. Likevel – om vi titter på verbene som har den felles preposisjonen *til* – og som alle tillater flytting – har verbet *tilpasse* 100% patienssubjekter, *tilskrive* har 73,2% patienssubjekter, *tilføre* har 20% patienssubjekter, *tildele* har 18,3% patienssubjekter og *tillegge* har 10,8% patienssubjekter. Her er det altså så store forskjeller innad i gruppen, at det er vanskelig å se at å gruppere etter flytting av preposisjon gir noe utslag.

Som nevnt tillater verbene med preposisjonene *til, for, på, fra* og *av* flytting av preposisjonen. Verbene med de inkorporerte preposisjonene *over, under, inn* og *i* tillater ikke flytting av preposisjonen sin. I og med at verbene *overlevere* og *oversende* har 100% patienssubjekter var det fristende å tenke at nettopp den innebygde preposisjonen kunne ha en innvirkning på dette. At preposisjonen har innvirkning på valg av passivsubjekt hadde ikke vært veldig rart. I norrønt delte preposisjonene ut kasus, og på den måten hadde det ikke vært helt unaturlig at den inkorporerte preposisjonen påvirket setningene i dag – selv om kasussystemet har forsvunnet. Lundquist (2005: 3) argumenterer derimot for at alle nominalsatser på noe sett bærer kasus i dagens svensk, og på denne måten er det kanskje ikke utenkelig at preposisjonen påvirker setningene. Dette er dog ikke noe jeg legger vekt på i min oppgave, og jeg kommer ikke til å fokusere mer på kasus. Til tross for at det ikke hadde vært usannsynlig om preposisjonen har innvirkning på subjektvalget i passiv, er det ingenting jeg finner som tyder på at dette er tilfellet. Jeg finner ingen samsvar mellom subjektvalget i passiv og den inkorporerte preposisjonen, om verbene tillater flytting av preposisjonen eller forskjellen på morfologisk enkle og sammensatte verb. Som nevnt har verbene med den inkorporerte preposisjonen *til* – og som alle tillater flytting av preposisjonen – treffprosent på patienssubjekter fra 100% - 10,8 %. Dette er derfor ikke en inndeling som er spesielt gunstig for å se etter et mønster.

Det er som sagt vanskelig å se en sammenheng mellom den inkorporerte preposisjonen og valg av passivsubjekt i passivsetninger. Dette er til en viss grad i strid med observasjonene som Lundquist har gjort i svensk, der han har kommet fram til at de ditransitive verbene som er flermorfemige fungerer bedre enn enklormorfemige ditransitive verb (2005: 24). I følge Lundquist (2005: 22) har de inkorporerte preposisjonene innvirket på at det er blitt mulig å

fremheve benefaktiven til subjekt i passivsetninger i svensk. Han drar en sammenheng mellom den inkorporerte preposisjonen og applikativaffiks som vi finner i mange av verdens språk (Dette er omtalt i kapittel 2.0). Dette applikativaffikset kan analyseres som en inkorporert preposisjon, og kreves for at benefaktiven skal kunne subjektiveres i passiv (Lundquist, 2005: 23). Som tidligere nevnt hadde det ikke vært helt usannsynlig at den inkorporerte preposisjonen hadde hatt noen innvirkning også i dag – til tross for at kasussystemet er borte - med tanke på at preposisjonen i norrønt tildelte kasus.

6.1.2 Valens

Jeg har som tidligere nevnt i metodekapittelet tatt utgangspunkt i verbene som har en del relevante treff når jeg har sett nærmere på verbene. Det er forskjeller på om de ditransitive verbene som jeg har brukt i studien er obligatorisk ditransitive verb eller fakultativt ditransitive verb. I mange tilfeller er det ganske greit å avgjøre om verbene er obligatorisk ditransitive eller fakultativt ditransitive verb med mulighet for å ta to objekter, men det forekommer tvilstilfeller. Jeg har derfor brukt ordboken www.naob.no for å avgjøre om de forskjellige verbene er obligatorisk ditransitive eller ikke. Tabell 12 og 13 nedenfor viser hvilken gruppe de ulike verbene hører inn under.

Tabell 12:
Obligatorisk ditransitive verb

Verb	% patienssubjekt
Tilskrive	73,2%
Forbeholde	70%
Påtvinge	21%
Tilføre	20%
Tildele	18,3%
Pålegge	14,1%
Tillegge	10,8%
Ilegge	1,8%
Innvilge	0%
Frastjele	0%
Avkreve	0%

Tabell 13:
Fakultativt ditransitive verb

Verb	% patienssubjekt
Oversende	100%
Overlevere	100%
Tilpasse	100%
Sende	100%
Forelegge	72,3%
By	37,5%
Overlate	26,6%
Fortelle	25%
Tilby	18,3%
Påføre	12,8%
Bringe	11,8%
Gi	11,2%
Servere	8,6%
Vise	7,5%
Forespeile	7,1%
Nekte	4,1%
Vie	2,8%
Stille	0%
Sikre	0%
Idømme	0%
Love	0%
Tilkjenne	0%

Verbene som jeg regner som obligatorisk ditransitive verb er følgende verb:

Tilskrive, påtvinge, tilføre, tildele, pålegge, tillegge, ilegge, innvilge, frastjele og avkreve.

Verbene som jeg regner som fakultativt ditransitive er:

Oversende, overlevere, tilpasse, overlate, gi, sende, fortelle, tilby, påføre, bringe, servere, vise, nekte, stille, sikre, idømme, love, forelegge, by, forespeile, vie og tilkjenne.

Av de obligatorisk transitive verbene er det en svingning mellom patienssubjekter fra 72,5% - 0%, og av de fakultativt ditransitive verbene er det en svingning på 100%-0% patienssubjekter. Det er altså ingen selvsagt sammenfall mellom valens og subjektvalg, og derfor ingen åpenbar inndeling av verbene. Likevel kan det se ut til at det er en tendens her. Verbene som er obligatorisk ditransitive har hovedsakelig benefaktivsubjekter – 90,9% av verbene som er obligatorisk ditransitive har 100% - 79% benefaktivsubjekter. Det er faktisk kun ett verb som er obligatorisk ditransitivt som har flest patienssubjekter – verbet *tilskrive*. Om man dermed tenker seg at verbet *tilskrive* er unntaket, kan man ikke helt utelukke et sammenfall mellom om et verb er obligatorisk eller fakultativt ditransitivt og valget av subjekt. Det viser seg at *tilskrive* er et verb som stadig bryter med mønstrene – dette skal jeg se nærmere på i kapittel 6.2.

Verbene har også andre egenskaper som kanskje kunne vise seg å være relevante for subjektvalget. Dette har jeg tatt for meg i kapittel 2.3.2. Noen verb tillater benefaktivobjektet å alternere med en PP, mens andre verb ikke gjør det. For å avgjøre om de forskjellige verbene tillater PP, kommer jeg stort sett til å bruke min intuisjon. Det er dog noen verb der det ikke er helt klart om de tar PP eller ikke, og det kan i slike tilfeller være ulikheter mellom språkbrukeres intuisjon her. Ved disse verbene har jeg benyttet meg av ordbøker som NAOB. Dessuten har jeg valgt å gjøre søk i NoWaC etter relevante treff ved tvilstilfeller. I tillegg til at ulike språkbrukere kan ha ulike intuisjoner, kan man også blir begrenset av sin egen fantasi ved introspeksjon, og av den grammatiske konteksten en som forsker har sett seg blind på (Johannessen, 2003: 154). Ved å gjøre et søk i NoWaC finner jeg dermed eksempler som jeg kanskje ikke hadde klart å tenke meg til på egenhånd. Jeg valgte å gjøre et søk i NoWaC nettopp på grunn av korpusets størrelse på 700 millioner ord.

Søkestrengen i NoWaC som jeg har benyttet meg av ved nødvendighet er følgende:

< Verbet med lemma – 0-3 ord – «til» >

< Verbet med lemma – 0-3 ord – «for» >

Verbene jeg har tittet på er listet opp i tabellene⁶ under. Tabell 14 inneholder verb som jeg mener tillater en PP-konstruksjon, mens tabell 15 inneholder verb som jeg mener ikke tillater PP.

Tabell 14:
Verb som tillater PP.

Verb	% Patiens
Oversende	100%
Overlevere	100%
Sende	100%
Overlate	26,6%
Fortelle	25%
Tilføre	20%
Tildele	18,3%
Tilby	18,3%
Bringe	11,8%
Gi	11,2%
Tillegge	10,8%
Servere	8,6%
Vise	7,5%
Forespeile	7,1%
Vie	2,8%
Ilegge	1,8%
Tilkjenne	0%
Love	0%
Stille	0%
Innvilge	0%

⁶ Tabellene er sortert etter patienssubjekt. Verbene øverst i tabellene har flest patienssubjekter, mens verbene nederst i tabellene har flest benefaktive subjekter.

Tabell 15:
Verb som ikke tillater PP

Verb	% Patiens
Tilskrive	73,2%
Forelegge	72,3%
By	37,5%
Påtvinge	21%
Pålegge	14,1%
Påføre	12,8%
Frata	7,1%
Nekte	4,1%
Frastjele	0%
Avkreve	0%
Idømme	0%
Sikre	0%

Verbene som tillater PP er følgende verb:

Oversende, overlevere, sende, overlate, fortelle, tildele, tilby, tilføre, bringe, gi, tillegge, servere, vise, vie, stille, love, forespeile, ilegge, tilkjenne og innvilge.

Verbene som ikke tillater PP-konstruksjoner, derimot, er:

Tilskrive, forelegge, by, påtvinge, pålegge, påføre, frata, nekte, frastjele, avkreve, sikre og idømme.

Verbene *tildele, tilby, servere, vie, stille, tilføre, tillegge, forespeile, innvilge, love, ilegge* og *tilkjenne* var jeg litt usikker på om faktisk tok en PP-konstruksjon. Jeg fant imidlertid relevante eksempler på samtlige av disse verbene, og regner dem derfor som verb som tillater PP. Disse er listet opp under:

- (100) Den årlige prisen *tildeles* til personer eller virksomheter som har utmerket seg [...]. (NoWaC, 25468172)
- (101) Uansett vil billettene først *bli tilbudt* til sesongkortinnehavere og sponsorer [...]. (NoWaC, 4457544).
- (102) Bløte oster [...] bør ikke *serveres* til pasienter med svekket immunforsvar [...]. (NoWaC, 593124).
- (103) I Montefiascone finnes hennes relikvier i katedralen som er *viet* til henne [...]. (NoWaC, 609626).
- (104) Jeg har to spørsmål jeg ønsker å *stille* til folk [...]. (NoWaC, 130490)
- (105) Er det noen som kan si meg hva RBH har *tilført* til Brann [...]? (NoWaC, 39698336)
- (106) Likevel har de altså tidligere tillagt dette til Athanasius et par generasjoner etter Konstantin [...]. (NoWaC, 2619495)
- (107) Synes egentlig at det er litt synd at du *forespeiler* for folk som ønsker å få økt muskelvekst, at [...]. (NoWaC, 38972269)
- (108) Det at visum ikke *innvilges* til personer som antas å være asylsøkere [...]. (NoWaC, 8555368)
- (109) Jubileet [...] er Allahs gave som Han har *lovet* til de som er standhaftige i sin tro [...]. (NoWaC, 172939)
- (110) Lotteritilsynet kan blant annet annet *ilegge* dagbøter til bedrifter [...]. (NoWaC, 5041922)
- (111) Og selv om Agderposten allerede har *tilkjent* valgseieren til Høyre [...]. (NoWaC, 853452)

I NoWaC fant jeg ingen relevante treff ved søk etter PP-konstruksjoner ved verbene i tabell 14. Dette trenger ikke bety at det er komplett umulig for noen språkbrukere å komponere et eksempel med en PP. Ved korpussøk kan det forekomme at man får få eller null treff. Dette

kan det være vanskelig å konkludere ut fra. Betyr det at fenomenet ikke finnes, eller er det sjeldent? (Johannessen, 2003: 137). Når likevel et fenomen er såpass marginalt i et korpus med 700 millioner ord, og min intuisjon i tillegg ikke sier at verbet med en PP er helt heldig, velger jeg å plassere det med verbene som ikke tillater PP.

Når det gjelder subjektvalg, finner jeg ingen betydningsfull forskjell mellom verb som tillater PP, og verb som ikke gjør det. Det er ingen klar tendens til at de ditransitive verbene som foretrekker patienssubjekter i passivkonstruksjoner tillater PP eller ikke gjør det. Verbene som tillater PP svinger fra begge sider av skalaen – der den ene yttersiden består av verbene *oversende*, *overlevere* og *sende* med 100% patienssubjekter og den andre yttersiden består av verbene *sikre* og *stille* med 0% patienssubjekter. På samme måte svinger verbene som ikke tillater PP fra verbet *forelegge* med 72,3 % patienssubjekter til *idømme* med 0% patienssubjekter. Det kan likevel være verdt å merke seg at det kun er verb som tillater PP som har 100% patienssubjekter, og at det kun er to av verbene som ikke tillater PP som foretrekker patienssubjekter. Det vil si at 83,3% av verbene som ikke tillater PP foretrekker benefaktivsubjekter fremfor patienssubjekter. Verbet *tilskrive* er dessuten nok en gang ett av disse verbene som ødelegger for mønsteret. Slik som man så under gruppen om obligatorisk ditransitive og fakultativt ditransitive verb, kan man altså muligens se en tendens. Til tross for at det er noen av verbene som ødelegger for mønsteret, kan betydningen av verbenes øvrige egenskaper – slik som om de tillater PP eller ikke og om de er obligatorisk eller fakultativt ditransitive – i sammenheng med valg av subjekt ikke avskrives helt.

6.1.3 Foreløpige refleksjoner

Det viser seg at det er vanskelig å gjøre noen generaliseringer av hvilke verb som velger patienssubjekt til passivsubjekt. Verbene oppfører seg forskjellig, og det er derfor vanskelig å plassere de forskjellige verbene inn i ulike grupper. Det er alltid noen av verbene som ikke oppfører seg likt som verbene de ligner på, og som dermed «ødelegger» for et mønster. Dette er likevel en interessant observasjon. Sett ut i fra språkhistorien (jmf. med kap. 2.5) er det ikke en ren kollektiv endring som har funnet sted. Det viser seg at de fleste verbene i dag foretrekker å subjektivere benefaktiven, men at noen av verbene ikke (enda) har gjennomgått denne endringen og foretrekker derfor fortsatt patienssubjekt i passivsetninger.

Som nevnt i kapittel 2.5 har språket gjennom de siste hundreårene forandret seg ved at det i norrøn tid var slik at passivsubjektet skulle være akkusativobjekt i aktiv. Det var umulig med benefaktivt passivsubjekt på den tiden. Utviklingen gjorde deretter at benefaktivt passivsubjekt gikk fra å være umulig til å bli mulig. I dag er det blitt vanligst med benefaktivt passivsubjekt – noe jeg har vist. Likevel gjelder altså ikke den nye ordningen alle verbene. Verb som *tilpasse*, *oversende* og *overlevere* har uten unntak patienssubjekt i passiv i undersøkelsen min. I tillegg har verbene *tilskrive*, *forelegge* og *forbeholde* en klar overvekt av patienssubjekter i dataene mine. Når jeg så har forsøkt å gjøre generaliseringer ved å plassere disse verbene inn i grupper, har dette vist seg å ikke være helt enkelt. Jeg har dog sett en tendens til sammenheng mellom valg av patienssubjekt og valens – om man ser bort fra unntakene. Det kan se ut til at verbene som ikke tar en PP-konstruksjon, samt verbene som er obligatorisk ditransitive stort sett velger benefaktiv over patiens som passivsubjekt.

6.2 Et dypdykk i et knippe verb

I dette delkapittelet skal jeg se nærmere på et knippe verb. Siden det er klart vanligst med benefaktivt passivsubjekt, kommer jeg hovedsakelig til å se på et knippe verb som har forskjellige treffprosent på patienssubjekt i passiv. Hovedsakelig tar jeg for meg verbene *tilskrive* (73,2% patienssubjekter), *frata* (7,1% patienssubjekter) *by* (37,5% patienssubjekter), *overlevere* (100% patienssubjekter) og *sikre* (0% patienssubjekter), men jeg vil også dra inn andre verb fra dataene mine ved behov. Verbet *tilskrive* og *frata* hadde en relativ høy frekvens, og representerte verbene som hadde en overvekt av ett passivsubjekt, men som likevel hadde noen få av det andre passivsubjektet. Verbene *overlevere* og *sikre* hadde kun treff på ett av passivsubjektene. Verbet *by* er det verbet som hadde mest ulik fordeling mellom passivsubjektene og benefaktivsubjektene (henholdsvis 37,5% mot 62,5 %).

6.2.1 Bli-passiv vs. s-passiv

Jeg nevnte i kapittel 2.4 at en vanlig oppfatning om perifrastisk passiv og morfologisk passiv er at de er ganske like syntaktisk sett, men at det er flere typer verb som kan s-passiveres enn verb som kan bli-passiveres. Det kunne likevel være nyttig å se om det var noen sammenheng

mellom hvilken passivvariant som ble brukt og hvilke passivsubjekt som ble valgt. Tabellen nedenfor viser setninger med perifrastisk passiv og setninger med morfologisk passiv i et knippe verb. Det er verdt å notere seg at perifrastisk passiv generelt er vanligere enn morfologisk passiv. Likevel er forskjellen mellom perifrastisk passiv og morfologisk passiv i norsk skriftspråk såpass marginal, slik at det ikke utgjør den store forskjellen (Se Laanemets (2012: 92) for forskjell i prosent mellom morfologisk passiv og perifrastisk passiv). Det kan likevel være verdt å ha i bakhodet at bli-passiv er litt mer frekvent enn s-passiv når man ser på tallene i tabellen under.

Tabell 16:

Setninger med perifrastisk passiv vs. setninger med morfologisk passiv

	Setninger med benefaktivsubjekt		Setninger med patienssubjekt	
	Perifrastisk passiv	Morfologisk passiv	Perifrastisk passiv	Morfologisk passiv
Overlevere	-	-	26	9
Tilskrive	1	10	1	28
By	19	1	9	3
Frata	104	53	11	1
Sikre	6	94	-	-

Ut i fra denne tabellen ser en at ved verbet *by* er det 19 setninger med perifrastisk passiv og kun én setning med morfologisk passiv av setningene som har benefaktivsubjekt. Av setningene med patienssubjekt er det derimot mer jevnt – 9 av setningene med patiens passivsubjekt har perifrastisk passiv mot 3 av setningene som har morfologisk passiv. Ved verbet *frata* er det 104 av setningene med benefaktivsubjekt som har perifrastisk passiv, og 53 av setningene med benefaktivsubjekt har morfologisk passiv. Av setningene med patienssubjekt, derimot, er det 11 av setningene som har perifrastisk passiv mot kun én setning som har morfologisk passiv. Ved verbet *tilskrive* har kun én av setningene med benefaktivsubjekt perifrastisk passiv, mens 10 av setningene har morfologisk passiv. Av setningene med patienssubjekt har én av setningene perifrastisk passiv mot 28 setninger som

har morfologisk passiv. Verbet *overlevere* har kun patienssubjekter, der 26 av disse var med perifrastisk passiv, mens 9 av setningene hadde morfologisk passiv. Verbet *sikre* har kun benefaktivsubjekter, og her har 6 av setningene perifrastisk passiv mot 94 av setningene som har morfologisk passiv.

Verbene *overlevere* og *sikre* – som er i hver sin ende av skalaen, der *overlevere* har 100% patienssubjekter og *sikre* har 100% benefaktivsubjekter – foretrekker altså hver sin passiv. Det kan se ut til at setningene som har patienssubjekt foretrekker perifrastisk passiv over morfologisk passiv. Det samme resultatet får vi imidlertid også på setningene med patienssubjekt – dog unntatt ved verbet *sikre*. *Sikre* har en klar favoritt i morfologisk passiv. Det eneste verbet som er undersøkt som altså ikke har tatt noen patienssubjekter, men som har 100% benefaktivsubjekter skiller seg dermed ut fra de andre verbene. Dette er likevel noe rart – min forutelse var at om det var noen av verbene som kom til å skille seg ut, ville det være et verb med flest patienssubjekter – i og med at det er patienssubjektet i passiv som er minst frekvent i dagens norsk.

Det ser altså ikke ut til at det er noe mønster, men at det igjen rett og slett er relativt verbavhengig. Verbene *tilskrive* og *overlevere* har overvekt av patienssubjekter, mens verbene *frata*, *sikre* og *by* har overvekt av benefaktivsubjekter. Likevel er det kun verbet *sikre* som har nesten utelukkende forekomst av morfologisk passiv. Til tross for at verbene foretrekker hvert sitt passivsubjekt, har både *overlevere* og *frata* overvekt av perifrastisk passiv, og *tilskrive* og *sikre* har overvekt av morfologisk passiv – til tross for overvekt av hvert sitt passivsubjekt.

6.2.2 Hierarkiene

Som nevnt i kapittel 2.1 opererer man med flere hierarkier innad i språkvitenskapen. Dette er hierarkier som blir brukt i forbindelse med forskningen av mange forskjellige språkfenomen – det er altså ikke noe som kun blir brukt i denne oppgaven for å se på passivering av ditransitive verb. De fleste teoretikere er enige i hvordan disse hierarkiene er bygd opp, som jeg nevnte i kapittel 2.1, og det er altså ikke store forskjeller mellom hierarkene til ulike teoretikere. Jeg har, som tidligere nevnt, hovedsakelig brukt hierarkiene til Aissen (2003) i denne oppgaven (Se kapittel 2.1 for mer informasjon om hierarkiene). Som en oppfriskning nevner jeg igjen de aktuelle hierarkiene her.

Syntaktisk hierarki:

Subjekt > Objekt

Semantisk hierarki:

Agens > benefaktiv > patiens

Animathetshierarki:

Menneskelig > Animat > Inanimat

Definitthet- og pronominalitetshierarkiene:

Personlig pronomen > Egennavn > Definit NP > Indefinit bestemt NP > Ubestemt NP

Topikalitetshierarki:

Prominent > Ikke prominent

En av antagelsene før undersøkelsen i forbindelse med denne oppgaven var at hierarkiene ville ha stor innvirkning på subjektvalget i passivsetninger. Det som ligger høyt i ett hierarki går ofte sammen med det som ligger høyt i et annet hierarki. I praksis ville dette altså bety at det kom til å være flest benefaktivsubjekter – i og med at subjektet ligger høyere enn objektet i det syntaktiske hierarkiet, samt at benefaktiven ligger høyere enn patiens i det semantiske hierarkiet. Videre var forventningen at tendensen ville være at subjektene kom til å være mer animate, defintte, pronominale og topikale enn objektene. Som jeg så på i kapittel 4.0 og 5.0, har jeg i det store og hele funnet flest setninger med benefaktivt passivsubjekt. Dette gjaldt imidlertid ikke alle verbene. Noen av verbene hadde langt flere patiens som passivsubjekt. Jeg fant det dermed overraskende at subjektvalget var såpass verbavhengig som det viste seg at

det var. Betyr dette funnet at hierarkiene betyr mindre for subjektvalgene enn først antatt? Det kan se ut til at hierarkiene ikke er ubetydelige. I det følgende skal jeg se på hierarkiene ved hvert av verbene.

For å få en nogenlunde skjematisk oversikt⁷, leser jeg animathetsskalaen slik at om argumentet enten er menneskelig eller animat, skårer det høyt på animathetsskalaen. Er argumentet derimot inanimat, skårer det lavt på animathetsskalaen. Videre leser jeg hierarkiet for pronominalitet og definitthet slik at jeg setter skillet mellom *definit NP* og *indefinit bestemt NP*. Jeg kommer selvfølgelig til å diskutere mer rundt det enn kun å si definit-ikke definit, men for å klare å sette resultatene inn i tabeller er jeg nødt til å sette et slikt skille i tillegg.

I og med at en så stor del av dataene mine er setninger som er hentet fra stortingsmeldinger, har mange av setningene subjekt eller objekt som er institusjoner som Stortinget og departementer. Det er ikke opplagt hvilken kategori disse institusjonene hører under når det gjelder animathet. På én måte kan disse institusjonene sees på som en bygning, mens på en annen side er det ut i fra konteksten snakk om menneskene i disse institusjonene som er dem som for eksempel mottar noe. Det er derfor naturlig å tenke på institusjonene som en gruppe mennesker, og ikke som en bygning. Jeg har derfor regnet slike institusjoner som menneskelig animat – altså havner de øverst i animathetshierarkiet (Se kapittel 2.1.3. for mer om animathetsskalaen). I tillegg er infinitivsubjektet PRO og NP'er som er innledet av et reflektivt pronomen regnet som personlig pronomen. Dette havner derfor høyest i hierarkiet for definitthet og pronominalitet.

Verbet *overlevere*

Ved verbet *overlevere*, som har 100% patienssubjekter, har 97% av setningene inanimat passivsubjekt. Det vil si at det kun er én av setningene ved verbet *overlevere* som har animat subjekt. Setningen i eksempel (112) nedenfor har et animat subjekt, men også et animat objekt. Både subjektet og objektet ligger dermed like høyt i hierarkiet:

⁷ Se tabell 17-21 nedenfor.

(112) Inntrengerne vil bli stanset og overlevert Sentralinstituttet. (INESS, Uid: 477254)

Resten av setningene ved verbet *overlevere* har altså inanimat subjekt. Objektene ligger høyt på animathetsskalaen – samtlige av passivobjektene ved *overlevere* er menneskelige – institusjoner som departementer og Stortinget regnes som nevnt som human.

(113) Ferdige tegninger overleveres kunde. (INESS, Uid: 3929955)

(114) Rapporten ble overlevert Helse Midt-Norge den 6. oktober. (INESS, Uid: 5226545)

Det vil si at 97% av setningene til verbet *overlevere* har et subjekt som ligger lavt i animathetshierarkiet, og et objekt som ligger høyt i animathetshierarkiet. I tillegg ligger subjektet lavere enn objektet i det semantiske hierarkiet, i og med at samtlige av setningene har patienssubjekt. Dette er altså stikk i strid med forventningene. Subjektet ligger høyt på skalaen i det syntaktiske hierarkiet, og da er det forventet at subjektet også ligger høyt på animathetsskalaen.

Når det gjelder hierarkiene for definitthet og pronominalitet har setningen (115) – som er den eneste setningen med animat subjekt – et passivobjekt (egennavn) som ligger høyere i hierarkiet enn subjektet (definit NP).

(115) Inntrengerne vil bli stanset og overlevert Sentralinstituttet. (INESS, Uid: 477254)

Om man skal oppsummere denne setningens hierarkiskala, skårer altså subjektet og objektet like høyt på animathetsskalaen, objektet skårer høyere enn subjektet på hierarkiene for definitthet og pronominalitet, samt den semantiske skalaen og subjektet skårer høyere enn objektet på den syntaktiske skalaen.

Når det gjelder resten av setningene til verbet *overlevere* – der subjektet ligger lavere enn objektet på animathetsskalaen og den semantiske skalaen – var det forskjell fra setning til

setning. 32,4% av setningene hadde subjekt og objekt som lå like høyt på skalaen for definitthet og pronominalitet. 61,8% av setningene hadde objektet høyere enn subjektet i hierarkiet for pronominalitet og definitthet. 5,9% av setningene hadde subjekt som lå høyere i hierarkiet enn objektet. Setningene (116) - (117) nedenfor har subjekt som er hierarkisk høyere enn objektet:

(116) Ferdige tegninger overleveres kunde. (INESS, Uid: 3929955)

(117) Det er alvorlig for en kandidat hvis den besvarelsen han har levert, ikke overleveres sensor fullstendig [...]. (INESS, Uid: 5233112)

Setningene (118) – (119) nedenfor viser eksempler på setninger med objektet hierarkisk høyere enn subjektet:

(118) Pengene skal overleveres oss av ektemannen personlig. (INESS, Uid: 2479809)

(119) Den ble overlevert Kulturdepartementet 2. september i år. (INESS, 5085922)

Følgende eksempel har subjekt og objekt på samme nivå i definitthet- og pronominalitetshierarkiet:

(120) [...] og den vil bli overlevert myndighetene i dag. (INESS, Uid: 3556609)

(121) Den ene gaven etter den andre ble overlevert bruden og brudgommen. (INESS, Uid: 1513774)

Tabell 17:

Prosentandel av setningene som ligger høyt og lavt på hierarkiene ved verbet *overlevere*.

	Setninger med patienssubjekt			
	Subjekt		Objekt	
	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt
Animathetshierarki	3%	97%	100%	0
Definitthet- og pronominalitetshierarki	94,1%	5,9%	94,1%	8,8%

Verbet *tilskrive*

Verbet *tilskrive* har 73,2% patienssubjekter. Setningene med patienssubjekter inneholder ingen animate subjekter i det hele tatt. Samtlige av subjektene med patienssubjekt er inanimate. Objektene, derimot, har 24,1% animate objekter – noe som tilsvarer syv setninger av 29 setninger som har animate objekter. Eksemplene (122) – (124) nedenfor er hentet fra de syv setningene med inanimate subjekter og animate objekter.

(122) [...] der det sto at prinsedrapene kunne tilskrives hertugen av Buckingham.

(INESS, Uid: 3913003)

(123) [...] men da tilskrives den ikke de kristne. (INESS, Uid: 1148975)

(124) Den tilskrives hyklerne, fariseerne [...]. (INESS, Uid: 1148976)

Samtlige av eksemplene ovenfor har et subjekt som ligger lenger ned i animathetshierarkiet enn objektene. Det er likevel verdt å merke seg at det er færre setninger som har denne ordningen enn det man kunne se ved verbet *overlevere*. Setningene med patienssubjekt har en klar overvekt av inanimate subjekter. Eksemplene (125) – (126) viser eksempler på setninger

der både subjektet og objektet er inanimat. Her ligger altså subjektet og objektet like høyt i animatethierarkiet.

(125) Noe av denne uenigheten kan tilskrives forhandlingstaktikk [...]. (INESS, Uid: 4979449)

(126) I hovedsak kan dette tilskrives oppkjøp. (INESS, Uid: 5550884)

Av setningene som har benefaktivt subjekt, har 36,4% av setningene et animat subjekt, mens 63,6% av setningene har et inanimat subjekt. Altså har syv av setningene med benefaktivt subjekt inanimat subjekter, mens kun fire av setningene har animate subjekter. Samtlige av objektene til setningene med benefaktivt subjekt har inanimat objekter. Det er overraskende at det er setningene med benefaktivt subjekt som har overvekt av inanimat subjekter ved verbet *tilskrive*. Antagelsen var omvendt – setningene med benefaktivsubjekt burde hatt animate subjekter og inanimat objekter, mens setningene med patienssubjekt burde hatt inanimat subjekter. At situasjonen ved *tilskrive* faktisk er tvert om er derfor overraskende. Det kan likevel være verdt å merke seg at benefaktiven til *tilskrive* gjerne er abstrakt. Det er ikke noen som mottar noe. Jeg kommer tilbake til dette avslutningsvis i kapittelet, under «Refleksjoner rundt hierarkiene». Nedenfor vises setninger med benefaktive inanimat subjekter i eksempel (127) - (129).

(127) Det meste kan tilskrives formuesskatten. (INESS, Uid: 5976138)

(128) Verden slik den fremstår utenom bevisstheten, tilskrives realitet [...]. (INESS, Uid: 4464542)

(129) Hjertet tilskrives også en metafysisk erkjennelse. (INESS, Uid: 4468774)

Følgene eksempler er setninger med benefaktivt subjekt, men som har animat subjekt og inanimat objekt.

(130) Slik jeg ser det, kan aldri en person det går dårlig med tilskrives alt ansvaret.
(INESS, Uid: 3900616)

(131) [...] blir mennesket tilskrevet en særskilt kulturell natur [...]. (INESS, Uid:
4504192)

(132) En jente tilskrives skam [...]. (INESS, Uid: 4494785)

63,6% av setningene med benefaktivt subjekt har subjekt og objekt som ligger like høyt på skalaen for pronominalitet og definitthet. 18,2% av setningene med benefaktivt subjekt har subjektet høyere på skalaen enn objektet, og 18,2% av setningene har subjektet lavere enn objektet. Setningene (127) og (130) ovenfor er eksempler på setninger der subjektet ligger lavere enn objektet. Setningene (128) og (129) ovenfor er eksempler på setninger som har subjektet høyere i definitthet- og pronominalitetshierarkiet, mens setningene (131) og (132) har subjektet og objektet like høyt.

Av setningene med patienssubjekt har 63,3% av setningene subjektet og objektet like høyt i hierarkiet. Eksempler på dette er setning (123) og (124) ovenfor. Videre har 16,7% av setningene subjekt som ligger lavere i hierarkiet enn objektet. Setningene (133) og (134) nedenfor er eksempler på dette. 20% av setningene har subjekt som ligger høyere i hierarkiet enn objektet. Setningene (135) – (136) nedenfor er et eksempel på dette.

(133) Derfor kan ikke en manglende måloppnåelse på det punktet alene tilskrives
Nav. (INESS, Uid: 5104832)

(134) EUs iboende vansker med å møte nye kriser kan et stykke på vei tilskrives
Monnets metode. (INESS, Uid: 3793711)

(135) En del av økningen kan tilskrives økt tilbud om dagopphold [...]. (INESS, Uid:
5577038)

(136) Noen av fattigdomsproblemene tilskrives innvandrings- og
inkluderingsproblemer. (INESS, Uid: 5818836)

Tabell 18:

Prosentandel av setningene som ligger høyt og lavt på hierarkiene ved verbet *tilskrive*.

	Setninger med patienssubjekt				Setninger med benefaktivsubjekt			
	Subjekt		Objekt		Subjekt		Objekt	
	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt
Animathetshierarki	0%	100%	24,1%	75,9%	36,4%	63,6%	0%	100%
Definitthet- og pronominalitetshierarki	73,4%	26,6%	66,7%	33,3%	27,3%	72,7%	27,3%	72,7%

Verbet *by*

Når det gjelder verbet *by* – som har 37,5% patienssubjekter – har patienssubjektene 100% inanimate subjekter. Setningene med benefaktivsubjekter, derimot, har 100% animate passivsubjekter. Dette stemmer altså godt overens med hva jeg forventet å finne. Når det gjelder objektene har samtlige av setningene med patienssubjekter animate menneskelige objekter, mens setningene med benefaktivsubjekter kun har én setning med animat objekt – resten av objektene er inanimate. Eksemplene (137) – (138) nedenfor har patienssubjekter, mens (139) – (140) har benefaktivsubjekter, der (140) har det refleksive pronomenet *seg selv* som menneskelig objekt.

- (137) Og da tok vi til takke med det som ble budt oss. (INESS, Uid: 1806609)
- (138) En får ta den moroa som blir budt en, eller som en lager sjøl. (INESS, Uid: 1757649)
- (139) Kayab og Mol ble først budt et måltid. (INESS, Uid: 476606)
- (140) Og han opplevde hvordan det er å tørste og bare bli budt seg selv. (INESS, Uid: 1770945)

Når det gjelder hierarkiet for definitthet og pronominalitet for verbet *by*, har 10% av setningene med benefaktivsubjekter subjektet og objektet like høyt i hierarkiet. Dette tilsvarer tre setninger, som er eksemplifisert i (141) – (143) nedenfor:

- (141) Og han opplevde hvordan det er å tørste og bare bli budt seg selv. (INESS, Uid: 1770945)
- (142) [...] og oldemoren ble bare budt spottpris for halmen. (INESS, Uid: 2386534)
- (143) Så konflikten står mellom [...] folk som blir budt en betingelsesløs overgivelse. (INESS, Uid: 4528438)

Videre har 90% av setningene med benefaktivsubjekt et subjekt som ligger høyere i hierarkiet for definitthet og pronominalitet enn objektet. Et eksempel på en slik setning er (139) ovenfor. Det er ingen av setningene med benefaktivsubjekt som har objektet høyere på skalaen enn subjektet. Når det gjelder setningene med patienssubjekt, har kun to av setningene (16,7%) et subjekt som ligger høyere i definitthet- og pronominalitetshierarkiet enn objektet. Disse setningene er eksemplifisert ved (144) – (145) nedenfor. Ved de resterende setningene (98,7%) ligger objektet høyere i hierarkiet enn subjektet. Dette er eksemplifisert ved (146) - (147). Det er ingen av setningene som har objektet og subjektet like høyt i hierarkiet.

- (144) En får ta den moroa som blir budt en, eller som en lager sjøl. (INESS, Uid: 1757649)
- (145) Dette var da mye bedre enn det som vanligvis ble bydd tjenestefolk. (INESS, Uid: 3579333)

(146) Han skulle fortsette å ta det som ble budt ham [...]. (INESS, Uid: 1853671)

(147) Tradisjonelt skulle tobakk bys herrene i røykesalongen [...]. (INESS, Uid: 4524204)

Tabell 19:

Prosentandel av setningene som ligger høyt og lavt på hierarkiene ved verbet *by*.

	Setninger med patienssubjekt				Setninger med benefaktivsubjekt			
	Subjekt		Objekt		Subjekt		Objekt	
	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt
Animathetshierarki	0%	100%	100%	0%	100%	0%	5%	95%
Definitthet- og pronominalitetshierarki	75%	25%	83,3%	16,7%	95%	5%	35%	65%

Verbet *frata*

Verbet *frata* har 7,1% patienssubjekter. Ved dette verbet har alle setningene med patienssubjekter inanimat subjekt og animat objekt. Eksemplene (148) – (150) nedenfor viser setninger med patienssubjekt ved verbet *frata*.

(148) Noe var blitt fratatt henne, nå var hun indignert. (INESS, Uid: 1233998)

(149) Alt dette ble fratatt dem over natten. (INESS, Uid: 5351657)

(150) Hvis mor eller far ikke har mulighet [...], blir disse ukene fratatt barnet og familien. (INESS, Uid: 5710997)

Ved setningene som hadde benefaktivsubjekter, derimot, var det faktisk tre av setningene som hadde inanimat subjekt. I prosent er det 1,9% av setningene som har inanimat subjekt, mot 98,1% av setningene som har animat subjekt. Det er altså langt flere setninger med animat benefaktivsubjekt ved verbet *frata* enn det er setninger med inanimat subjekt.

Følgende eksempler er setninger med benefaktivsubjekter som har inanimerte subjekter:

(151) Hvis jeg ikke makter å gi min død noen mening, blir mitt liv også fratatt sin.
(INESS, Uid: 1623621)

(152) [...] slik at direktivene blir fratatt deres effektive virkning. (INESS, Uid: 4558006)

(153) [...] når denne undervisningen nå på kort varsel fratas sin finansiering [...].
(INESS, Uid: 5626180)

Som en kan se ut i fra eksemplene har samtlige av setningene med benefaktiv inanimerte subjekter også inanimerte objekter. Dette betyr at subjektene og objektene står like lavt i det animatiske hierarkiet.

Følgende setninger viser setninger med benefaktivsubjekter og animate subjekter:

(154) Indianerne ble fratatt sine jaktmarker og stuert sammen i reservater. (INESS, Uid: 100244)

(155) Og ingen konge liker å bli fratatt tronen sin. (INESS, Uid: 3936991)

(156) [...] at han hadde blitt fratatt sertifikatet [...]. (INESS, Uid: 564039)

Åtte av setningene med benefaktivt subjekt har animat passivobjekt. Dette tilsvarer 5,1% av setningene som har animat passivobjekt mot 94,9% av setningene som har inanimat objekt.

- (157) Synnøve, enslig mor og alkoholiker var blitt fratatt de to småguttene sine. (INESS, Uid: 566949)
- (158) Selv om de ikke var til stede [...] så ble de fratatt mormoren sin. (INESS, Uid: 3872801)
- (159) Men hele saken dreier seg jo om disse som er blitt fratatt døvetolk [...]. (INESS, Uid: 5809086)

Samtlige av setningene i eksempel (157) – (159) ovenfor har også animat subjekt. Igjen befinner altså subjektet og objektet seg like høyt i animathetshierarkiet. Når det derimot gjelder hierarkiene for definitthet og pronominalitet, er det forskjeller på hvor de ulike subjektene og objektene befinner seg i hierarkiet.

For hierarkiet for definitthet og pronominalitet har setningene med benefaktivsubjekter subjektet og objektet like høyt i hierarkiet i 26,1% av tilfellene. Hele 75% av setningene har subjektet høyere på skalaen enn objektet, og 26,1% av tilfellene har objektet høyere i hierarkiet enn subjektet. Med andre ord er det en klar overvekt av benefaktivsubjekter som er pronominale og definitive, mens det er like mange setninger som har subjektet og objektet like høyt i hierarkiet som det er setninger som har objekt som er mer definit og pronominalt enn subjektet.

Når det gjelder setninger med patienssubjekt har 33,3% av setningene subjektet og objektet like høyt i hierarkiet for definitthet og pronominalitet. Dette utgjør følgende fire setninger:

- (160) Et svik er et svik og kan ikke bli fratatt en uansett hvor mye smerte det forvolder. (INESS, Uid: 1160855)
- (161) Nei, de tolv ukene blir fratatt familien, og barnet må sendes tidligere i barnehagen. (INESS, Uid: 5563785)
- (162) Det [...] er også grunnleggende menneskerettigheter som ikke skal fratras folk. (INESS Uid: 5718645)

Videre er det 66,7% av setningene som har et objekt som er mer pronominalt og definitt enn subjektet. Det er imidlertid ingen av setningene med pasienssubjekt ved verbet *frata* som har et subjekt som ligger høyere i hierarkiet enn objektet. Eksempler på setninger med pasienssubjekt som har et mer pronominalt og definitt objekt enn subjekt er (163) - (165) nedenfor.

(163) Det du mottar i desember, blir fratatt deg i januar. (INESS, Uid: 2876257)

(164) Dermed ble deler av den syriske kyststripen fratatt Syria [...]. (INESS, Uid: 3952617)

(165) Det er mer tiltalende enn følelsen av at noe blir fratatt ham. (INESS, Uid: 4470513)

Tabell 20:

Prosentandel av setningene som ligger høyt og lavt på hierarkiene ved verbet *frata*.

	Setninger med pasienssubjekt				Setninger med benefaktivsubjekt			
	Subjekt		Objekt		Subjekt		Objekt	
	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt
Animathetshierarki	0%	100%	100%	0%	98,1%	1,9%	5,1%	94,9%
Definitthet- og pronominalitetshierarki	50%	50%	83,3%	16,7%	68,2%	31,8%	69,4%	30,6%

Verbet *sikre*

Verbet *sikre* har 0% patienssubjekter – dette verbet har altså kun benefaktivsubjekter. Av setningene til *sikre* består 11% (11 setninger) av inanimate subjekter mot 89% animate passivsubjekter.

Setninger med inanimate subjekter:

- (166) De tekniske fagskoleutdanningene ble sikret statlig finansiering [...]. (INESS, Uid: 4938189)
- (167) Behovet er til stede, og tilbudet bør sikres en forutsigbar drift. (INESS, Uid: 4984477)
- (168) Jeg er enig i at store samferdselsprosjekter må sikres forutsigbarhet [...]. (INESS, Uid: 5145633)

To av setningene har animat objekt:

- (169) På den måten sikres samfunnet erfarne ledere av begge kjønn [...]. (INESS, Uid: 4465535)
- (170) Vil vi heve elevenes læringsutbytte, må skolen sikres velkvalifiserte lærere. (INESS, Uid: 5232275)

Med andre ord stemmer verbet *sikre* med forventningene relativt bra. Det er en klar overvekt av setninger med animat subjekt og inanimat objekt.

Når det gjelder hvor definitive og pronominal subjektene og objektene ved verbet *sikre* er, ligger spesielt objektene påfallende lavt på hierarkiet for definitthet og pronominalitet. Kun 7% av objektene regner jeg som definitive og pronominal. En av grunnene til at subjektene og objektene ved verbet *sikre* skårer så lavt på hierarkiet for definitthet og pronominalitet kan være den store andelen av stortingsmeldinger, som er preget av et formelt språk. Det er kun to av 100 setninger som er hentet fra noveller – resten er fra stortingsmeldinger og aviser. Når det er sagt, er det imidlertid viktig å poengtere at stortingsmeldingene generelt er

overrepresentert i samtlige av dataene. Det er derfor ikke gitt at dette bør spille inn på resultatene i større grad på verbet *sikre* enn på de andre verbene – selv om det er ulik fordeling av data hentet fra stortingsmeldinger og noveller ved de ulike verbene.

Ved nesten halvparten av setningene – 48% – er subjektet og objektet like høyt på skalaen i hierarkiet for definitthet og pronominalitet. 52 % av setningene har et subjekt som er mer definittt og pronominalt enn objektet, mens kun 3% utgjør setningene der objektet er mer pronominalt og definittt enn subjektet.

Tabell 21:

Prosentandel av setningene som ligger høyt og lavt på hierarkiene ved verbet *sikre*.

	Setninger med benefaktivsubjekt			
	Subjekt		Objekt	
	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt
Animathetshierarki	89%	11%	2%	98%
Definitthet- og pronominalitetshierarki	56%	44%	7%	93%

Refleksjoner rundt hierarkiene

Verbene *by* og *frata* – som er to av de tre verbene jeg har undersøkt som har både patienssubjekter og benefaktivsubjekter – har et felles mønster, der setningene som har patienssubjekter har overvekt av inanimate subjekter og animate objekter. Setningene som har benefaktivsubjekter, derimot, har i de fleste tilfellene animate subjekter og inanimate objekter. Verbet *overlevere* – som har 100% patienssubjekter – har også en klar overvekt av inanimate subjekter og animate objekter. Verbet *sikre* – som har 100% benefaktivsubjekter – har

overvekt av animate subjekter og inanimate objekter. På denne måten passer verbene *overlevere* og *sikre* inn i mønsteret som *by* og *frata* har. Samtlige av disse verbene har patienssubjekter som er mindre animate og pronominale og definitte enn objektet. Samtlige av disse verbene har også benefaktivsubjekter som er mer animate, pronominale og definitte enn objektene.

Det er imidlertid ett av verbene jeg har sett på som har skilt seg ut – *tilskrive*. Ved verbet *tilskrive* er patienssubjektene mer definitte enn objektene, men mindre animate. Det er imidlertid flere setninger med benefaktivsubjekt der subjektet er mer animat enn objektet enn omvendt – dette følger mønsteret til resten av verbene jeg har undersøkt. Setningene med benefaktive subjekter ved *tilskrive* har dermed som eneste verb like mange tilfeller av setninger med et objekt som er mest definit, som det er tilfeller med et subjekt som er mest definit. Nok en gang bryter altså verbet *tilskrive* med mønstrene.

Likevel er det et klart mønster på verbene jeg har sett på. Setninger der patiens blir gjort til subjekt i passiv har et subjekt som skårer lavt på hierarkiene for animathet og definitthet / pronominalitet, mens setningene der benefaktiven blir fremhevet til subjekt ligger høyere på skalaene enn objektet. Resultatene var altså ikke langt fra forventningene jeg hadde før studien. Benefaktivsubjektene skårer høyere enn objektene i samtlige hierarkier – både når det gjelder syntaks, semantikk animathet og definitthet / pronominalitet. Patienssubjektene skårer lavt i hierarkiene for animathet, definitthet / pronominalitet og semantikk, men ikke i hierarkiet for syntaks. Dette reiser dermed noen spørsmål. Når et argument ligger høyt i noen av hierarkiene og lavt i de andre – hva er forventningene da? Er ett av hierarkiene mer dominante enn andre hierarkier?

Teorien går ut på at den umarkerte situasjonen er at det som er høyt på ett hierarki, også er høyt på andre hierarkier, og det som er lavt på ett hierarki, også er lavt på andre hierarkier. Når imidlertid patiens ligger høyt i hierarkiet for syntaks fordi det er subjekt, og lavt i hierarkiet for semantikk fordi det er patiens – er da forventningene at det skal skåre høyt i de resterende hierarkiene for å kompensere for det semantiske hierarkiet det ligger lavt i? Eller er det forventet at argumentet skårer lavt i de resterende hierarkiene når det først skårer lavt i det semantiske hierarkiet? Her er det altså et spørsmål om det er subjektstatusen som bestemmer, eller om det er patiensstatusen som bestemmer. Ut i fra verbet *tilskrive* kan det se ut til at det ikke er statusen til subjektet som er det avgjørende, men derimot patiensstatusen som er den avgjørende. *Tilskrive* skårer lavt på samtlige hierarkier unntatt hierarkiet for syntaks. Det

virker dermed som at om et argument skårer lavt på hierarkiet for semantikk, skårer det også lavt på resten av hierarkiene.

Det er altså etter markerhetsteorien ingen forklaring på hvorfor det er noen verb som fortsatt foretrekker patienssubjektet i passivsetninger. I følge mine funn burde i teorien disse patienssubjektene egentlig blitt valgt til objekt.

Lundquist (2005: 34) påpeker at verbene *tillägna* og *tilskriva*, som i hans studie tillater patienssubjekter i passiv i større grad enn benefaktivsubjekt, har et benefaktivt objekt i aktiv som ikke trenger å bli påvirket av handlingen. Om man ser på verbene jeg har undersøkt, blir det benefaktive objektet mer påvirket av handlingen i verbene *sikre* og *frata*.

(171) Jeg fratar deg ballen

(172) Staten sikrer damen en bedre økonomi

Jeg er heller ikke sikker på at mottakeren til verbet *tilskrive* ikke behøver å bli påvirket av handlingen på norsk. I følge min intuisjon er ikke (174) grammatisk.

(173) Han tilskriver rommet mening.

(174) *Han tilskriver rommet.

Ved verbet *by* blir i tillegg ikke mottakeren nødvendigvis påvirket av handlingen. Man kan bli budt noe uten å ta imot.

(175) Jeg byr deg en kopp te.

Om det skulle være et sammenfall mellom overvekt av subjektivering av patienssubjekt og valens, burde altså *by* hatt flere patienssubjekter enn benefaktive subjekter – noe som ikke er tilfelle.

I følge Lundquist må det indirekte objektet være bevisst over at det er med i handlingen, i og med at det indirekte objektet ikke nødvendigvis påvirkes av handlingen. En mottaker som ikke er mentalt engasjert vil nødvendigvis ikke dukke opp flere ganger i konteksten, og vil derfor ikke være spesielt topikal (Lundquist, 2005: 48). Likevel har vi ditransitive verb der det indirekte objektet ikke trenger å være like engasjert i handlingen, som for eksempel tilskrive og tillegge (Lundquist, 2005: 49).

6.2.3 Topikalitet

I dataene har jeg kun hatt tilgang til den aktuelle setningen som jeg skulle undersøke. I motsetning til andre skriftspråkkorpus – for eksempel NoWaC – har jeg derfor ikke hatt mulighet til å hente ut konteksten utenfor setningene. Dette gjør at det er begrenset hvor mye jeg kan undersøke når det gjelder topikalitet. Lundquist (2005) ser på subjektene og objektene topikalitet ved å regne ut CPE (cataphoric persistense) i setningene (Se Lundquist (2005: 25, 29, 37-38) og Givón (2001: 199) for nærmere forklaring om CPE). Han ser altså på hvor mange ganger argumentene blir nevnt i hele tekstavsnittet. Ut i fra dette konkluderer Lundquist (2005: 38-39) med at subjektet er mer topikalt enn objektet. CPE har dog ikke vært mulig å regne ut i mine data. Derimot kunne jeg til en viss grad se hvor topikale argumentene er uti fra definitthet og pronominalitet. Definitthet og tema-rema henger sammen ved at argumentene som er ny informasjon, som regel ikke er definitive. Motsatt vil ny informasjon typisk være indefinit.

Verbet *overlevere* har definitive subjeksformer i 94,1% av tilfellene, men ingen pronominal subjeksformer. Verbet *tilskrive* har definitive subjeksformer i 27,3% av setningene med benefaktivsubjekt, mens 73,3% av setningene med patienssubjekt har definit subjekt. *Tilskrive* har ingen pronominal subjekt. Ved verbet *by* har 95% av setningene med benefaktivsubjekt definit subjekt, hvorav 65% er pronominal. Av setninger med patienssubjekt har *by* 75% subjeksformer som er definitive, men ingen er pronominal. *Frata* har 68,2% definitive subjekt av setningene med benefaktivsubjekt, hvorav 46,7% er pronominal. Av setningene med patienssubjekt ved *frata* har 50% definitive subjekt, hvorav ingen er pronominal. Til slutt har verbet *sikre* definitive subjeksformer i 56% av tilfellene, hvorav 10% er pronominal. Dette er gjengitt i tabell 21 nedenfor:

Tabell 22:

Oversikt over definitt-graden til subjektene og objektene ved verbene
overlevere, tilskrive, by, frata og sikre.

	Setninger med benefaktivsubjekt		Setninger med patienssubjekt		Alle setningene til sammen	
	Subjekt	Objekt	Subjekt	Objekt	Subjekt	Objekt
Overlevere	-	-	94,1%	91,2%	94,1%	91,2%
Tilskrive	27,3%	27,3%	73,4%	66,7%	70%	56%
By	95%	35%	75%	83,3%	87,5%	53,1%
Frata	68,2%	69,4%	50%	83,3%	66,9%	70,4%
Sikre	56%	7%	-	-	56%	7%

Om jeg da regner med at om et subjekt er definitt er det også topikalt, kan man se at ved verbene som har en klar overvekt av å velge benefaktivsubjekter – *by* og *frata* – er subjektene betydelig mer topikale enn objektene. Verbene som foretrekker å passivere patienssubjekter – *overlevere* og *tilskrive* – har også mer topikale subjekter enn objekter, men forskjellene er ikke like store. Overraskende nok bryter derimot verbet *frata* dette mønsteret – her er det flere topikale objekter enn subjekter. Dette stemmer overens med Lundquist sine funn. Lundquist fant ut at subjektene er betydelig mer topikale ved verb som har valgt benefaktiv som passivsubjekt. Verbene som har valgt patienssubjekt er også mer topikale enn objektene, men der er forskjellene mindre. Det er imidlertid verdt å merke seg at det er vanskelig – og kanskje lite hensiktsmessig – å sammenligne disse resultatene med Lundquist sine. Han regnet ut CPE, noe jeg ikke har mulighet til i min studie. Det blir ikke rett å regne ut topikalitet ut i fra såpass forskjellige faktorer som CPE og definitthet for så å sammenligne disse resultatene. Jeg vil dessuten argumentere for at å se på definitthet og pronominalitet for tema-remå ikke vil gi et spesielt riktig resultat i min studie. Stortingsmeldinger – som dataene mine hovedsakelig består av – er preget av et formelt språk som bruker definte former i liten grad. Dette kan for eksempel være fordi konteksten er et lovverk eller lignende som er relativt oppramsende. Eksempel (176) a) er en stortingsmelding med indefinte former, mens (176) b) viser hvordan setningen kunne vært formulert i en mindre formell sammenheng.

(176) a) Overgrepsofre skal sikres samme tilgang på helsetjenester fra kommunen som andre innbyggere. (INESS, Uid: 4883013)

b) Overgrepsofrene skal sikres samme tilgang på helsetjenester fra kommunen som andre innbyggere.

Ut i fra dette ser jeg det lite hensiktsmessig og regne ut topikalitet ut i fra definitthet.

6.3 Avsluttende vurderinger

Verbene har klare favoritter når det gjelder valg av subjekt i passiv. I teorien har man et fritt valg om man vil passivere en setning med benefaktiv eller patiens som passivsubjekt i norsk. Det er likevel verb som foretrekker å sette det ene aktivobjektet som subjekt fremfor det andre. Et spørsmål som dukket opp var om type passiv hadde innvirkning på subjektvalget, men det er ingenting som tyder på dette. Topikalitet var ikke helt heldig å undersøke, da jeg ikke hadde mer kontekst enn selve setningen. Det var derfor ikke mulig å regne ut CPE.

Når det kommer til hierarkiene var forventningene at de skulle ha stor innvirkning på subjektvalget i passiv. Jeg kan ikke utelukke at hierarkiene har en betydning for valget av passivsubjekt. Det virker derimot som at hierarkiet for semantikk er mer avgjørende enn hierarkiet for syntaks. Når et subjekt var patiens – som ligger lavt i hierarkiet for semantikk – lå subjektet også lavt i hierarkiene for både animathet og pronominalitet / definitthet. Dette er ødeleggende for en prominensforklaring – det tyder på at det faktisk ikke er slik at man velger patienssubjekt for å subjektivere ledd som er høyt på andre hierarkier.

Det har vært interessant å oppdage at verbene oppfører seg såpass forskjellig som de gjør. Det har vært vanskelig å få satt noen generaliseringer, for selv om jeg regnet med noen «bad guys» blant verbene – altså noen verb som ikke oppførte seg som andre liknende verb – har det vært såpass ulikheter at jeg stort sett ikke har funnet noen heldig inndeling av verbene. Likevel viste det seg at de obligatorisk ditransitive verbene og verbene som ikke har mulighet til å ta en PP istedenfor et benefaktivobjekt, har en tendens til å velge benefaktiv fremfor patiens som passivsubjekt. Det er også verdt å merke seg at det ofte er verbet *tilpasse* som oppfører seg annerledes enn de øvrige verbene i gruppen det er plassert i.

At verbene oppfører seg såpass forskjellig er interessant i syn av et språkhistorisk perspektiv. Kanskje er dette en effekt av kasusfallet, slik som blant annet Platzack hevder. Dette er altså en prosess som går over tid – det er ikke alt som forandrer seg samtidig, men at det starter med noen verb og så utvider fenomenet seg til å gjelde flere og flere verb. Med fare for å spå inn i fremtiden, kan det se ut til at vi er på vei til at alle verb foretrekker å subjektivere benefaktiv i passiv etter hvert.

Det er også interessant at det er såpass store forskjeller mellom ulike språk. I studien til Lundquist (2005) fant han kun to verb som foretrakk å passivere patiens i dagens svensk – et språk som i prinsippet er ganske likt norsk. I min studie fant jeg langt flere verb som hadde overvekt av patienssubjekter – hele 11 verb om man skal regne med de lavfrekvente: *vedlegge, oversende, overlevere, godskrive, sende, meddele, levere, forelegge, tilskrive, forbeholde* og *hviske*. De lavfrekvente verbene *skjenke* og *forunne* har halvparten benefaktivsubjekt og halvparten patienssubjekt. Dette betyr at de verbene som har halvparten eller mer patienssubjekter utgjør 20,6% av de ditransitive verbene jeg har undersøkt. Det er altså langt flere verb som foretrekker benefaktivt passivsubjekt i norsk, men overraskende mange verb som fortsatt foretrekker patienssubjekt i passiv.

7 Avslutning

7.1 Svar på forskningsspørsmålene

Jeg har i denne oppgaven sett på hvordan passivering av ditransitive verb er i faktisk tekst, og forsøkt å besvare følgende tre forskningsspørsmål:

- 1) Er det vanligere med benefaktivt passivsubjekt enn patiens passivsubjekt i tekst?
- 2) Kan de ditransitive verbene deles inn i grupper ved at det er sammenfall mellom verbenes subjektvalg og øvrige egenskaper?
- 3) Hvilke faktorer har innvirkning på hvilket passivsubjekt som blir brukt?

Jeg har i kapittel 5 besvart det første forskningsspørsmålet, ved at jeg har oppdaget at det vanligste i dag er å velge benefaktiv som passivsubjekt i norsk. Dette er også i tråd med resultatene i Lundquist (2005) for svensk. Jeg har likevel blitt overrasket over at subjektvalget i dagens norsk er såpass verbavhengig. Det er enkelte verb som klart foretrekker å passiveres med benefaktivsubjekt, mens andre verb som klart foretrekker å ha patiens som passivsubjekt. Det er kun noen få verb som har rundt halvparten av hver – og disse verbene har få treff, slik at det ikke er lett å vite om verbene faktisk subjektiverer begge objektene på lik linje, eller om det er mer tilfeldig. Lundquist (2005) fant kun to verb i svensk som tillot patienssubjekt i passiv, mens jeg har funnet betydelig flere i norsk. Hele 20,6% av verbene jeg har undersøkt har halvparten patienssubjekter eller mer, om jeg også regner med de lavfrekvente verbene.

Jeg har forsøkt å besvare det andre forskningsspørsmålet i første halvdel av kapittel 6. Til tross for at verbene har klare subjektfavoritter i passiv, har det likevel vært vanskelig å sette opp noen generaliseringer. Det har vist seg at de forskjellige verbene stort sett oppfører seg såpass ulikt, og at det derfor er vanskelig å gruppere verbene etter sammenfall mellom deres subjektvalg og øvrige egenskaper. Når det imidlertid gjelder verbenes valens kunne det se ut til at verbene som ikke tillater PP og verbene som er obligatorisk ditransitive foretrekker benefaktivsubjekter fremfor patienssubjekter. Jeg har dog ikke klart å finne noen

sammenheng mellom subjeksvalg og morfologisk enkle og sammensatte passiv – slik som det er i svensk ifølge Lundquist (2005).

Det tredje forskningsspørsmålet har jeg forsøkt å besvare i andre halvdel av kapittel 6. Jeg fant ikke noen belegg for at passivvariantene har noe å si for subjeksvalgene. Topikalitet kom jeg til kort med, da jeg manglet kontekst i dataene mine. Hierarkiene har imidlertid stemt relativt bra med antakelsene jeg hadde før studien. Subjektene i setningene med benefaktivsubjekter var både mer animate og defintte enn objektene. Derimot skåret subjektene i setningene med patienssubjekt lavt på skalaene for animathet og definitthet. Dette kan tyde på at hierarkiet for semantikk veier tyngre enn hierarkiet for syntaks.

Undersøkelsen min kan tyde på at vi er på vei til å kun velge benefaktivsubjekter i passivsetninger i fremtiden. Selv om denne prosessen ikke er undersøkt over tid – med unntak av Mørck (1980) for den eldste tiden – må man kunne tenke seg at det ikke er slik at alt forandrer seg overalt samtidig, men at det er ulikt fra verb til verb. Jeg har også vært inne på at årsaken til at det har blitt såpass vanlig å subjektivere benefaktiv i passiv kan være en effekt av kasusfallet – slik som både Lundquist (2005) og Platzack (2005) konkluderer med.

7.2 Videre forskning

En mulig gruppeinndeling som det faktisk kunne vært interessant å utforske nærmere med tanke på valg av passivsubjekt er etter valens. Jeg har i denne oppgaven ikke fått foretatt noen dypere søk om det faktisk er noen sammenheng mellom verbenes valens og valg av passivsubjekt. Det hadde vært interessant å undersøke nærmere om dette egentlig har noe å si, eller om det er mer tilfeldigheter som spiller inn.

Jeg har heller ikke undersøkt fullt om semantikken spiller inn. Det er mulig at flere semantiske roller spiller inn på subjeksvalget – for eksempel malefaktiv, recipiens osv. Det er i tillegg flere av verbene som har overvekt av patienssubjekter som har nokså lik betydning. Dette gjelder verbene *oversende*, *overlevere*, *sende* og *forelegge*, samt det lavfrekvente verbet *levere*. Jeg har ikke undersøkt dette noe videre, og vet derfor ikke om dette også gjelder verbene med benefaktivsubjekter.

Jeg har også sett meg nødt til å begrense søkene mine en del. Dette har blant annet ført til at være-passiv ble utelukket. Det er mulig at resultatene hadde blitt annerledes om jeg hadde inkludert disse treffene. I tillegg har jeg utelatt nynorsk fra undersøkelsen min. Jeg har ingen grunn til å tro at passivering av nynorske setninger vil gi et annet resultat, men i og med at jeg ikke har inkludert materiale på nynorsk kan jeg ikke si dette sikkert.

Som jeg har nevnt er det ulike påstander blant forskerne om dansk kan sette både benefaktiv og patiens som passivsubjekt. Det kunne vært interessant å sjekke ut dette nærmere. Hvordan er det egentlig med passiveringsmulighetene i faktisk tekst i dansk i dag?

Litteraturliste

- Abrahamsen, J. E. (2010). "Morfologiske element", i: Abrahamsen, J. E & Morland, A. (2010): *Starthjelp i fonetikk og lingvistikk*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Aissen, J. (1999). "Markedness and subject choice in Optimality Theory". *Natural Language & Linguistic Theory*, 17 (4), s. 673-711.
- Aissen, J. (2003). "Differential object marking: Iconicity vs. economy". *Natural Language & Linguistic Theory*, 21 (3), s. 435-483.
- Bresnan, J., & Moshi, L. (1990). "Object asymmetries in comparative Bantu syntax". *Linguistic inquiry*, 21 (2), s. 147-185.
- Bresnan, J., Asudeh, A., Toivonen, I. & Wechsler, S. (2016). *Lexical-Functional Syntax* (2 utg.). Chicester: Wiley Blackwell.
- Chung, S. (1976). "An object-creating rule in Bahasa Indonesia". *Linguistic Inquiry*, 7 (1), s. 41-87.
- Comrie, B. (1989). *Language universals and linguistic typology: Syntax and morphology* (2. Utg.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Dryer, M. S. (1986). "Primary objects, secondary objects, and antitativity". *Language*, 62 (4), s. 808-845.
- Dyvik, H (2018, 26.04.2018). "Brukes passiv? ". Hentet fra:
<https://norgramtall.w.uib.no/2018/02/28/brukes-passiv>
- Faarlund, J. T. (2004). *The Syntax of Old Norse. With a survey of the inflectional morphology and a complete bibliography*. Oxford: Oxford University Press.
- Faarlund, J. T., Lie, S. & Vannebo K. I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Givón, T. (2001). *Syntax. Vol. 1*. Amsterda,/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

- Guevara, E (2010). "NoWaC: a large web-based corpus for Norwegian". *Proceedings of the NAACL HLT 2010 Sixth Web as Corpus Workshop*, 1-7.
- Haddican, W., & Holmberg, A. (2012). "Object movement symmetries in British English dialects: Experimental evidence for a mixed case/locality approach". *The Journal of Comparative Germanic Linguistics*, 15 (3), s. 189-212.
- Hansen, Erik og Heltoft, Lars (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. Bind 1: Indledning og oversigt. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Hansen, Erik og Heltoft, Lars (2011a). *Grammatik over det Danske Sprog*. Bind 3: Sætningen og dens konstruktion. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Jespersen, O. (1924). *The philosophy of grammar*. London: Allen & Unwin.
- Johannessen, Janne Bondi (2003). "Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus", i: Johannessen, Janne Bondi (red.) et. al. *På språkjakt – problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*. Oslo: Unipub forlag.
- Kizach, Johannes og Vikner, Sten (2016). "Head adjacency and the Danish alternation". *Studia Linguistica*. S. 1-23. Hentet fra: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/stul.12047/abstract>
- Knudsen, K. (1856). *Haandbog i dansk-norsk Sproglære*. Kristiania: JC Abelsted.
- Kroeger, P. (2004). *Analyzing syntax: A lexical-functional approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Laanemets, A. (2012). "Passiv i moderne dansk, norsk og svensk. Et korpusbasert studie af tale- og skriftsprog". Hentet fra: <http://dspace.ut.ee/handle/10062/27711?locale-attribute=en>
- Lundquist, B. (2005). "Subjektsval vid passivering av ditransitiva verb". *Upublisert masteroppgave, Lund University*. Hentet fra: <https://sites.google.com/site/bjornlunguist/papers-handouts-etc>
- Lundquist, B. (2006). "Ditransitives in Swedish". Hentet fra: <https://sites.google.com/site/bjornlunguist/papers-handouts-etc>
- Lødstrup, H. (1995). "The realization of benefactives in Norwegian". *Papers from the 31. Regional Meeting*. S. 317-328.

- Lødrup, H. (2000). "Exceptions to the Norwegian passive: Unaccusativity, aspect and thematic roles". *Norsk lingvistisk tidsskrift*, 18 (1), s. 37-54.
- Mørck, E. (1980). "Passiv i mellomnorske diplom" (Hovedoppgave). Oslo: Universitetet i Oslo.
- NAOB. Det Norske Akademis ordbok: <https://www.naob.no/>
- Newmeyer, F. J. (2002). "Optimality and functionality: a critique of functionally-based optimality-theoretic syntax". *Natural Language & Linguistic Theory*, 20 (1), s. 43-80.
- Platzack, C. (2004). "Agreement and null subjects". *Nordlyd*, 31 (2), s: 326-355.
- Platzack, C. (2005). "Cross-Germanic promotion to subject in ditransitive passives—A feature-driven account", i: Vulchanova, M & Åfarli, T. (red.): *Grammar and Beyond. Essays in honour of Lars Hellan*. Oslo: Novus Forlag.
- Rosén, V., De Smedt, K., Meurer, P., & Dyvik, H. (2012). "An open infrastructure for advanced treebanking". I: *META-RESEARCH Workshop on Advanced Treebanking*. s. 22-29. Hentet fra: <https://ling.w.uib.no/files/2013/02/lcrec2012at-iness-paper-published.pdf>
- Sundman, M. (1987). *Subjektval och diates i svenskan*. Åbo: Åbo akademis förlag
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999). *Svenska akademiens grammatik*. Bind 1: Inledning Register. Svenska akademien.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999a). *Svenska akademiens grammatik*. Bind 2: Ord. Svenska akademien.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999b). *Svenska akademiens grammatik*. Bind 3: Fraser. Svenska akademien.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999c). *Svenska akademiens grammatik*. Bind 4: Satser och meningar. Svenska akademien.
- Trask, R. L. (2013). *A dictionary of grammatical terms in linguistics*. London: Routledge.

Vinje, F. E. (1979). *Kompendium i grammatisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Western, A. (1975 [1921]). *Norsk riksmåls-grammatikk for studerende og lærere*. Oslo: Aschehoug.

Åfarli, T. A., & Eide, K. M. (2003). *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus Forlag.

Åfarli, T. A., & Sakshaug, L. (2006). *Grammatikk: syntaks og morfologi med norsk i sentrum*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Lenker til korpusene

Iness (Norwegian Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics):

clarino.uib.no/iness

NoWaC (Norwegian Web as Corpus):

<https://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/skriftsprakskorpus/nowac/>

Appendix

Vedlegg 1:

Oversikt over delkorpusene jeg har brukt i mitt søk.

Delkorpus	Fullt korpusnavn	Antall setninger	Antall ord	Beskrivelse
<i>nob-avis</i>	The NorGramBank – Newspaper text (years 2012, 2013) in Norwegian Bokmål from the Norwegian Newspaper Corpus	246 397	3 157 551	Basert på data hentet fra Norsk aviskorpus, i årene 2012-2013. Inneholder kun avisartiklene som er forbehandlet manuelt
<i>nob-child</i>	The NorGramBank children's fiction in Norwegian, Bokmål Treebank	389 556	4 110 979	Basert på data hentet fra Bokhylla.no ved Nasjonalbiblioteket. Teksten ble OCR-lest av Nasjonalbiblioteket. INESS har forhåndsbehandlet teksten halvautomatisk med hensyn til OCR-feil før syntaktisk parsing.
<i>nob-lbk-av</i>	The NorGramBank Newspaper text in Norwegian Bokmål from the LBK Treebank	1 336	18 971	Basert på avistekst hentet fra Leksikografisk bokmålskorpus.
<i>nob-lbk-sa</i>	The NorGramBank non-fiction text in Norwegian Bokmål from the LBK Treebank	189 137	2 911 171	Basert på sakprosaetekster hentet fra Leksikografisk bokmålskorpus.

<i>nob-lbk-tv</i>	The NorGramBank television subtitles in Norwegian Bokmål from LBK	18 043	127 844	Basert på tv-undertekster fra Leksikografisk bokmålskorpus
<i>nob-ndt-lfg</i>	The NorGram NDT in LFG in Norwegian Bokmål (derivate from the Norwegian Dependency Treebank)	20 045	276 847	Basert på tekstmaterialet i Norsk dependenstrebank fra Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket. Materialet er analysert disambiguert i den norske LFG trebanken, ved hjelp av NorGram LFG-grammatikk.
<i>nob-novel</i>	The NorGramBank fiction in Norwegian Bokmål Treebank	271 366	3 111 325	Basert på data hentet fra Bokhylla.no ved Nasjonalbiblioteket. Teksten ble OCR-lest av Nasjonalbiblioteket. INESS har forhåndsbehandlet teksten halvautomatisk med hensyn til OCR-feil før syntaktisk parsing.
<i>nob-novel_1</i>	The NorGramBank fiction in Norwegian Bokmål	406 278	4 370 004	Informasjonen i <i>nob_novel</i> gjelder også her.
<i>nob-novel_2</i>	The NorGramBank fiction in Norwegian Bokmål	498 130	5 529 370	Informasjonen i <i>nob_novel</i> gjelder også her.
<i>nob-novel_3</i>	The NorGramBank fiction in Norwegian Bokmål	441 721	4 639 557	Informasjonen i <i>nob_novel</i> gjelder også her.
<i>nob-novel_4</i>	The NorGramBank fiction in Norwegian Bokmål	467 551	5 184 133	Informasjonen i <i>nob_novel</i> gjelder også her.

<i>nob-novel_5</i>	The NorGramBank fiction in Norwegian Bokmål	450 159	4 895 941	Informasjonen i <i>nob_novel</i> gjelder også her.
<i>nob-sofie</i>	The INESS Sofie Norwegian Treebank	1 151	15 224	Basert på de første kapitlene i romanen <i>Sofies verden</i> av Jostein Gaarder. Korpuset analyseres automatisk med NorGram LFG grammatikk og alle analyser blir kontrollert manuelt.
<i>nor-stortinget</i>	The Proceedings of Norwegian parliamentary debates (2008-2015) Treebank	227 699	4 477 383	Basert på en samling av transkripsjoner av norske parlamentsdebatter mellom 2008 og 2015, nedlastet fra https://data.stortinget.no/ . Materialet blir forhåndbehandlet og automatisk parset.
<i>nor-stortinget_1</i>	The Proceedings of Norwegian parliamentary debates (2008-2015) Treebank	257 129	5 090 162	Informasjonen i <i>nor_stortinget</i> gjelder også her.
<i>nor-stortinget_2</i>	The Proceedings of Norwegian parliamentary debates (2008-2015) Treebank	236 006	4 648 666	Informasjonen i <i>nor_stortinget</i> gjelder også her.
<i>nor-stortinget_3</i>	The Proceedings of Norwegian parliamentary debates (2008-2015) Treebank	252 845	4 924 529	Informasjonen i <i>nor_stortinget</i> gjelder også her.

<i>nor-stortinget_4</i>	The Proceedings of Norwegian parliamentary debates (2008-2015) Treebank	246 230	4 944 763	Informasjonen i <i>nor_stortinget</i> gjelder også her.
-------------------------	---	---------	--------------	---

Vedlegg 2:
E-post fra Helge Dyvik

Søkeuttrykket nedenfor finne passivkonstruksjoner der enten den indirekte objektet eller det direkte objektet er blitt subjekt. Tilsynelatende skiller analysen mellom de to (noen ganger er det OBJ som står igjen, andre ganger OBJ-BEN), men parseren klarer i praksis ikke å skille disse to fra hverandre i passiv, slik at man finner begge deler i begge gruppene. Derfor nevner søkeuttrykket både OBJ og OBJ-BEN som mulig funksjon for det gjenstående leddet. Den videre sorteringen må da skje manuelt.

Ved å spesifisere at enten OBJ eller OBJ-BEN må stå igjen, avgrensner man søket i stor grad til ditransitive verb. Eksempler som 'Han kalles Petter' finnes ikke fordi det gjenstående leddet da er PREDLINK (predikativ).

Her er uttrykket:

```
#f_>PRED #p & #f_>PASSIVE '+' & #f_>ARG3 & (#f_>OBJ | #f_>OBJ-BEN)
```

Parafrese: En f-struktur #f_ har #p som verdi til PRED, og verdien til variabelen #p skal skrives ut (variabelnavnet inneholder ingen understrekning). Videre har #f_ verdien '+' til attributtet PASSIV. #f_ har en (uspesifisert) verdi til ARG3 (og dermed må det være et (minst) trivalent predikat). #f_ har enten en verdi til OBJ eller en verdi til OBJ-BEN. (Loddrett strek mellom alternativer omsluttet av parentes uttrykker disjunksjon.) Dermed er det en ditransitiv (medmindre jeg har oversett andre muligheter).

Setningene må lastes ned etter søk på Sentence Overview-siden, ikke Query-siden. Der er det en knapp 'Download', og ved siden av en meny 'mode', der du velger 'Sentence' (som er default). Men på den siden får du treffene usortert. Ved så mange treff er det derfor tilrådelig å søke separat etter de ulike kategoriene du vil ha sortert i. Hvis de skal sorteres etter predikat, for eksempel, kan du søke etter ett ad gangen, og så laste ned. Da erstatter du #p i søkeuttrykket med predikatnavnet, f.eks.:

```
#f_>PRED 'tildele' & #f_>PASSIVE '+' & #f_>ARG3 & (#f_>OBJ | #f_>OBJ-BEN)
```

(Merk at de enkle anførselstegnene skal være 'fot-tegnet' ', ikke skikkelige anførselstegn '..'.
Altså det på @-* -knappen på en Mac.)

Vedlegg 3:

Verb jeg har tatt et dypdykk i

Overlevere:

Setninger med patienssubjekter:

Selve bildene av ofrene blir overlevert retten, men blir ikke vist på skjermen.

Ferdige tegninger overleveres kunde.

Den skal overleveres kommunen snarest.

«Inntrengene vil bli stanset og overlevert Sentralinstituttet.

– Beklager at jeg forstyrrer, men Maggie sa det hastet og at den skulle overleveres deg personlig.

Pengene skal overleveres oss av ektemannen personlig.

«Pengene skal overleveres oss av ektemannen personlig.» sa han.

Den ene gaven etter den andre ble overlevert bruden og brudgommen.

– Det finnes en beediget erklæring om Deres konspirasjoner, avgitt av meg, og den vil bli overlevert myndighetene i dag.

Vi er opptatt av at gården skal overleveres neste generasjon i bedre stand enn det den er i.

Klimakur-rapporten overleveres Miljøverndepartementet i november i år.

Utredningen, som ble utført av en tidligere politimester, ble overlevert Justisdepartementet 1. november 2007.

Beslutningen ble offentliggjort dagen etter at kvalitetssikringsrapporten ble overlevert departementet, en rapport som ifølge statsråden skulle være en del av beslutningsgrunnlaget.

Den ble overlevert Kulturdepartementet 2. september i år.

Når det gjelder Olsen-utvalget, ble den offentlige utredningen overlevert meg i denne uken, for to dager siden.

Kartleggingsstudien ble overlevert Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet i mars i år.

Denne rapporten ble overlevert Olje- og energidepartementet og Finansdepartementet i april.

Rapporten ble overlevert Helse Midt-Norge den 6. oktober.

Det er alvorlig for en kandidat hvis den besvarelsen han har levert, ikke overleveres sensor fullstendig, eller hvis det er andre ting som skjer underveis.

Politidirektoratets sluttrapport ble overlevert departementet i mai 2010.

Utredningen, som ble utført av en tidligere politimester, ble overlevert Justisdepartementet 8. november 2007.

Rapporten ble overlevert departementet 14. januar i år og gjennomgår nå ekstern kvalitetssikring i henhold til Finansdepartementets retningslinjer.

På den bakgrunn har Kystverket fått utarbeidet en ny rapport, og den ble overlevert Fiskeri- og kystdepartementet i januar dette år.

Mange av forslagene vil bli vurdert i Kystverkets oppdaterte miljørisiko- og beredskapsanalyse, som overleveres meg før sommeren.

Rapporten Innovasjon i omsorg blei overlevert regjeringa i juni.

Neste milepæl for det frivillige Norge blir ungdoms-OL i 2016 - en sak som ble overlevert Stortinget tidligere i dag.

Med en gang rapporten blir overlevert meg, vil den bli offentliggjort, som alt annet i denne saken.

Vi hørte for få minutter siden at proposisjonen ble overlevert Stortinget, og den er også omtalt i dagens VG.

Slik uttrykte riksrevisor Jørgen Kosmo seg da rapporten vi i dag behandler, ble overlevert Stortinget i fjor.

Dette utstyret til ca. 450 000 kr ble overlevert Hurum brannvesen i november 2013.

Rapporten ble overlevert departementet 16. oktober 2012.

Rapporten fra arbeidsgruppen, som ble ledet av nåværende politimester i Troms, Ole Bredrup Sæverud, ble overlevert Justisdepartementet i oktober 2012.

Den konsekvensutredningen ble overlevert departementet i januar 2013 og ble sendt på høring våren 2013.

I rapporten fra Politidirektoratet som ble overlevert Justisdepartementet, avsløres det omfattende utnyttelse av både barn og voksne i forbindelse med tigging.

Tilskrive:

Setninger med patienssubjekter

Tidlig i 1980-årene ble det i arkivene til College of Arms i London funnet et dokument der det sto at prinsedrapene kunne tilskrives hertugen av Buckingham.

Hun mener den økte kunnskapen om skolen i første rekke kan tilskrives forskningen.

EUs iboende vansker med å møte nye kriser kan et stykke på vei tilskrives Monnets metode.

Det står en del i Bibelen om den elendigheten jeg antar hun sikter til, men da tilskrives den ikke de kristne.

Den tilskrives hyklerne, fariseerne, de som har kunnskap og makt og fine fasader og storslagne templer og alltid greier å skyve sin egen skyld over på andre.

Noe av denne uenigheten kan tilskrives forhandlingstaktikk, men det er liten tvil om at det blir meget krevende å oppnå enighet om en ambisiøs avtale i København.

Dette tilskrives både reduksjonen i reintallet de første årene etter år 2000 og ikke minst endret bruk av tilgjengelige beiter på grunn av endrede klimatiske forhold.

Utfordringene for norsk næringsliv på sikt kan imidlertid ikke tilskrives den internasjonale finanskrisen.

Derfor kan ikke en manglende måloppnåelse på det punktet alene tilskrives Nav.

Norge ligger fortsatt lavt når det gjelder alkoholforbruk per innbygger, sammenliknet med en del andre land, og dette tilskrives i stor grad den alkoholpolitikken som har vært ført og ført 6 700 av over 41 000 kreftdødsfall i 2003 kunne tilskrives røyking.

Helsetilsynet mener at risikonivået kan tilskrives ledelsen i de regionale og lokale helseforetakene.

Også min egen landsdel, den nordnorske landsdelen, har fått framtidstroen tilbake, noe som langt på vei kan tilskrives regjeringens offensive satsing i nord.

Det er nok ikke i få av tilfellene der det er snakk om omsorgsoverdragelse eller andre tiltak, der årsaken kan tilskrives foreldrenes rusmisbruk.

Jeg pleier sjelden å forsvare Fremskrittspartiet, men jeg mener nok at det som skjedde med budsjettet for 2005, kanskje også til en viss grad må tilskrives Fremskrittspartiets aktiviteter.

Ofte har de et blandet misbruk, og noe kan sikkert tilskrives det.

Norges moderne suksess kan i stor grad tilskrives vår måte å løse utfordringene på.

En del av økningen kan tilskrives økt tilbud om dagopphold, som også har vært nevnt her.

Det er store lokale variasjoner, som ikke kan tilskrives annet enn manglende kunnskap om regelverket eller manglende ønske om å bruke kompetanse best mulig.

Noen av fattigdomsproblemene tilskrives innvandrings- og inkluderingsproblemer.

For ca. ti år siden viste studier at 15 – 20 pst. av svingningene i fastlandsøkonomien kunne tilskrives endringer i oljeaktivitet eller endrede oljepriser.

2 pst. av det tilskrives produktivitetutviklingen.

Så mye som rundt 40 pst. av alle sykemeldinger tilskrives slike lidelser.

Mye av brutaliteten må imidlertid i rettferdighetens navn tilskrives omstendighetene.

Denne overveldende seieren må utelukkende tilskrives hennes karisma og evne til å sjarmere sine omgivelser.

Det er ikke sikkert at all oppvarming skyldes menneskelig aktivitet, men det synes temmelig opplagt at det meste må tilskrives oss.

Etnisitet blir tilskrevet en gruppe som har felles blodsbånd og en felles geografisk opprinnelse.

Noe kan selvfølgelig tilskrives finanskrisen, slik saksordføreren var inne på, men langt fra alt, særlig fordi utviklingen viser en helt annen retning i sammenlignbare land.

Dette er selvfølgelig noe som ikke kan tilskrives klimaforliket, både ut fra tiden det har fått lov til å virke, og selvfølgelig også fordi at CO₂-utslippene øker raskere enn man hadde antatt.

I hovedsak kan dette tilskrives oppkjøp.

Setninger med benefaktivsubjekter

Slik jeg ser det, kan aldri en person det går dårlig med tilskrives alt ansvaret.

Det meste kan tilskrives formuesskatten.

Fiksjonelle karakterer tilskrives egenskaper som vi gjenkjenner som menneskelige, vi tiltror for eksempel karakterene evnen til å ha intensjoner, følelser, foreta vurderinger og valg.

Noe kan bare tilskrives en bestemt verdi mot bakgrunn av en eksisterende eller tenkt kultur.

Gjennom denne betraktningensmåten blir mennesket tilskrevet en særskilt kulturell natur som er både biologisk og sosial.

For det første fører den til offertenking hvor alle problemer tilskrives eksterne faktorer (myndighetene, det nederlandske samfunn) og fører til dannelsen av en negativ gruppeidentitet der

Verden slik den fremstår utenom bevisstheten, tilskrives realitet og er gjenstand for gyldig erkjennelse i samme grad som den retter seg etter tankens eget mønster.

Hjertet tilskrives også en metafysisk erkjennelse.

Noen tilfeller av kreft i munnhule, svelg og strupe kan også tilskrives HPV-smitte.

En jente tilskrives skam, mens en gutt tildeles ære for samme type oppførsel.

Stedet blir forstått som det rom som tilskrives mening (Massey 2004).

By:

Setninger med patienssubjekter:

En stor skål øl ble båret frem, og budt Erling først.

Kanskje vi skal stekes i helvete fordi vi ikke trodde det gode som ble budt oss, men vendte oss til kjærlighetens motsetning.

Berserker brølte da kamp ble budt dem, ulvhedner ulte og ristet jernene.

Så tok han imot hornet med velkomstdrikken som ble budt ham, og hilste høvisk på alle de andre som var samlet i hallen.

Dette var da mye bedre enn det som vanligvis ble bydd tjenestefolk.

Han skulle fortsette å ta det som ble budt ham - når han var i stemning for det.

Det er vanlig og stygt, og jeg venter på at han skal vende seg bort i forakt - eller få det beregnende blikket som forteller ham at jeg må ta til takke med de smulene som blir budt meg.

gutten tar handkledet som bys ham, men foretar seg ingenting, han blir bare sittende der med det blå handkledet i hånden.

Og da tok vi til takke med det som ble budt oss.

Jeg tror at samtlige partier og samtlige lokalpolitikere bruker det planleggingsrom som bys dem når de har et prosjekt som berører dem selv.

Tradisjonelt skulle tobakk bys herrerne i røykesalongen sammen med kaffe og avec.

En får ta den moroa som blir budt en, eller som en lager sjøl.

Setninger med benefaktivsubjekter

Kayab og Mol ble først budt et måltid.

Og han opplevde hvordan det er å tørste og bare bli budt seg selv.

Guttene hadde sett hesten fra Storå Mo, men de gjorde store øyne da de fikk se julebordet og ble budt noen av godbitene.

Wills kamerat ble budt middag og ettermiddagskaffe før han reiste sin vei igjen.

Kvinnene blir bydd soveplass i ei bu for tenestefolk.

Til dessert ble de budt et glass av Ågots hjemmelagde vin.

Karl ble budt det samme.

Jeg husker at jeg stusset den gang for tyve år siden, da jeg i audiens hos den gamle kardinal var blitt budt rødvin midt på formiddagen.

Så at de tok forsiktig for seg av alt de ble budt.

Slik skal du smake det beger du aldri ble budt.

Hun blir bydd kaffe.

Men markedet var ødelagt av bøndene fra omegnen, og oldemoren ble bare budt spottpriis for halmen.

Han ble budt en kjøkkenkrakk.

Drivhuset var en sak for seg, med et publikum som visste hva de ville ha og som i beste fall oppfattet det når de ble budt noe ekte.

Fiona kikket fort på Dulcie før hun satte seg på stolen hun ble budt.

Han hadde en veldig fin saueflokk, og mens hun var der, var han blitt budt topppris for ullen.

Hun lukket etter seg, men hun ville ikke sitte selv om hun ble budt en stol.

Å bli budt en sigar, ta imot den, røyke et par trekk av den, for så å stumpe den, er svært uhøflig.

De som ikke drikker kaffe, bør bys te.

Så konflikten står mellom monopolkapitalen og arbeidere og folk som blir budt en betingelsesløs overgivelse.

Frata:

Setninger med patienssubjekter

Et svik er et svik og kan ikke bli fratatt en uansett hvor mye smerte det forvolder.

Noe var blitt fratatt henne, nå var hun indignert.

Det du mottar i desember, blir fratatt deg i januar.

Dermed ble deler av den syriske kyststripen fratatt Syria for å gi plass til en ny stat – Libanon.

Det er mer tiltalende enn følelsen av at noe blir fratatt ham.

Ifølge den syriske menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Association in Syria (HRAS) kunne enkelte kurdere bestikke tjenestemennene som samlet personopplysninger, og de

Alt dette ble fratatt dem over natten.

Nei, de tolv ukene blir fratatt familien, og barnet må sendes tidligere i barnehagen.

At dette vedtaket skal fattes i dag, elleve måneder etter at Norges usårbarhet ble fratatt oss, er uforståelig.

Hvis mor eller far ikke har mulighet til å ta ut alle disse 14 ukene, blir disse ukene fratatt barnet og familien.

Det å få tilgang til mat, det å få tilgang til helsetjenester, og det å få tilgang til utdanning er også grunnleggende menneskerettigheter som ikke skal fratras folk.

Alt som var godt, ville bli fratatt dem, og hvis de i tillegg skulle miste Donwell, hva hadde de da igjen av hyggelig og forstandig omgang?

Setninger med benefaktivsubjekter

Indianerne ble fratatt sine jaktmarker og stuet sammen i reservater.

Der ble hun fratatt det eneste hun hadde igjen.

Hun hadde hørt gjennom et søskenbarn at han hadde blitt fratatt sertifikatet og at han var rasende på henne.

Synnøve, enslig mor og alkoholiker var blitt fratatt de to småguttene sine.

Tuppen og Lillemor, to lovlidige værelsespiker fra Malakoff, var blitt fratatt alle hemninger og sto knurrende på det slitte, røde plysjeteppet.

Han fikk et fortvilet uttrykk i ansiktet, som et barn som nettopp var blitt fratatt en ball.

At jeg skal fratras alt - min mann, min sønn og mitt hjem.

Når man fratras muligheten til å være ufri, er man fri da?

Det brenner så sterkt at vi fratras all skyld for å gjøre det som er forbudt.

Det er ille nok å bo i kaserner om en ikke skal bli fratatt enhver anstendighet.

Vel, dette har for såvidt ikke så mye med saken å gjøre, men det var dette som gjorde at hun ble fratatt foreldreretten.

«Du vil naturligvis bli fratatt alle rettigheter til barnet,» la han raskt til.

Jeg går ut fra at Hood vil bli fratatt kommandoen etter dette, men det lindrer ikke smerten jeg føler når jeg ser inn i en døende manns øyne.

Hvis jeg ikke makter å gi min død noen mening, blir mitt liv også fratatt sin.

Jeg er den andre datteren som skal skysses inn i voksenlivet med blod og nederdrekthet bare for å fratras lettheten og bevegelsesfriheten.

Jenny var blitt fratatt sin sjel og forstand av samme grunn.

De som fikk et annet navn har hatt et annet fra barnsbein, blir fratatt det når de blir treller.

Vel, i så fall trenger ikke du gjøre annet enn å angi dem som gjør det, og de vil øyeblikkelig bli diskvalifisert og fratatt sine gevinster.

– Noen dager etterpå ble jeg fratatt løyvet mitt.

Jeg vil at denne oppkjeftige jævelen skal fratras denne etterforskningen.

– Hun har blitt fratatt mye.

Mange var blitt fratatt eiendom eller hadde fått buskapen hugd ned;

Adalbrikt prest ble fratatt sitt presteembete fordi han hadde tatt imot et skriftemål mens han tillot utenforstående å være til stede og høre hva som ble skriflet.

Istedenfor putevaret han ble fratatt kan han bore nesen inn i kattepelsen, og han bærer den ut flere ganger om dagen så den ikke skal gjøre fra seg inne, for da har tanten sagt at hun skal el

Er alkoholikere mennesker som må fratas alt ansvar for sitt eget liv, sine handlinger?

– Jeg ble fratatt matkoffertene mine.

Han minnet meg om en cocker spaniel som var blitt fratatt indrefiletten etter fjorten dagers faste.

De var blitt fratatt støvler, våpen og hatter.

– Så du ble fratatt alle pengene dine?

– Fordi jeg ble overfalt under reisen og fratatt min kurérpost.

Etter 16 år skal det nå avgjøres om Bertelsen skal fratas dommerkappen for godt.

Det som virkelig er trist i denne saken er ikke å fratas arv, men å miste faren sin.

Da ble Kvarme og ektemannen fratatt den juridiske retten til å være fedre for sine to barn.

«Når folk plutselige blir fratatt jobbene sine, kan vi fort få en ny Tønne-sak», nevnte Geir.

Han hadde fullstendig overtaket på meg, og jeg ble fratatt enhver form for selvillit.

Moren ble også fratatt foreldreansvaret.

Offeret blir fratatt en mobiltelefon og en kortholder.

– Som gruppe er foreldrene som blir fratatt omsorgen for barna dårligere stilt sosioøkonomisk og bostedsmessig.

Litt over klokken 18 den 22. juli, i vannkanten ved Stoltenberget på Utøya, ble Synne fratatt muligheten til å fortsette å være den personen.

Likevel, det viktigste er tross alt at brorskapet ble fratatt muligheten til å skape en religiøs konstitusjon.

Selv om de ikke var til stede og opplevde det på samme måte som jeg gjorde, så ble de fratatt mormoren sin.

Det er de som ikke kan samarbeide med henne og konsekvensene er at to små barn blir fratatt muligheten til å vokse opp med sin mor.

Han blir ikke fratatt autorisasjonen, og kan fortsette som lege

Han ble fratatt alle drosebevillinger, gikk konkurs og måtte møte til straffesak i Oslo tingrett.

Jacob Reichwald ble fratatt både jobben og leiligheten.

Jødene ble fratatt radioapparatene, og fikk stemplet en stor, rød J i passene sine.

De fortalte at han var blitt fratatt samværsretten, tok fra ham gavene og kjørte ham i arresten.

Etter reformasjonen så ble han fratatt all makt»

Og ingen konge liker å bli fratatt tronen sin.

Dersom det dubbes stadig mer blir de fratatt en naturlig mulighet til læring, sier han.

Etter 16 år skal det nå avgjøres om Bertelsen skal fratas dommerkappen for godt.

Derfor er den største trusselen mot valgdeltakelsen, spesielt i lokalvalg, at kommuner og lokalpolitikere fratas makt og myndighet.

Ettersom det ikke lenger er Kommunistpartiet, men kun en avisredaksjon som står bak, innebærer den ingen fare for at Jerofejev eller hans medredaktører skal bli fratatt privilegier, fengsel

Sensurapparatet ble avskaffet, forfatterforeningen mistet sin statlige finansiering og ble splittet i flere foreninger, de statlige forlagene ble fratatt sitt monopol og tapte konkurransen mot n

Han hadde ikke anledning til å møte opp på folketellingskontoret og ble fratatt statsborgerskapet mens han var i militærtjeneste for staten.» sier Jasem og viser frem farens papirer.

Familier hadde blitt fratatt alle sine eiendeler.

Når de kommer frem, fratas de pass og reisedokumenter og holdes i mange tilfeller nærmest som gisler, enten ved hjelp av fysisk tvang eller med trusler.

Nasjonale medvirkningsregler kan imidlertid ikke praktiseres slik at direktivene blir fratatt deres effektive virkning.

Det er nesten absurd at bønder skal fratas sine eiendomsverdier på denne måten.

Det er viktig at vi nordiske politikere jobber aktivt for at disse menneskene ikke skal oppleve dobbelt beskatning, bli fratatt barselpermisjon eller falle mellom to lands byråkratiske stoler

Næringslivet og folk flest bør tilføres, ikke fratas kapital.

Hvis de ikke følger retningslinjene, blir de av og til truet med å bli fratatt skjønnsmidler, f.eks. hvis man ikke gjennomfører eiendomsskatt.

Veldig mange får ikke stilt en diagnose og blir i prinsippet fratatt alle rettigheter.

Den gangen handlet det om Frelsesarmeen, som hadde blitt fratatt sin statsstøtte til barne- og ungdomsarbeidet.

Jeg mener det er en grunnleggende rettighet også å kunne koble seg på nettet, som en ytring, og hvis man skal bli fratatt den muligheten, er det politiet og domstolene som skal gjøre det,

De skal altså fratas sin selvråderett og bygges inn i det offentlige skolesystem.

Vi så i den demonstrasjonen som var her i Oslo, at noen påstod at politiet ble fratatt fritid.

I praksis blir da vedkommende representant fratatt den viktigste muligheten til å skjøtte sitt verv på en god måte.

Det er heller ikke slik at vi i livets slutfase fratras vår rett til selv å bestemme over den behandlingen som vi skal utsettes for.

Vil framtidige politikere helt bli fratatt muligheten til å gå inn i nye prosjekter?

Så først blir man fratatt 500 mill. kr, og i tillegg blir det pluss på 400 mill. kr ekstra i bompenger for bilistene.

Men det er ingenting i Grunnloven som tilsier at jeg skal fratras muligheten til å styre religions- og livssynspolitikken.

Det gjøres fordi EØS-avtalen pålegger oss å la mennene omfattes av ordningen hvis ikke kvinner også fratras rettighetene.

Man blir fratatt den kraft industrien selv hadde disposisjonsretten over, gjennom bortfall av hjemfallsordningen, som har vært suksessfull gjennom hundre år.

Jeg synes det derfor er spesielt at representanter fra regjeringspartiene kan stå på denne talerstolen og be Stortinget om å involvere seg i slike prosesser, når vi blir fratatt muligheten til det.

Vi blir fratatt muligheten til å involvere oss i en sak som er veldig viktig for veldig mange, og som berører veldig mange.

Disse familiene fratras den retten til fordel for en storstilt sponning av middelklassen og til deres ønske om å kunne velge selv.

For hvis man ikke fratras rettigheter til opptjening i folketrygden mens man soner, betyr det jo heller ingen endring i forhold til dagens praksis.

Frelsesarmeens ungdom ble fratatt statstøtten fordi de hadde meninger som ikke var politisk korrekte.

Representanten Høybråten vet utmerket godt at jeg ikke har vært tilhenger av en ordning hvor Frelsesarmeens Ungdom fratras statstilskuddet fordi de har et annet syn på homofili enn det.

I tillegg innebærer forslaget at den som undertrykkes, i tillegg skal straffes og fratras rettigheter.

Det andre i dette er jo selvfølgelig at man skal fratras de offentlige tjenestene.

Når én der inne har brutt en eller annen lov, er det barnet som blir fratatt sin konvensjonsbundne rett til å møte sin far.

Altfor mange barn blir fratatt sin barndom og må tidlig være den voksne.

Kirken fratras den ordningen den har hatt ved at den selv utnevner preses.

Det er jo den som kommer dårlig ut, det er jo den som blir fratatt pensjon.

Barn skal få den hjelpen de trenger, men ikke fratras sin kultur, sitt språk og sin identitet.

Nord-Norge fratras penger, tar hele risikoen for ulykker, mens pengene havner i Rogaland, der representanten Bent Høie kan drive valgkamp for økt verdiskaping i hjemfylket gjennom utbygging.

Reindriften skal bli gitt tilgang til området, mens befolkningen i Karasjok og ikke minst i Anárjohkadalen blir fratatt muligheten til ferdsel i området - en grov diskriminering.

Så sa representanten Gundersen at denne saken viser hvilke verdier som private fratras når en kommer inn i konsesjonssystemet, kontra å ha fri prisfastsetting.

Samtidig fratras nasjonale myndigheter muligheten til å tilpasse lovgivningen i takt med markedsendringer og nye produkter.

Gjennom hjemfallssaken i Stortinget ble industrien fratatt muligheten til å eie vannkraft sånn som de gjorde før.

I 31 år har vi altså hatt en særnorsk ordning som gjør at leger fratras sin rett til å drive som lege utelukkende fordi vedkommende har hatt fødselsdag.

Så vises det til at i fjor ble fem leger fratatt lisensen på grunn av dette.

De har ikke blitt fratatt noe.

God forvaltning og en eiendomsrett som har bygget verdier, straffes med at man blir fratatt ansvar.

Vi skal være veldig restriktive med å tro at det å opprette ombud gjør at vi blir fratatt ansvar.

Jeg følger at noen av de områdene der vi i dag har ombud, har blitt avpolitisert, og folkevalgte har blitt fratatt ansvar.

Selv ikke nå, når de er blitt fratatt retten til å arbeide og forsørge seg selv, så er situasjonen blitt slik at de ønsker å returnere.

Det vil jo være mange som kunne risikere å bli fratatt sine tillatelser hvis man skulle vurdere det ut fra likestillingssynspunktene våre.

For uten datalagring vil enkeltindividene i gitte tilfeller fratras muligheten til å få saken sin oppklart, fordi politiet ikke vil ha tilgang på avgjørende informasjon.

Enkeltindivider som utsettes for overgrep, vold eller andre straffbare handlinger, skal tydeligvis fratras muligheten til å få saken sin best mulig belyst.

Jeg skulle ønske at ikke Dagrun Eriksen eller andre stortingsrepresentanter ga inntrykk av at det er elever som skal fratras sin rett eller få et dårligere tilbud.

Det ville vært et tilbakeskritt dersom far ble fratatt denne rettigheten.

Det er slik at bak hvert enkelt tall i statistikken er det et menneske som har blitt fratatt muligheten til å bruke sin største verdi, nemlig sin egen arbeidskraft.

TV 2 har også hatt flere innslag om Henrik, som ble fratatt sin kassebil uten å få noen ny bil i det hele tatt.

Statsråden sier at det er «enkelte fedre» som har opplevd problemer med å bli fratatt fedrekvoten.

Ingen ting er vel en større inngripen i foreldres liv enn at de blir fratatt sitt barn.

Blir en mor fratatt sitt barn, blir det ofte ikke sjekket om det er en far med i bildet som er oppegående, eller om det finnes en familie.

Han ble fratatt kredittkort og kontanter og truet til å oppgi koden til minibankkortet med en pistol mot hodet.

Dag Olav ble fratatt en tomt han hadde fått - en tomt han skulle bygge hus på - fordi han var utviklingshemmet.

Fra 1. januar ble de fratatt muligheten til å kunne jobbe.

Våre arabiske brødre og søstre må støttes i sin kamp for den frihet og de menneskerettigheter de så altfor lenge har blitt fratatt.

De kan ikke fratras enkeltmennesker, verken av individer eller regjeringer.

Men i kjølvannet av den debatten som har oppstått rundt gaupekvotene, er det viktig for oss å få sagt at det ikke var slik at Miljøverndepartementet og regjeringen ble fratatt det politiske

Det var at TINE skulle fratras rollen som markedsregulator.

En person som fratras sin autorisasjon på grunn av dårlig arbeid i Sverige, kan fritt jobbe her i Norge, som ikke krever den samme autorisasjonen.

Få ting er mer inngripende i et menneskes liv enn å bli fratatt retten til et familieliv.

Det er at kulturen får en masse penger, men så blir de fratatt friheten.

Det vi har sagt, er at i prinsippsspørsmål, som er vanskelige, bør Fylkesmannen fratras denne rollen.

Da kommunene ble fratatt inntekter fra selskapsskatten, mistet de et viktig incentiv til lokal næringsutvikling og verdiskaping.

For noen menn i den situasjonen vil en fjerning av fedrekvoten i praksis være å bli fratatt en rettighet.

Hvilke prinsipper legger statsråden til grunn for likebehandling når denne undervisningen nå på kort varsel fratras sin finansiering, og hvilket innhold mener statsråden slik undervisning s

Foreldre fratras valgfrihet.

Hvordan kan det stimulere til innovasjon og næringsutvikling i disse sju fylkene, når kommunene blir fratatt muligheten til å være en viktig aktør?

Kommunene er jo blitt fratatt all rett til å drive arealplanlegging, med Senterpartiets velsignelse.

Landsystem fratras 391 mill. kr, sjøsystem fratras 314 mill. kr, luftsystem fratras 338 mill. kr, Nettverksbasert forsvar fratras hele 772 mill. kr og logistikkssystem fratras 304 mill. kr.

Hvis ikke konsesjonsvilkårene blir oppfylt, vil den personen som har konsesjonen, bli fratatt den.

Hvis man ikke oppfyller boplikten, kan man bli fratatt konsesjonen.

Hvis man ikke oppfyller driveplikten, kan man bli fratatt konsesjonen.

Det hadde de rett til - også etter regelverket - men så ble de fratatt det.

Noen har blitt fratatt denne ytelsen fordi det ikke er en varig ytelse.

Dersom man mottar dagpenger eller ytelser fra Nav og ikke gjør det det stilles krav om, nemlig aktivt å søke seg arbeid, kan man fratras disse ytelsene.

Vi er alle kjent med at kongen ble fratatt politisk makt ved 7. juni-vedtaket i 1905.

Foreldre som ikke har muligheten til å ta ut hele den permisjonstiden, blir fratatt de permisjonsukene.

Dermed fratras kvinnen muligheten til å opprette et sosialt nettverk og skape grunnlag for en selvstendig tilværelse.

Slik fratras de utdanning og kvalifisering for fast arbeid.

Vi mener at man skal kunne fratras foreldreretten når man utøver grove overgrep mot sine barn og blir dømt for det.

Foreldre er redde for at hvis de spør barnevernet om hjelp, blir de fratatt barna sine.

Det foreslås bl.a. at utlendinger skal fratras dagpengene, og at de skal sone i fengsler med dårligere standard enn nordmenn.

Men det er likevel alvorlig for et menneske å bli fratatt friheten, og derfor må vi vite:

Derfor har vi sagt at ingen skal fratras tilbud de tidligere har hatt, for nå skal vi gjennomgå retningslinjene på nytt.

Ingen skal fratras noe, sier statsråden.

Men hele saken dreier seg jo om disse som er blitt fratatt døvetolk, og det dreier seg om fritidsaktiviteter.

Derfor skal det ikke være slik at de som har hatt et tilbud tidligere, skal fratras det med en begrunnelse i retningslinjer.

At døvblinde skal fratras denne muligheten, synes jeg er uverdigg.

Da kommunene ble fratatt inntekter fra selskapsskatten, mistet de et viktig incentiv til lokal næringsutvikling og verdiskaping.

Foreldre som ikke har mulighet til å ta ut sin kvote, blir fratatt permisjonstid.

Derfor er det så synd at barna fratras denne muligheten nå som regjeringen avlyser Kulturløftet og kutter ut kulturskoletimen.

Er statsministerens melding til kystoppørret som skal stå utenfor Stortinget på mandag, at de nå skal fratras disse fiskerettighetene for evig tid?

Hvorfor skal disse personene fratras muligheten til å integreres i det norske samfunn?

Millioner fratras retten til utdanning i krig og konflikt.

Arbeidsledige fratras feriepengene.

Det vil si at ca. 25 000 barn og foreldrene deres fratras en inntekt på 6 000 kr per måned, 72 000 kr per år.

Hva med de over 20 000 barna som fratras kontantstøtte, og ikke får ventestøtte og ikke får barnehageplass?

Man gir gaver til noen og tar fra andre som allerede er blitt fratatt sine midler under denne regjeringen.

Når vi samtidig har styrket foreldrene som er blitt fratatt barna, er det også styrking av barn i barnevernet som er bekymret for foreldrene sine når de er andre steder.

Sikre:

Setninger med benefaktivsubjekter

– Pleiepasienter skal sikres næring, hjelp til å spise og til vask og stell, leste mannen fra avisen.

Logan ville holde munn mot å bli sikret en regelmessig forsyning av brennevin.

Det betyr at flere med lave inntekter skal sikres en lavere oppholdsbetaling enn den fastsatte øverste maksprisen.

De skulle sikres en minimumslønn.

Staten sikres fortsatt politisk kontroll og innflytelse ved at Kongen (regjeringen) er øverste kirkestyre og Stortinget lovgivende myndighet.

Lærere og skoleledere skal sikres konkurransedyktig lønn og lærerutdanningen styrkes.

Den norske kirke, frikirkene og andre trossamfunn skal sikres gode arbeidsvilkår.

På denne måten sikres barnet en trygg tilværelse.

På den måten sikres samfunnet erfarne ledere av begge kjønn som har et mer langsiktig ansvar for utviklingen i samfunnet.

Der hadde de fortsatt kontroll over diamantgruvene, og gjennom et nært samarbeid med Charles Taylor, ble de sikret eksport og store inntekter.

Befolkningen skal sikres et høyt kunnskapsnivå, og epidemien skal synlig-gjøres for folk flest.

Bevisstheten om problemet må øke, og barna må sikres helsetjenester.

De må få lettere tilgang til informasjon og de må sikres psykososial oppfølging.

Lærerseminaret for Østlandet ble lagt til Bjerke, og nå ble man sikret en langt bedre utdanning av lærerne enn tidligere.

For det er feil dersom full barnhagedekning i landet blir kortvarig fordi de private barnehagene ikke sikres en nødvendig og forutsigbar finansiering.

Høyre er derfor glad for at vi fikk til endringer som innebærer at alle bankene skal sikres muligheten til å kunne benytte seg av virkemidlene.

Regjeringens mål er at alle skal sikres likeverdig behandling, uavhengig av bosted.

Kristelig Folkeparti har derfor foreslått at ideelle organisasjoner og virksomheter må sikres unntak fra kravet om anbud i lov om offentlige anskaffelser.

Overgrepsofre skal sikres samme tilgang på helsetjenester fra kommunen som andre innbyggere.

Det trengs også en handlingsplan for oppfølgingen av pasienter med langvarige og alvorlige psykiske lidelser, slik at disse kan sikres et verdig og forsvarlig behandlingstilbud, individuelt tilpasset.

Hvert barn og hver elev skal sikres god oppfølging og læring fra tidlig alder.

Det er flott at alle elever fra skoleåret 2009/2010 sikres gratis læremidler.

Det er viktig at vårt urfolk sikres retten til eget språk, kultur og samfunnsliv, slik det er forankret i internasjonale konvensjoner.

Det skal være samme gode kvalitet på tilbudet uavhengig av hvem som eier barnehagen, på samme måte som ansatte må sikres like betingelser for likt arbeid.

Skal kulturen få den plass vi ønsker i vårt samfunn, fordrer det også at kulturarbeiderne sikres forutsigbarhet og et arbeid det går an å leve av.

I artikkel 15 i Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter er det slått fast at myndighetene skal skape de forutsetninger som er nødvendig for at personer som tilhører en minoritet skal kunne utøve sine rettigheter.

Da kan vi ikke si at enhver som kommer til lege, og som beskriver at man har ømhet i muskulaturen, skal sikres et tilbud hos en revmatolog i løpet av veldig kort tid.

De tekniske fagskoleutdanningene ble sikret statlig finansiering på linje med universiteter og høyskoler, og et enstemmig storting bad om å få på plass en statlig finansiering for de øvrige utdanningene.

Flertallet viser til Politidirektoratets ansvar for at politiet sikres nødvendig kompetanse og for kunnskapsoverføring innad i etaten.

Men først og fremst er det nå viktig at SIVA sikres nødvendige midler slik at de virkelig kan være offensive i den vanskelige perioden vi nå er inne i.

De gravide skal sikres et desentralisert, differensiert og forutsigbart fødetilbud, også i høytider og ferier.

Dette vil bidra til at flere vanskeligstilte sikres leiebølig, og mange av disse vil være enslige.

Vi mener at aleneboende må sikres mulighet til å skaffe seg egen bolig.

Det er viktig at nasjonale minoriteter og urfolk sikres retten til eget språk, kultur og samfunnsliv, slik det er forankret i internasjonale konvensjoner.

Vi deler grunntanken bak ILOs kjernekonvensjoner, men mener at utviklingslandene utover dette må sikres tilstrekkelig politisk handlingsrom til å differensiere i forhold til lønnsvilkår og arbeidsvilkår.

Det ble gjort som en midlertidig løsning for at de som ble ledige, eller som stod uten inntektssikring av andre grunner, skulle sikres inntekt.

at flest mulig elever skulle sikres sitt reelle ønske om førstevalg

Behovet er til stede, og tilbudet bør sikres en forutsigbar drift.

Det er det de aller fleste med dette behovet, må sikres.

Hvordan skal småpartiene i Norge sikres ytringsfrihet, bedre ytringsfrihet enn det som var i 2003?

Det er avgjørende for et lite land som Norge at småstater sikres et fungerende internasjonalt lovverk for konflikthåndtering.

Blant den eldre samisktalende delen av befolkningen er det mange som verken forstår eller snakker norsk, og de må sikres et tilbud om tolking og informasjon på sitt eget språk.

Det er ubetinget positivt at lånesøkeren etter dette sikres bedre informasjon om innholdet i en kredittavtale.

Infrastruktur må være utformet og tilrettelagt slik at alle sikres best mulig mobilitet.

Funksjonshemmede passasjerer må sikres tilgang til assistanse under reisen, spesielt ved knutepunkter når man skal videre med et annet transportmiddel.

Med det mener jeg å si at jeg forutsetter nå at vi sørger for at de bøyelastingsskipene som skal betjene Goliat, blir registrert i Norge, og at mannskapene om bord sikres norske lønns- og arbeidsvilkår.

«Regjeringen vil at sykehus eid og drevet av frivillige organisasjoner skal sikres gode vilkår gjennom avtaler med det offentlige.»

Dagens strukturpolitikk skal videreføres, og flåten under 11 meter skal sikres et tilstrekkelig kvotegrunnlag for å kunne drive lønnsomt.

Staten og kommunene skal fortsette å gi omsorgstjenestene høy prioritet, slik at befolkningen sikres mest mulig likeverdige og gode tjenester.

I regjeringsplattformen sier vi at sykehus eid og drevet av frivillige organisasjoner skal sikres gode avtaler med det offentlige.

Rusavhengige må sikres et variert behandlingstilbud, det må bli økt satsing på medikamentfrie behandlingstilbud.

Disse familiene må sikres langsiktige, rettferdige og stabile ordninger.

Kristelig Folkeparti har i sitt alternative budsjett styrket Innovasjon Norge ved å øke tilgangen til risikokapital, slik at nye prosjekter i små og mellomstore bedrifter kan sikres finansiering.

Asylsøkende barn, og spesielt enslige mindreårige asylsøkere, skal sikres forsvarlig omsorg og beskyttelse.

Ved å samle ansvaret for fødetilbud og følgetjeneste vil gravide som har lang reisevei til fødeinstitusjonen, sikres et forsvarlig tilbud også ved sommer- og feriestengninger.

På hvilken måte vil Regjeringen sikre at Hordaland fylkeskommune sikres finansiering av sitt fagskoletilbud også etter 2011?»

Gjennom det som kalles inntektsgarantiskuddet sikres fylkeskommunene en beregnet vekst i forhold til landsgjennomsnittet.

Den nye pensjonsreformen legger opp til at sliterne sikres en verdig avgang fra arbeidslivet, og at samfunnet samtidig vil nyte godt av verdiskapingen som seniorene skal bidra med ved å jobbe videre.

Samtidig vil altså Regjeringen at de som er slitne og ønsker å gå av ved 62 år, skal sikres en god pensjon og en inntekt man kan leve av.

Alle barn skal få like muligheter, og alle barn skal sikres trygge oppvekstvilkår.

Vi mener det er viktig med en statlig finansieringsordning, slik at en blir sikret et likeverdig tilbud i hele landet.

Derfor er det viktig at sjøpattedyrpolitikken sikres tverrpolitisk oppslutning også gjennom en egen melding til Stortinget.

Vi må skape en skole hvor alle sikres muligheter i voksenlivet.

Helsepersonell må sikres rett til å kunne yte relevant helsehjelp til papirløse innvandrere uten å risikere rettslig etterspill.

Gjennom ansettelsen sikres doktorgradsstudenten lønn til livsopphold mens forskerutdanningen gjennomføres, og man sikres også sosiale rettigheter på linje med andre arbeidstakere.

Jeg er enig i at store samferdselsprosjekter må sikres forutsigbarhet og rasjonell gjennomføring.

Barnet må sikres alle de fordelene en adopsjon innebærer, for å få en trygg oppvekst.

Departementet går nå gjennom rapporten, og jeg vil følge opp anbefalingene, slik at disse pasientene skal sikres den behandlingen de har behov for.

Samtidig understreker Helse Sør-Øst at ingen rusmiddelavhengige skal bli «kasteballer» mellom tjenestene, men sikres et godt og forsvarlig tilbud etter en helhetsvurdering av den enkelte pasient.

Disse pasientgruppene skal sikres spesialisthelsetjeneste når de trenger det, og vi vil følge nøye med på at de får det.

Vi vil at kraftintensiv industri sikres tilstrekkelig kraft, forutsigbare og konkurransedyktige kraftpriser og mulighet til langsiktige avtaler.

Jeg tror man må se på rammevilkårene, men det må gjøres på en slik måte at norske sjøfolk også sikres arbeid langs norskekysten og på norske båter.

De regionale helseforetakene skal sørge for at befolkningen sikres spesialisthelsetjenester av høy faglig kvalitet.

For å styrke innovasjon og omstilling vil Kristelig Folkeparti bl.a. øke tilgangen til risikokapital til Innovasjon Norge, slik at nye prosjekt bl.a. innenfor agroturisme kan sikres finansiering.

Det er også særdeles viktig at både tjenestegjørende og veteraner blir sikret et godt, faglig psykiatrisk tilbud etter deltakelse i internasjonale operasjoner.

La meg med én gang slå fast at eldre med psykiske lidelser skal sikres tilgang til utredning og behandling i det psykiske helsevernet, når de har behov for det.

En samlet komité mener også at det er viktig at kjøperen av borettslagsleiligheter sikres opplysninger om totalprisen på boligen.

Det foreslås også lovendringer som innebærer at kjøperen av borettslagsboliger sikres opplysninger om totalprisen på boligen, dvs. både innskudd og andel fellesgjeld.

Vi har dårlig tid og forventer et raskt resultat, slik at alle barn sikres sitteplass og setebelte.

Vi vil ha et samfunn der innsats skal belønnes, men alle skal sikres grunnlag for et trygt og verdig liv.

Opposisjonen skal sikres gode arbeidsvilkår, og opposisjonen skal tas på dypeste alvor.

Vi tror vi alle er enige om at ideelle aktører må sikres forutsigbare og gode rammevilkår til beste for pasientene.

Tegnspråk- og tolkeutdanning skal ha høy kvalitet, utdanne godt kvalifiserte tolker, og gjennom det skal døve og tunghørte sikres en god samfunnsmessig deltakelse.

Ansatte skal sikres opplæring i vurdering, prioritering og innkalling av pasienter.

Vil vi heve elevenes læringsutbytte, må skolen sikres velkvalifiserte lærere.

De må sikres mulighet for et godt liv uavhengig av foreldrenes livsvilkår og omsorgsevne.

Politiet sitter på erfaring, fullmakter og kompetanse om ID-registrering, visitering - ikke minst må politiet sikres nødvendig informasjon på dette feltet.

Jeg finner grunn til å understreke at identitetsarbeidet i forbindelse med asylsaker fortsatt skal ligge hos politiet, og at politiet sikres den informasjonen de får i dag.

Her kan barnevernet komme inn for å bistå barn og familiene, slik at barn kan sikres gode levekår og gode utviklingsmuligheter.

Jeg har presisert overfor de regionale helseforetakene at regionale planer skal være i samsvar med regjeringens politikk, og at prosessene skal sikres god lokal forankring.

«De ideelle aktørene skal møtes med respekt, og de skal sikres rammevilkår som er stabile og forutsigbare.

Høyre er opptatt av at kvinner og barn sikres den hjelpen de har behov for.

Flertallet, som vil ha prøvd ut prosjektfinansiering, definerer dette som finansieringsløsning, som innebærer at et prosjekt sikres bevilgninger til hele prosjektet ved oppstart.

I dag har dette ført til at en 35 år gammel virksomhet på Kongsberg kan videreutvikles og at 250 – 300 arbeidsplasser sikres oppdrag i 2012.

Det er viktig at staten gjennom Statskog sikres råderett over store og viktige naturressurser med stor betydning for samfunnet.

Det er også viktig at sykehus og helseinstitusjoner som er eid og drevet av frivillige organisasjoner, skal sikres gode vilkår gjennom avtaler med det offentlige.

Departementet har engasjert seg for å sørge for at innbyggerne, uavhengig av tilbyder, sikres nærhet til radiologiske tilbud med tilstrekkelig kapasitet.

Men samtidig skal også den enkelte sikres tilstrekkelig trygghet.

En tilskuddspost i budsjettet - Tilskudd til nasjonale minoriteter - ble opprettet i 1999, der målet bl.a. er å bidra til at de nasjonale minoritetene sikres effektiv deltakelse.

I denne sammenheng vil jeg peke på at det videregående skoletilbudet i Murmansk i regi av Troms fylkeskommune bør sikres permanent statlig medfinansiering på linje med Moskvasko